

גמרא סדורה

מסכת

עירובין

פרק: א

ב. - יז:

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

יצא לאור על ידי עמותת

"וכל בניך לימודי ה'"

ו' ניסן תשע"ג

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ד. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בניך לימודי ה".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

מסכת עירובין פרק א - "מבוי שהוא גבוה"

1. ב, א

רפ"י

משנה

מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה - ימעט.

רבי יהודה אומר:

אינו צריך.

רחב מעשר אמות - ימעט.

ואם יש לו צורת הפתח, אף על פי שהוא רחב מעשר אמות אין צריך למעט.

גמרא

תנן ה"מ:

"סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה - פסולה,

ורבי יהודה מכשיר".

מאי שנא גבי "סוכה" דתני "פסולה", וגבי "מבוי" תני 'תקנתא'?

סוכה - דאורייתא, תני "פסולה",

מבוי - דרבנן, תני תקנתא.

ואיבעית אימא:

דאורייתא - נמי תני תקנתא,

אלא,

סוכה - דנפישין מיליה, פסיק ותני "פסולה",

מבוי - דלא נפישין מיליה, תני תקנתא.

מתני'

מבוי שהוא גבוה. שהניחו את הקורה למעלה מעשרים אמה וקורה זו להתיר לטלטל לתוכה באה דמדאורייתא איתסר הוצאת רה"ר בשבת ומה היא רה"ר סרטיא ופלטיא גדולה כדאמרן בפרק יציאות השבת (שבת דף ו:). שדומין לדגלי מדבר דכל מילי דשבת ממשכן גמירין ועגלות של לויים ברוחב י"ו אמה אזלי כדאמרן בהזורק (שם ד' צט.). הלכך לא הוי רה"ר בציר מיי"ו אמה רוחב ומפולש משני ראשין אבל מבוי קצר הוא ואינו רחב י"ו אמה ואי נמי רחב הוא אינו מפולש אלא ראשו אחד פתוח לרה"ר וראשו אחד סתום דאי הוה מפולש לא הוי משתרי בקורה כדאמרין בגמרא וכיון דלאו רה"ר הוא שרי לטלטולי ביה מן התורה בלי שום תיקון ורבנן גזור עליה משום דאתי לאיחלופי ברה"ר ושרייה בתקנתא דלחי או קורה דליהוי היכירא דלא ליתי למישרי רה"ר גמורה:

ימעט. ישפיל וטעמא מפרש בגמרא: והרחב מעשר אמות ימעט. דזהו שיעור רוחב סתם פתחים וטפי מהכי לא מיקרו פתח אלא פרצה ואנן בעינן פתח וצריך לנעוץ קנים למעט רוחב כניסתה ולהעמידה על עשר או על פחות:

צורת הפתח. לחי מיכן ולחי מיכן קורה (ס"א וקנה) על גביהן:

גמ'

דתני תקנתא. דתני ימעט ולא תנא פסול:

סוכה. דטעמא דידה דאורייתא כדאמרי' התם מלמען ידעו דורותיכם:

תני פסולה. הואיל וכבר מימות משה ניתנה מדה זו ובאו חכמים לפרש לך שאם לא עשה כן פסולה שייך למיתני בה לשון פסלות ואע"ג דמהניא בה תקנתא כל כמה דלא מתקן לה איקריא פסולה:

מבוי. דכל עיקריה דרבנן הוא לא שייך למימר ביה לשון פסלות שהרי כאן התחילו להראותך עסקי מבוי ותורותיו ומאי פסול שייך למימר אכתי לא הודיעוך רבנן שיעוריה בהכי דליתני אם לא עשה כן פסול:

דאורייתא נמי תני תקנתא. בעלמא במילי אחריני:

דנפישין מיליה. דקתני התם ושאיין לה שלש דפנות ושאינה גבוהה עשרה ושחמתה מרובה מצילתה:

פסיק ותני פסולה. דהשתא מצי כייל ותני להו כולהו כחדא דאי הוה תני תקנתא לא הוה מצי לערובינהו ולמתנינהו דבשאיין לה שלש דפנות בעי למיתני יעשה לה דופן ובשאינה גבוהה בעי למיתני יגביה ובשחמתה מרובה מצילתה יוסיף על סככה ואמר מר לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (פסחים ד' ג:).

2. ב, א - ג, א

רפ"י

אהל מועד. הוא ההיכל ששם היה נתון מזבח הזהב והשלחן והמנורה ובכולהו כתיב אהל מועד:

רבנן סברי. קדושת אולם לאו כקדושת היכל וכל עבודות האמורות בהיכל אי הוה עביד להו באולם שלפניו לא מיתכשרי הלכך: לא מיקרי אהל מועד ולא אשכחן קרא דליקרי לפתח דיליה פתח:

אל פתח אולם. אלמא פיתחא אקרי: **הבית הפתוח לאולם**. והוא היכל:

והא כי כתיב. פתח אהל מועד במשכן שהיה במדבר כתיב ושם לא היה אולם ופתח היכל י' אמנות הוא דגבוה שהקרשים לא היו אלא עשרה אמנות גובהן:

שלמים ששחטן. שחרית קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין: **הא במשכן כתיב**. ובבית עולמים מנא לן:

ונתתי משכני בתוכם. וכשנאמר מקרא זה כבר הוקם המשכן שהרי בתורת כהנים נכתב וכל אותו הספר באהל מועד נאמר כדכתיב (ויקרא א) וידבר ה' אליו מאהל מועד ועל איזה משכן היה מבטיחן עוד אם לא על המקדש:

ההוא בארון כתיב. שהוא משא בני קהת ועל שם שהוא מקודש משאר המשאות קרוי מקדש:

לילפנו מפתח שער החצר. ארוחב פריך דתנן במתניתין והרחב מעשר אמנות ימעט הא אשכחן פתח חצר דהוי עשרים רוחב ואיקרי פתח דכתיב ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר בפרשת נשא כתיב אבל אגובה ולמיפסל בגובה יותר מה' אמנות לא מצי פריך דהא אשכחן פתח ההיכל דגבוה כ' וקא קרי ליה פתח:

רוחב חצר המשכן נ' אמה. והא דכתיב חמשים בחמשים בפרק שני (ד' כג:) מפרש לה ופתחה באמצע רחבה וסתמו בקלעים ט"ו אמה מצד זה של פתח וט"ו אמה מצד זה של פתח נשאר כ' אמה רוחב באמצע כדכתיב חמש עשרה אמה קלעים לכתף וכתף הוא צידו של פתח:

אמר רב יהודה אמר רב:

חכמים - לא למדוה, אלא מפתחו של היכל. ורבי יהודה - לא למדה, אלא מפתחו של אולם.

דתנן:

"פתחו של היכל: גבהו - עשרים אמה, ורחבו - עשר אמות, ושל אולם: גבהו - ארבעים אמה, ורחבו - עשרים אמות" (מידות ד, א).

ושנייהו מקרא אחד דרשו: **"ושחטו פתח אהל מועד"**¹ (ויקרא ג, ב),

דרבנן סברי: קדושת היכל לחוד, וקדושת אולם לחוד.

וכי כתיב **"פתח אהל מועד"** אהיכל כתיב.

ורבי יהודה סבר: היכל ואולם, קדושה אחת היא.

וכי כתיב: **"פתח אהל מועד"** - אתרוניהו הוא דכתיב.

ואיבעית אימא:

לרבי יהודה נמי קדושת אולם לחוד, וקדושת היכל לחוד.

והכא היינו טעמא דרבי יהודה:

כתיב: **"אל פתח אולם הבית"** (יחזקאל מ, מח + מז, א תוספות ד"ה דכתיב).

ורבנן?

אי הוה כתב: **"אל פתח אולם"** כדקאמרת,

השתא דכתיב: **"אל פתח אולם הבית"** - הבית הפתוח לאולם.

והא כי כתיב האי במשפן כתיב!

אשכחן משפן דאיקרי מקדש,

ומקדש דאיקרי משפן.

דאי לא תימא הכי,

הא דאמר רב יהודה אמר שמואל:

שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל - פסולין,

שנאמר: **"ושחטו פתח אהל מועד"** - בזמן שפתוחין, ולא בזמן שהן נעולים.

והא כי כתיב ההיא במשפן כתיב!?

אלא, אשכחן מקדש דאיקרי משפן, ומשפן דאיקרי מקדש.

בשלמא מקדש דאיקרי משפן, דכתיב: **"ונתתי משפני בתוכם"** (ויקרא כו, יא).

אלא משפן דאיקרי מקדש - מנלן?

אילימא, מדכתיב: **"ונסעו הקהתים נשאי המקדש והקימו את המשפן עד באם"** (במדבר י, כא).

ההוא בארון כתיב!

בב

אלא, מהכא: **"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"** (שמות כה, ח).

בין לרבנן, ובין לרבי יהודה לילפו מ"פתח שער החצר" (במדבר ד, כו)!

דכתיב: **"ארך החצר מאה באמה, ורחב חמשים בחמשים וקומה חמש אמות"** (שמות כז, יח),

וכתיב: **"וחמש עשרה אמה קלעים לפתח"**² (שמות כז, יד),

וכתיב: **"ולפתח השני מזה ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה"**³ (שמות לח, טו).

¹ וסמך ידו על ראש קרבנו וישחטו פתח אהל מועד וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב

² וחמש עשרה אמה קלעים לפתח עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה

ר"ט

מה להלן, חמש ברוחב עשרים, אף פאן, חמש ברוחב עשרים!
 וקומה חמש אמות:

בגובהה הוא דכתיב, שגבהו הקלעים המזרחיות מזה ומזה לפתח ט"ו אמה יותר משאר קלעי החצר דהוה להו גובה כ"ו ולרוחב לא ניתנה מדה:
ההוא, חמש אמות:

משפת קלעים ולמטה, למטה מאותן ט"ו שנעדפו מזה ומזה לפתח היו עוד חמש גובה שוה לשאר הקלעים ועליהן ניתוספו ט"ו בגובה מבי עברי הפתח דהוה להו כ"ו לישנא אחרינא בגובהה הוא דכתיב דגובה כל קלעי החצר סביב ט"ו אמה אבל לרוחב הפתח לא למדנו שיעור ולהך לישנא גרסינן במסקנא ההוא משפת מזבח ולמעלה שהמזבח גובהו עשר והקלעים גבוהות ממנו חמש דהוה להו ט"ו כדי שלא יהא כהן עומד עליו ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ ושתייהן שמעתי וזה עיקר וכן מפורש בזבחים בפרק קדשי קדשים (ד' נט): והמפרש לשון ראשון טועה הוא שהיה סבור דמאן דפריך לילפו מפתח שער החצר אגובהה פריך למיפסל גובה יותר מה' אמות ומשום הכי אהדר לאוקומי פתח החצר בגובה כ"ו:

ולא פליג ר' יהודה, ואי מאולם גמר ליכשר ברוחב כ"ו:
ותני בר קפרא, במילתיה דר' יהודה עד מאה אמה:
בשלמא לבר קפרא, איכא למימר דר' יהודה מאולם גמר ולא מכשר בגובה מארבעים והא דתני בר קפרא מאה גוזמא נקט משום דאכשר ר' יהודה ביותר מכ"ו ומשלשים נראים לבר קפרא גוזמא ונקיט במילתיה טפי:
אטעיתיה לרב, דאמר לעיל ר' יהודה לא למדה אלא מפתח אולם הא מתניתא דלקמיה אטעיתיה:

פיתחא דמלכין, סתם פתחי מלכים גבוהין הרבה:

מה להלן, חמש ברוחב עשרים, אף פאן, חמש ברוחב עשרים!

"פתח שער הקצר" - איקרי, פתח 'סתמא' - לא איקרי.

ואיבעית אימא:

כי כתיב: **"קלעים חמש עשרה אמה לפתח"** (שמות לח, יד בשינוי קל) - בגובהה הוא דכתיב.

גובהה?!

והא כתיב: **"וקמה חמש אמות"** (שמות כז, יח)!

ההוא משפת מזבח ולמעלה.

רבי יהודה מפתחו של אולם גמר?!

והא תנן:

"והרחב מעשר אמות - ימעט", ולא פליג רבי יהודה!

אמר אביי:

פליג בבבביתא,

דתניא:

"הרחב מעשר אמות - ימעט",

רבי יהודה אומר:

אינו צריך למעט".

ולפלוג במתניתין!

פליג בגובהה, והוא הדין לרחבה.

ואפתי רבי יהודה מפתחו של אולם גמר?!

והתניא:

"מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה - ימעט",

ורבי יהודה:

מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה".

ותני בר קפרא:

"עד מאה!"

בשלמא לבר קפרא - גוזמא,

אלא לרב יהודה מאי גוזמא?

בשלמא לרבי יהודה ארבעים גמר מפתחו של אולם,

אלא חמשים מנא ליה?

אמר רב חסדא:

הא מתניתא אטעיתיה לרב,

דתניא:

"מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה, יותר מפתחו של היכל - ימעט".

הוא סבר: מדרבנן מפתחו של היכל גמרי, רבי יהודה מפתחו של אולם גמר.

ולא היא, רבי יהודה מפתחא דמלכין גמר.

ורבנן, אי מפתחו של היכל גמירי - ליבעו דלתות כהיכל?
 אַלְמָה תִּנֵּן:
"הַכֶּשֶׁר מְבוּי,
בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים:
לְחֵי וְקוֹרָה,
וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים:
לְחֵי אוֹ קוֹרָה!"

דלתות היכל לצניעות בעלמא הוא דעבידן.

אַלָּא מַעֲתָה, לֹא תִיהִי לִיהַ צוֹרֵת הַפֶּתַח,
 דִּהָא הֵיכַל צוֹרֵת הַפֶּתַח הוּיָא לוֹ,
 אֶפִּילוּ הֵכִי עֶשֶׂר אַמּוֹת הוּא דְרוּיַח.
 אַלְמָה תִּנֵּן:

"אם יש לו צורת הפתח, אף על פי שרחב מעשר אמות - אינו צריך למעט!"

מִיָּדֵי הוּא טַעֲמָא אֵלָא לְרַב,
 הָא מִתְּנִי לִיהַ רַב יְהוּדָה לְחֵיָא בַּר רַב קַמְיָה דְרַב: **"אינו צריך למעט."**
 וְאָמַר לִיהַ: אַתְּנִיָּה "צָרִיד לְמַעַט".

אַלָּא מַעֲתָה,
 לֹא תִיהִי לִיהַ אַמְלֵתְרָא,
 דִּהָא הֵיכַל אַמְלֵתְרָא הוּיָא לִיהַ, וְאֶפִּילוּ הֵכִי עֶשְׂרִים אַמָּה הוּא דְגְבוּהַ,
 דִּתְנֵן:

"חמש אמלתראות של מילה היו על גביו,
זו למעלה מזו, וזו למעלה מזו" (מידות ג, ז).

וְהָאֵי מַאי תִּיּוֹבְתָא?
 דִּילְמָא כִּי תִנְיָא הָהִיא דְאַמְלֵתְרָאוֹת, בְּאוּלָּם תִּנְיָא?

וְהָאֵי מַאי קוּשְׂיָא?
 דִּילְמָא תִּבְנִית הֵיכַל כְּתִבְנִית אוּלָּם.

אַלְמָה אָמַר רַבִּי אֵילְעָא אָמַר רַב:
 רְחֹבָה אַרְבַּעַה, אֶף עַל פִּי שְׂאִינָה בְּרִיאָה.
 וְאִם יֵשׁ לָהּ אַמְלֵתְרָא אֶפִּילוּ גְבוּהָ יוֹתֵר מֵעֶשְׂרִים אַמָּה אִינוּ צָרִיד לְמַעַט!

אָמַר רַב יוֹסֵף:
 אַמְלֵתְרָא - מִתְּנִיתָא הִיא.
 מֵאן קִתְּנִי לָהּ?

אָמַר אַבְיִי:
 וְהָא חָמָא בְּרִיָּה דְרַבָּה בַּר אַבּוּהַ קִתְּנִי לָהּ,
 וְתִיּוּי אַמְלֵתְרָא מִתְּנִיתָא וְתִיקְשִׁי לְרַב!

אָמַר לָךְ רַב:
 דֵּל אָנָּא מֵהַכָּא,
 מִתְּנִיתָא מִי לֹא קִשְׁיִין אַהֲדָדִי?
 אַלָּא מַאי אֵית לָךְ לְמִימַר? תִּנְיָא הִיא!
 לְדִידִי נְמִי, תִּנְיָא הִיא.

רַב נַחֲמָן בַּר יַצְחָק אָמַר:

רש"י

לחי. קנה או לוח נעוץ אצל
 כותל האחד בראשו:
לא תיהני ליה צורת הפתח.
 להכשיר רוחבו ביותר מעשרה:
לא תיהני ליה אמלתרא.
 לאכשורי גובהו יותר מכי לקמן
 מפרש מאי אמלתרא והיכא תני
 דמהניא:

של מילה. עץ שגדילין בו מילין
 והם עפצים ובלעז גלא"ש
 {גל"ש: עפצים (גידולים
 טפיליים בעלה האלוף)}:

אלמנה אמר ר' אילעא כו'.
 השתא קא מסיק לפירכיה
 דאשכחן דמהניא אמלתרא
 אליבא דרב ומעיקרא לא
 שבקיה לאסוקי למלתיה עד
 דסתר ליה לתיובתא:

רחבה ז'. אם היתה קורה רחבה
 ד' טפחים אע"פ שהיא דקה
 ואינה חזקה לקבל אריח כשירה
 והא דתנן במתניתין (לקמן ד'
 יג:) בריאה כדי לקבל אריח
 כשאינה רחבה ד' טפחים
 קאמר:

ואם יש לה אמלתרא כו'. תרתי
 מילי קאמר רב ולקולא:

אמר רב יוסף. הא אמלתרא
 דאייתה משמיה דרב לא רב
 אמרה דתיקשי דרב אדרב אלא
 מתנית' היא:

ותיקשי לרב. דהא חזינן הכא
 דלא גמרי רבנן מהיכל מדתקני
 דאמלתרא מהניא:

דל אנא מהכא. הרימני מיכן
 כאילו שתקתי ולא אמרתי דבר
 זה:

מתנייתא מי לא קשיין אהדדי.
 דהא תניא לעיל בהדיא מבוי
 שהוא גבוה מכי יותר מפתחו של
 היכל אלמא רבנן מהתם גמרי:

תנאי היא. תנא דלעיל דסבירא
 ליה דרבנן מהיכל גמרי
 ואמלתרא לא מהניא והאי תנא
 דאמלתרא סבר לאו מהיכל
 גמרי:

לדידי נמי תנאי היא. ואנא
 כתנא דלעיל אמרי:

רפ"י

בלא רב. אי לא הוה מפרש רב למתניתא קמייטא ויליף מינה דרבנן מהיכל גמרי :
מתניתא אהדדי לא קשיין. דבין לההיא מתניתין ובין להא מתניתין דאמלתרא :
קורה לרבנן טעמא מאי. בעו תוך כ' אמה :
משום היכר. דליחזו אינשי ולידעו דתקנתא עבוד ולא ליתני לאיחלופי ברה"ר ומשום הכי מהניא אמלתרא דכיון דמיסתכלי בה אינשי אפילו למעלה מכ' אמה איכא היכרא :
והא דקתני. במתניתא קמייטא יותר מפתחו של היכל לאו דגמרי מהתם אלא סימנא בעלמא נקט שלא תחליף גירסא דעשרים ותאמר למעלה מל' או מארבעים יהא פתח היכל סימן בידך :
אי סבירא ליה הא דרבה. דטעמייהו דרבנן בסוכה נמי משום היכר :
למה להו. לרבנן ולר' יהודה לפלוגי בתרתי :
מבוי דלהילוך עביד. כלומר המהלך אינו מביט למעלה :

בלא רב, מתנייתא אהדדי לא קשיין, לרבנן, קורה טעמא מאי? משום היכרא, והאי דקתני: "יתר מפתחו של היכל" - סימנא בעלמא.

ורב נחמן בר יצחק, הניחא אי לא סבירא ליה הא דרבה, אלא אי סבירא ליה הא דרבה, דאמר רבה: כתיב: "למען ידעו דרתיכם כי בספות הושבתי" ⁴ (ויקרא כג, מג), עד עשרים אמה - אדם יודע שדר בספה, למעלה מעשרים אמה - אין אדם יודע, משום דלא שלטא ביה עינא. אלמא גבי סוכה נמי בהיכרא פליגי, איפלוגי בתרתי למה לי?!

צריכא, דאי אשמעינן גבי סוכה - בהא קאמר רבי יהודה כיון דלישיבה עבידא שלטא ביה עינא. אבל מבוי, דלהילוך עביד, אימא מודה להו לרבנן. ואי אשמעינן בהא, בהא קאמרי רבנן, אבל בהך אימא מודו ליה לרבי יהודה, צריכא.

⁴ למען ידעו דרתיכם כי בספות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם

3. ג, א

רש"י

קיני. כגון קיני עופות היו בולטין מתחת האולם למעלה (מל"י) מן הפתח:
פסקי דארזא. כלונסות של ארז ארוכין תחובין בכותל ואידי דנפיש משכיה אורך דידהו חזו להו אינשי ואיכא היכרא:
מאן דאמר פסקי. איכא היכרא למבוי:
כל שכן קיני. דאידי דחשיבי ומילתא דתמיהא היא מסתכלי בהו אינשי וחזו לקורה:

מאי "אמלתרא"?

רב חמא פריה דרבה בר אבנה אמר:
 קיני.

כי אתא רב דימי אמר, אמרי במערבא:
 פסקי דארזא.

מאן דאמר: "פסקי דארזא" - כל שכו קיני.
 מאן דאמר: "קיני" - אבל פסקי דארזא לא.

ומאן דאמר: "פסקי דארזא" - מאי טעמא? משום דנפיש משכיה, ודא סופה דנפיש משכיה, וקאמרי רבנו דלא!

אלא, כיון דקא חשיב אית ליה קלא.

4. ג, א-ב

רש"י

מקצת. עובי הקורה בתוך כי ומקצתה למעלה וכן עובי סככה של סוכה:
קלוש. רואין כאילו ניטל אותו העובי היוצא למעלה ותהא קורה דקה:
הניטלת ברוח. שהרי שיערוה חכמים בריאה כדי לקבל אריח ואי לאו הכי שדי ליה זיקא הלכך לא חשיב:
לא מידבר. וזמנין דמשתקיל מקצת עובי הסכך הנכנס לתוך כי וקיימא כולה למעלה מכי:
מדברי אהדדי. שאם תרקב תחתונה של קורה ותעמוד כולה למעלה מעשרים אמה מתקני לה:
אלא. אמאי מכשרת בסוכה משום דעל כרחך השתא צילתה מרובה מחמתה דהא רואין הוא דקאמרי ולא שקילנא מינה מידי:
הכא נמי. חשוב אותה כשפודין כבידין דאי נמי קלישי לא שדי להו זיקא דהא לא מידי שקלת מינה אלא רואין הוא דקאמר:

מקצת קורה בתוך עשרים, ומקצת קורה למעלה מעשרים, מקצת סכך בתוך עשרים, ומקצת סכך למעלה מעשרים?

אמר רבה:
 במבוי - קלוש,
 בסופה - פסול.

מאי שנא במבוי דקלוש? דאמרינן קלוש, סופה נמי לימא קלוש!

אי קלשת הויא לה: חמתה מרובה מצילתה.

הכא נמי,
 אי קלשת הויא לה קורה הניטלת ברוח!

אלא על כרחך - נעשו כשפודין של מתכת, הכא נמי, על כרחך נעשית צילתה מרובה מחמתה!

אמר רבא מפרזקיא:
 סופה דליחיד היא - לא מדבר,
 מבוי דלרבים - מדברי אהדדי.

רבינא אמר:
 סופה דאורייתא, אחמירו בה רבנן,
 מבוי דרבנן, לא אחמירו ביה רבנן.

רב אדא בר מתנה מתני להא שמעתא דרבה איפכא:
אמר רבה:
 במבוי - פסול,
 בסופה - כשירה!

מאי שנא סופה דכשירה? דאמרינן קלוש, במבוי נמי לימא קלוש!

אי קלשת, הוי לה קורה הניטלת ברוח.

הכא נמי אי קלשת, הויא לה: חמתה מרובה מצילתה!

אלא על כרחך,
 נעשית צילתה מרובה מחמתה,
 הכא נמי על כרחך נעשו כשפודין של מתכת!

אמר רבא מפרזקיא:
 סופה דליחיד היא רמי אנפשיה ומדבר, מבוי דלרבים היא סמכי אהדדי, ולא מדברי, דאמרי אינשי: "קדרא דבי שותפי, לא חמימא ולא קריא".

רבינא אמר:
 סופה דאורייתא, לא בעי חיזוק,
 מבוי דרבנן, בעי חיזוק.

רַס"י

חלל סוכה תנן. עשרים אמות שהוזכרו בין במבוי בין בסוכה אחללה קיימי:
משפת כ' ולמטה. משמע שיהא עובי הקורה בתוך כ':
הא קמ"ל. דשיעור שנתנו חכמים למטה מ"י טפחים אחלל קאי כשיעור שאמרו בכ' למעלה והכי קאמר מתני' מניח את הקורה משפת כ' ולמעלה וכן למטה אם בא לעשותו נמוך מניחה משפת עשרה טפחים ולמעלה דבפחות מעשרה לא הוי מבוי:

מאי הוי עלה?

רבה בר רב עולא אמר:

זה וזה פסול.

רבא אמר:

זה וזה כשר.

'חלל סוכה' תנן, 'חלל מבוי' תנן.

גב

אמר ליה רב פפא לרבא:

תניא דמסייע לך:

"מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה יותר מפתחו של היכל - ימעט. והיכל גופו - חללו עשרים".

איתיביה רב שימי בר רב אשי לרב פפא:

"ביצד הנה עושה?"

מניח קורה משפת עשרים ולמטה!"

אימא: 'ולמעלה'.

והא "למטה" קתני!

הא קא משמע לן:

דלמטה פלמעה.

מה למעלה חללה עשרים,

אף למטה חללה עשרה.

5. ג, ב - ד, א

רס"י

אמת מבוי ואמת סוכה. אמות שהוזכרו במבוי ובסוכה באמות קטנות שיערו ואמות שהוזכרו בכלאים באמות גדולות שיערו ולקמן מפרש הי ניהו ור"נ מדקאמר הכא קטנות והכא גדולות ש"מ הכא חומרא והכא חומרא דאי לא לחומרא היכי מצי אמר הני גדולות והני קטנות הא לא תנן בהו שיעורא:

למאי הלכתא. משערים אלו שבמבוי בקטנות דתיהוי חומרא:

לגובהו. הנך כי שהוזכרו ליפסל בגובהו מכי איכא כי אמות קטנות פסלי אי מגבה לה טפי:

ולפירצת מבוי. דקיימא לן בהאי פירקא פירצת מבוי ביו"ד אמות פסיל ליה וקאמר רב נחמן דבעשר אמות קטנות מיפסיל:

והא איכא. אמות שהוזכרו במשך מבוי ד' אמות ואם ארכו פחות מד' אמות פסיל ליה אביי לקמן בפירקין (ד' ה.) דאמר לקמן היה פחות מיו"ד טפחים ובא להשלימו עד כמה חוקק בו במשכו רב יוסף אמר ד' טפחים אביי אמר ד' אמות דמשך מבוי בעינן ד' אמות ובהני אמות אתיא מילתיה דרב נחמן לקולא דמכשר ליה בד' אמות קטנות:

כמ"ד. משך מבוי בד' טפחים סבירא ליה לרב נחמן ולא הוזכרו אמות בשיעור משכו ופלוגתא דאביי ורב יוסף היא:

רוב אמות. הנזכרות במבוי קאמר רב נחמן דתיהוי קטנות ולא אכל אמות מבוי קאמר:

לגובהה. שהוזכרו כי אמות לפוסלה: **ולדופן עקומה.** דתנן (סוכה ד' יז.) בית שנפחת וסיכך על גבי הפחת בסכך כשר ותקרת העלייה נותרת סביב ומפסקת בין סכך כשר לדפנות אם יש בין סכך כשר לדופן ד' אמות פסולה ולא אמרינן דופן עקומה פחות מד' אמות כשירה דאמרינן חזינן ליה להאי סכך פסול כאילו הוא מן הדפנות שנעקמו למעלן ובאו עד סכך כשר והרי אין כאן הפסק וקא אתא רב נחמן למימר דבאמות קטנות משערינן ליה ומיפסלא בעשרים טפחים והיינו חומרא:

והאיכא ארבע אמות. הנזכרות במשך סוכה דאי מכשרת ליה בקטנות איכא קולא ורב נחמן כייל ואמר כל אמות סוכה בקטנות ואי אמר רב נחמן כרבי הוי קולא:

ואיבעית אימא. רב נחמן לעולם כרבי והאי דאמר רב נחמן אמות סוכה בקטנות לאו באמות דמשך סוכה אלא בשאר אמות קאמר:

לקרחת הכרם ולמחול הכרם. דכי משערת ליה בגדולות חומרא היא:

קרחת הכרם בית שמאי אומרים עשרים וארבע אמות. אם קרחתה עשרים וארבע אמות מותר לזרוע שם ואם פחות מכ"ד אמות אסור לזרוע שם ולקמן מפרש מאי קרחת ומאי מחול:

אמר אביי משמיה דרב נחמן:

אמת סוכה ואמת מבוי - באמה בת חמשה.

אמת פלאים - באמה בת ששה.

אמת מבוי באמה בת חמשה, למאי הילכתא?

לגובהו ולפירצת מבוי.

והא איכא משך מבוי בארבע אמות דלקולא!

כמאן דאמר: בארבעה טפחים.

ואיבעית אימא:

בארבע אמות, ורוב אמות קאמר.

"אמת סוכה - באמה בת חמשה",

למאי הילכתא?

לגובהה,

ולדופן עקומה.

והא איכא משך סוכה בארבע אמות דלקולא!

דתניא:

"דבי אומר:

אומר אני, כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות פסולה!"

כרבנן, דאמרי:

אפילו אינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושוולחננו.

ואיבעית אימא:

לעולם רבי היא,

ורוב אמות קאמר.

"אמת פלאים - באמה בת ששה",

למאי הילכתא?

לקרחת הכרם ולמחול הכרם.

דתנן:

"קרחת הכרם,

בית שמאי אומרים:

עשרים וארבע אמות.

ובית הלל אומרים:

שש עשרה אמות.

ומחול הכרם,

בית שמאי אומרים:

שש עשרה אמות,

ובית הלל אומרים:

שתיים עשרה.

רפ"י

שחרב באמצעיתו. שהרי יש שם גפנים סביב הקרחה י"ו אמה על י"ו אמה וכן אם הלכה הקרחה על פני כל רוחב הכרם שאין שם גפנים אלא מב' צידי הקרחה בעיני י"ו רוחב הקרחה:

ואם לאו לא יביא זרע לשם. אפילו באמה האמצעית דד' אמות שבצד הכרם מזה וד' אמות שבצד זה אצל הכרם הו' עבודת הכרם דתנן (כלאים פ"ו מ"א) כמה עבודת הכרם (מלא) ד' אמות כמלא בקר וכלים שהיו בוצרים אותה בשורים ובעגלות ובעת החרישה חורשים אותה בשורים הלכך ככרם דמו ואם נשאר ח' אמות בינתיים לבד אותן ד' לכל צד דכי שדית פלגא להכא ופלגא להכא איכא ד' אמות מקום חשוב לכל חד לא בטלי לגבי כרם ומותר לזורען ובציר מח' אמות שדי פלגא להכא ופלגא להכא ליכא ד' אמות מקום חשוב ובטיל לגבי כרם ולבית שמאי לא חשיב שדה בפחות מח' אמות הלכך כ"ד אמות בעינן ד' לעבודת הכרם מכאן וכנגדן מכאן פשו י"ו שדי שמנה להכא ושמנה להכא. איכא שדה ולא בטלי אי נמי סבירא להו לבית שמאי עבודת הכרם ח' אמות:

מחול הכרם בין כרם לגדר. דהיינו סביב כמו מחולות: **יש שם י"ב אמות.** לבית הלל נותן ד' אמות לעבודת הכרם וזורע השאר:

אין שם י"ב אמה לא יביא זרע לשם. דד' אמות דלהדי כרם עבודת הכרם וד' אמות דלהדי כותל כיון דלא מזדרעי משום דוושא דכותל אפקורי מפקר להו אמצעיות אי איכא ד' אמות חשיב ואי לא בטיל לגבי כרם והכא לא בעינן י"ו אמה שאין האיסור אלא מצד אחד והכי מפרש לה בפרק כל גגות (לקמן ד' צג.) וקא אמר רב נחמן דבאמות גדולות משערין ולחומרא ולא משתריא בקטנות:

והא איכא רצופין. גפנים רצופין שסמוכה שורה לשורה יותר ממה שנתנו חכמים שיעור שאם אין בין שורה לשורה ד' אמות אינו כרם הואיל ואין לו כל צרכו להילוך עגלה ומותר לזרוע בכולן לר' שמעון ובהנך אמות אתיא מילתיה דרב נחמן לקולא דאי איכא ד' אמות קטנות אמרינן אינו כרם עד דאיכא גדולות:

על פחות מד' אמות. שאין בין שורה לשורה ד' אמות אינו כרם ומותר לזרוע לשם:

ורואין את האמצעיים. הנטועין בתוך ריוח הראוי להיות בין שורה לשורה:

כרבנן. סבירא ליה לרב נחמן:

דאמרי כרם. הלכך לא הוזכרו אמות בכלאים לענין רצופים:

הללו שוחקות. אמות כלאים מודדין בטפחים גדולים ושל סוכה ומבוי עצבות מצומצמות לחומרא:

שלא יהו מכוונות. כדמפרש ואזיל שיהו אמות כלאים שוחקות ושל מבוי וסוכה עצבות:

אלא לאביי קשיא. הא דקתני כל אמות באמה בת ששה:

אימא אמת כלאים באמה בת ששה. והכי קאמר כל אמות שאמרו בכלאים באמה בת ששה ובלבד שלא יהו מכוונות מצומצמות אלא גדולות בטפחים שוחקות:

לאביי ודאי תנאי היא. דלא מצי לאוקמי לרבנן כוותיה דהא כל אמות קאמרי:

לרבא מי לימא תנאי היא. מי אמרינן רבן שמעון בן גמליאל פליג עליה למימר אמת כלאים באמה בת ששה אבל שאר אמות כגון סוכה ומבוי באמה בת חמשה או דילמא פרושי קא מפרש רבן שמעון בן גמליאל למילתייהו דרבנן דאמרי ובלבד שלא יהו מכוונות דיש מהן שוחקות ויש מהן עצבות ולא פירשו איזה מהן שוחקות ואיזה מהן עצבות ואתא איהו לפרושי דהנך דכלאים ליהו שוחקות כדקתני ובלבד שלא יהו מצומצמות ולהכי אדכר כלאים ולא למעוטי שאר אמות להיות בנות חמשה אלא למעוטינהו דלא ליהו שוחקות:

איזו היא "קרחת הכרם"?

כרם שחרב אמצעיתו,

אין שם שש עשרה אמות - לא יביא זרע לשם.

היו שם שש עשרה אמה - נותן לו כדי עבודתו, וזורע את המותר.

ואיזהו "מחול הכרם"?

בין כרם לגדר.

אין שם שתיים עשרה אמה - לא יביא זרע לשם.

היו שם שתיים עשרה אמה - נותן לו כדי עבודתו, וזורע את השאר."

והא איכא רצופים בארבע אמות דלקולא!

דתנן:

"כרם הנטוע על פחות מארבע אמות,

רבי שמעון אומר:

אינו כרם.

וחכמים אומרים:

כרם, ורואין את האמצעיים באילו אינם" (כלאים ה,ב).

כרבנן, דאמרי:

היו כרם.

ואיבעיית אימא:

לעולם כרבי שמעון, ורוב אמות קאמר.

ורבא משמיה דרב נחמן אמר:

כל אמות באמה בת ששה,

אלא הללו - שוחקות.

והללו - עצבות.

מיתיבי:

"כל אמות שאמרו חכמים באמה בת ששה,

ובלבד שלא יהו מכוונות."

בשלמא לרבא: כי היכי דליהוין הללו שוחקות, והללו עצבות.

אלא לאביי קשיא!

אמר לך אביי,

אימא: אמת כלאים באמה בת ששה.

והא מדקתני סיפא:

"רבן שמעון בן גמליאל אומר:

כל אמות שאמרו חכמים בכלאים - באמה בת ששה,

ובלבד שלא יהו מצומצמות,"

מכלל דתנא קמא כל אמות קאמר!

אמר לך אביי:

ולאו מי איכא רבן שמעון בן גמליאל דקאי כותתי?

אנא דאמרי כרבן שמעון בן גמליאל.

לאביי ודאי תנאי היא.

לרבא מי לימא תנאי היא?

אמר לך רבא:

ד,א

ר"י

הא אתא לאשמועינן אמת כלאים לא יצמצם. ולפרושי מילתיה דתנא קמא הוא דאתא ולא למעוטי שאר אמות מבת ששה:

לא למעוטי אמה יסוד ואמה טובב. דלאו בנות ששה הן:

באמות אמה אמה וטופח. באמות קטנות בת חמשה שיש באמה בת ו' בינונית אמה וטפח מאלו:

חיק האמה. נמדד באמות קטנות וכן אמה רוחב וכן גבולו על שפתו זרת האחד וזה גב המזבח כולן באמות קטנות הללו:

חיק האמה זה יסוד. חיק על שם שהוא חיקויו ותיקונו של מזבח מלמטה:

אלו הקרנות. שהן אמה על אמה והאי דכתיב זרת האחד מאמצעית רחבו של קרן מודד זרת שהוא חצי אמה לכל רוח דהוי אמה על אמה:

וזה גב המזבח. כלומר באמה קטנה זו נמדד האמה של מזבח הזהב דכתיב ביה אמה ארכו ואמה רחבו (שמות ל) ובמסכת מנחות בפרק שתי הלחם (ד' צז:) מפרש ליה להאי קרא דאמה יסוד דקאמרי בקטנה לאו ברוחב כניסת היסוד אלא בגובה עלייתו דאמר מר עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד אבל רוחב הכניסה באמת בת ששה ואמה טובב כניסה דילה באמה קטנה ולא חמש אמות של עליית גובהה באמה קטנה כדתנן עלה חמש וכנס אמה זה הסובב וקרנות לא שנא גובהן ולא שנא רוחבן באמה קטנה:

הג"ה. כאשר מפורש בקונטרס שמע רבינו מר' יעקב בר יקר ועתה חזר בו דקשיא ליה מה שתרגם יונתן אמה אמה וטפח אמתא דהיא אמתא ופשך ונמצא דבאמה גדולה מייירי ועוד אם כדברי הזקן לא הי לו לכתוב וחיק כי אם חיק האמה ופירש לנו רבינו הכי למעלה הזכיר מדות המזבח והאריאל שתיים עשרה אמה ושאר מדותיו ועתה כך אמר הכתוב אלא מדות המזבח שאמרתי לך הכל נמדדו באמה שהיא אמה וטפח וחיק שהיא יסוד אינו נמדד אלא באמה שהיא אמה קטנה ולא באמה שהיא אמה וטפח ועתה דברי יונתן בן עוזיאל קיימין כך שמעתי ועיקר. ע"כ הג"ה:

רְבֵן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, הָא אֵתָא לְאִשְׁמוּעִינָן: אֲמַת כְּלָאִים - לֹא יִצְמָצֵם.

וְלִימָא: "אֲמַת כְּלָאִים לֹא יִצְמָצֵם", בְּאִמָּה בֵּת שִׁשָּׁה לְמַעוּטֵי מַאי? לֹא לְמַעוּטֵיהָ אֲמַת סוּכָּה וְאֲמַת מְבוּי?

לֹא, לְמַעוּטֵי אִמָּה יְסוּד, וְאִמָּה סוּכָּב.

דְּכָתִיב: "וְאֵלֶּה מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּאֲמוֹת, אִמָּה אִמָּה וְטוֹפֵחַ.

וְחִיק הָאֲמָה, וְאִמָּה רַחֵב, וְגִבּוּלָה אֶל שְׁפָתָהּ סָבִיב זֶרֶת הָאֶחָד, וְזֶה גֵב הַמִּזְבֵּחַ" (יחזקאל מג, יג) -

"חִיק הָאֲמָה" - זֶה יְסוּד,

"וְאִמָּה רַחֵב" - זֶה סוּכָּב,

"וְגִבּוּלָה אֶל שְׁפָתָהּ סָבִיב" - אֵלוֹ הַקְּרָנוֹת,

"וְזֶה גֵב הַמִּזְבֵּחַ" - בְּמִזְבֵּחַ הַזֶּהָב.

6. ד, א

רש"י

שיעורין. שנתנו חכמים לכל דבר כגון כזית דם חלב פיגול ונותר וכזית מן המת שמטמא באהל ושאר שיעורין דמפרש לקמן: **חציצין**. חציצה הפוסלת בטבילה: **ומחיצין**. הלכות מחיצה שתהא גבוהה עשרה וכן שאר הילכותיה הלכה למשה מסיני: **לשיעורין נאמר**. וכל אלו משערין בהן דברים אחרים: **כליו על כתיפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו**. שאינן מלובשין בו דרך מלבוש דומיא דכליו על כתפיו: **הוא והן טמאין מיד**. שאף הן באין אל הבית וכתוב והבא אל הבית (ויקרא יד): **היה לבוש כליו**. וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדיו ובטליו אצלו וכתוב (שם) והאוכל בבית יכבס את בגדיו ודרשינן בתורת כהנים מקרא דהאי אוכל לאו אכילה ממש הוא אלא שישאא כדי שיעור אכילה ובביאה בלא שהייה אינו מטמא בגדים: **פרס**. ד' ביצים הן מזון סעודה בינונית פרס לשון פרוסה ששערוהו בחצי ככר האמור בעירוב דבעינן מזון בי סעודות ותנן התם חציה לבית המנוגע בפרק כיצד (לקמן ד' פב:): **פת חיטין**. אין שוהה בה כפת שיעורין: **מיסב**. שהייה זו בהסיבה שיערוהו ולא בנאכלת בעמידה והולך ובא שהוא שוהה באכילתו יותר: **ואוכלה בליפתן**. שנאכלת מהר: **ואינו מטמא באהל**. שום עצם בלא בשר עד שיהא שם שדרה שלימה או גולגולת או רוב בנינו שתי שוקיים וירך אחת או רוב מניינו קכ"ה אברים: **רביעית יין לנזיר**. לחייבו מלקות: **גרוגרת**. היא תאנה יבישה ובה שיערו כל אוכל אדם לענין הוצאת שבת דתנן (שבת ד' עו:): **המוציא אוכלין כגרוגרת**: בעל הבית חס על כליו ואם ניקב כמוציא זית מצניעו לאגוזים כאגוז מצניעו לרמונים לפיכך אם נייטמא וניקב עדיין טמא עד שיינקב כמוציא רמון והיינו שיעורן כרמונים אבל כלי אומן העומד לימכר טהור בנקב קטן: **רוב שיעוריה כזיתים**. אכילת חלב ודם ונותר ופיגול וטמא ונבילה ובהמה טמאה ובשר המת להאחיל ומגע נבילות: כל דבש האמור בתורה דבש תמרים וכדאמר התם (בכורים פ"א מ"ג) אין מביאין בכורים כי אם מזי המינין ולא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים אלמא פשיטא ליה לתנא דתמרים מזי המינין דהיינו דבש: **במים במי מקוה**. המכונסין משמע ואע"ג דלאו חיים מדלא כתיב חיים: **כל בשרו**. משמע כל בשרו כאחד:

אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין, חציצין, מחיצין - הלכה למשה מסיני.

שיעורין?! דאורייתא הוא! דכתיב: **"ארץ חטה ושערה"**⁵ (דברים ח, ח),

ואמר רב הונן:

כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר:

"חטה" - לכדתנן:

"הנכנס לבית המנוגע:

וכליו על כתפיו, וסנדליו וטבעותיו בידיו -

הוא והם - טמאין מיד.

היה לבוש כליו, וסנדליו ברגליו, וטבעותיו באצבעותיו -

הוא - טמא מיד,

והו - טהורין עד שישעה בכדי אכילת פרס.

בפת חטין, ולא פת שעורין.

מיסב ואוכל בליפתן" (נגעים יג, ט).

"שעורה" - דתנן:

"עצם בשעורה - מטמא במגע ובמשא,

אינו מטמא באהל" (אהלות ב, ג).

"גפן" - כדי רביעית יין לנזיר.

ד, ב **"תאנה"** - כגרוגרת להוצאת שבת.

"רמון" - כדתנן:

"כל כלי בעלי בתים - שיעורן כרמונים."

"ארץ זית שמן ודבש" - ארץ שכל שיעוריה כזיתים.

כל שיעוריה סלקא דעתך?!

והאיכא הני דאמרן!

אלא אימא: ארץ שרוב שיעוריה כזיתים.

"דבש" - כפותבת הגסה.

ותסברא שיעורין מיכתב כתיבי?!

אלא הלכתא ניהו,

ואסמכיהו רבנן אקראי.

"חציצין"

דאורייתא ניהו!

דכתיב: **"ורחץ במים את כל בשרו"** (ויקרא טו, טז) - שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים,

"במים" - במי מקוה.

"כל בשרו" - מים שכל גופו עולה בהן, וכמה הן, אמה על אמה ברום שלש אמות.

ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה!

⁵ ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש

רס"ו

לשערו. שתפסל בו חציצה:
וכדובה. דאמר רבה חציצה פוסלת בשיער:
נימא אחת קשורה חוצצת. דמצי להדוקה שפיר ואין המים נכנסין בקשר:
שלוש אינן חוצצות. דלא מיהדקי שפיר ועיילי בהו מים:
דבר תורה. הלכה למשה מסיני בתורה שבעל פה:
רובו. רוב שערו שאם יש בו דבר החוצץ כגון דם יבש ודיו וטיט יבש וזפת יבש או שקשור רובו אחת אחת:
ומקפיד עליו. שמצטער על ליכלוך זה שבראשו:
ושאינו מקפיד עליו. הוי כגופו ואע"ג דהוי ברובו לא חיץ:
וגזרו על רובו שאינו מקפיד. הואיל והוי רוב ודמי במקצת לחציצה דאורייתא:
ועל מיעוטו המקפיד. הואיל ודמי ליה בהקפדה וגזרו לאו הלכה למשה מסיני הוא אלא גזירה מדרבנן ורובו המקפיד לחודיה הוא דהוה הלכה למשה מסיני:
ולגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד עליו משום מיעוטו המקפיד. דדמו להדדי דהאי מיעוט והאי מיעוט:
אי נמי. ניגזור בו משום רובו שאינו מקפיד דדמי להדדי דהאי אינו מקפיד והאי אינו מקפיד:
היא גופה גזירה. משום רובו המקפיד כדאמר:
ארון תשעה וכפורת טפח. ארון גובהו תשעה טפחים דכתיב (שמות כה) ואמה וחצי קומתו וכפורת טפח הרי עשרה וכתוב ודברתי אתך מעל הכפורת ותניא בפ"ק דסוכה (ד' ה.) רבי יוסי אומר לעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה דכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם ולמטה מעשרה טפחים חשיב ארץ דכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת אלמא עשרה הוי מחיצה דלמעלה מעשרה לא חשיב ליה רשות תחתית אלא רשותא אחריתי:
אמות בנין. כגון אמות הקרשים והיריעות:
אמת כלים. כגון אמות הארון והמזבחות והשלחן:
באמה בת חמשה. דהשתא לא נפקא ליה מארון מידי דלרי יהודה לא הוי לארון בהדי כפורת אלא שמנה טפחים ומחצה:
בבינונית. באמה בת ו' בינונית לכל אדם ויש גדולה ממנה כדאמר בכיצד צולין (פסחים פו.) שתי אמות היו בשושן הבירה אחת יתירה על של משה חצי אצבע ואחת יתירה עליה חצי אצבע נמצאת. יתירה על של משה אצבע:
לגוד. דאמרינן בכמה דוכתי גוד אחית גוד אסיק ופחות משלש כלבוד ולשון לבוד כמו סניף דבר קצר שהוסיפו עליו והאריכוהו:

כי איצטריך הילכתא לשערו.

וכדובה בר רב הונא,
 דאמר רבה בר רב הונא:
 נימא אחת קשורה - חוצצת.
 שלש - אינן חוצצות.
 שתים - איני יודע.

שערו נמי דאורייתא הוא!
 דתניא:

"ורחץ את כל פשרו" - את הטפל לבשרו, וזהו שערו!"

כי אתאי הילכתא לרובו ולמיעוטו, ולמקפיד ולשאין מקפיד.
 וכדרכי יצחק.
 דאמר רבי יצחק:
 דבר תורה:
 רובו ומקפיד עליו - חוצץ,
 ושאינו מקפיד עליו - אינו חוצץ,
 וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד,
 ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד.

ולגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד!

אי נמי,
 משום רובו שאינו מקפיד!

היא גופה גזירה,
 ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה!?

"מחיצות".
 דאורייתא נינהו!

דאמר מר:
"ארון תשעה, וכפורת טפח - הרי כאן עשרה!"

לא צריכא אלא⁶ לרבי יהודה דאמר:
 אמת בנין - באמה בת ששה,
 אמת כלים - באמה בת חמשה.

ולרבי מאיר דאמר: כל האמות היו בבינונית, מאי איכא למימר?

לרבי מאיר, כי אתאי הילכתא ל"גוד", ול"לבוד", ול"דופן עקומה".

7. ד, ב - ה, א

["מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה - ימעט"].

היה גבוה מעשרים אמה, ובא למעטו, כמה ממעט?

כמה ממעט?!

כמה דצריך ליה!

אלא, רחבו בכמה?

רב יוסף אמר:

טפח.

אבוי אמר:

ארבעה.

לימא בהא קא מיפלגי:

דמאן דאמר: טפח, קסבר: מותר להשתמש תחת הקורה.
ומאן דאמר: ארבעה, קסבר: אסור להשתמש תחת הקורה.

ה,א

לא, דכולי עלמא קסברי מותר להשתמש תחת הקורה.

ובהא קא מיפלגי:

מר סבר: קורה משום היפר.

ומר סבר: קורה משום מחיצה.

ואיבעית אימא:

דכולי עלמא: קורה משום היפר.

והכא בהיפר של מטה ובהיפר של מעלה קמיפלגי:

דמר סבר: אמרינו היפר של מטה, כהיפר של מעלה.

ומר סבר: לא אמרינו היפר של מטה כהיפר של מעלה.

ואיבעית אימא:

דכולי עלמא אמרינו: היפר של מטה כהיפר של מעלה,

והכא בגזירה שפא יפחות קמיפלגי.

רס"י

ובא למעטו. לעשות בנין אצטבא או עפר תחת הקורה בארץ למעט גובה החלל:

כמה ממעט. משמע: כמה יגביה הקרקע:

כמה דצריך ליה. עד שלא יהא החלל יותר על עשרים:

רחבו. של מיעוט להרחיבו לתוך אורך המבוי כמה:

טפח. כנגד רחבה של קורה ותחתיה:

מאן דאמר טפח קסבר מותר להשתמש תחת הקורה. דאמר

חודו החיצון יורד וסותם כדמשמע לקמן (ד' ח:): והלכך כיון דשיעור עשרים אמה משום היכר הוא הרי יש היכר לעומד על אותו טפח שנגבה תחת הקורה:

ומאן דאמר ארבעה קסבר אסור להשתמש תחת הקורה. דחודה

הפנימי יורד וסותם ורוחב הקורה הוי חוץ לסתימה ולמשתמשים במבוי אין להם היכר בקורה שהרי בנמוך הן הלכך צריך שימשך לתוך המבוי שתהא הקורה ניכרת להם כשישמשו באותו גובה וכיון דאפיקתיה מתחת הקורה צריך שיהא מקום הניכר וחשוב:

לא דכולי עלמא מותר ובהא פליגי מר סבר קורה. שתיקנו

חכמים למבוי משום היכר בעלמא הוא דלא ליתי למישרי רשות הרבים והרי יש כאן היכר בכניסתן כשמשמשין תחת הקורה:

ומאן דאמר ארבעה קסבר קורה. המתרת במבוי טעמא

משום מחיצה דאמרינו חודה החיצון יורד וסותם ואמרו רבנן דבטפי מעשרים לא אמרינו יורד וסותם וכיון דלא הוי מיעוט ד' הוי מחיצה העשויה לפחות מד' וקיימא לן בכל דוכתא דמחיצה שאינה ראויה לד' לאו מחיצה היא דאין רשות היחיד לפחות מד' טפחים ואע"פ שמוקף מחיצה של עשרה טפחים ובגזירות דחנניה בן עקביא נמי הכי אמרינו דאין מחיצות אלא אם כן יש תוך החלל ארבעה בפרק כיצד משתתפין (לקמן פו:):

גזירה שמא יפחת. על ידי

דריסת רגלים יפחת המיעוט ויעמוד על פחות מטפח הלכך בעינן טפי וכיון דאפיקתיה מהיכר של מעלה אוקמיה אדי דחשיבי בכל דוכתא:

8. ה, א

היה פחות מעשרה טפחים וחקק בו להשלימו לעשרה - כמה חוקק?

"כמה חוקק"?

כמה שצריך ליה!

אלא, משכו בכמה?

רב יוסף אמר:

בארבעה.

אביי אמר:

בארבע אמות.

לימא בדרבי אמי ורבי אסי קמיפלגי?

דאיתמר:

מבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו.

איתמר משמיה דרבי אמי ורבי אסי:

אם יש שם פס ארבעה - מתיר בפירצה עד עשר,

ואם לאו:

פחות משלשה - מתיר,

שלושה - אינו מתיר.

לרב יוסף - אית ליה דרבי אמי,

לאביי - לית ליה דרבי אמי.

אמר לך אביי:

התם - סוף מבוי.

הכא - תחלת מבוי.

אי איכא ארבע אמות - אין.

אי לא - לא.

אמר אביי:

מנא אמינא לה?

דתניא:

"אין מבוי ניתר בלחי וקורה,

עד שיהו בתים וחצרות פתוחים לתוכו".

ואי בארבעה, היכי משפחת ליה?

וכי תימא: דפתח לה בדופן האמצעי,

והאמר רב נחמן:

נקיטינן: אינהו מבוי שניתר בלחי וקורה?

כל שארכו יתר על רחבו, ובתים וחצרות פתוחים לתוכו.

ורב יוסף?

דפתח ליה בקרן זוית.

אמר אביי:

מנא אמינא לה?

דאמר רמי בר חמא אמר רב הונא:

לחי הבולט מדופן של מבוי:

רש"י

משכו. של חקק לתוך אורך המבוי בדבר הבולט כגון מיעוט שייך למימר רוחב ובדבר השוקע ומקיפות אותו מחיצות כגון חקק שייך לומר לשון משך:

רב יוסף. דבעי לעיל טפח הכא בעי ארבעה דהתם דאיתיה לדופן ולמעוטי קאתי בהיכר בעלמא סגי הכא דהשתא הוא דמשוי ליה דופן בין לרב יוסף ובין לאביי בעינן דליתחוי האי דופן לשיעור הכשר אורך מבוי שלם הלכך לרב יוסף שיעור משך מבוי בדי טפחים ואביי סבירא ליה שיעור משך מבוי בדי אמות:

שנפרץ מצידו אחד. מן הכתלים שבצד ארכו:

כלפי ראשו. סמוך לקורה הימנה ולפנים:

אם יש שם פס ד'. אם נשתייר מן הכותל או עשה פס ד' במקום הפירצה סמוך לקורה:

מתיר פירצה. אף על גב שנשתייר שם עדיין פירצה עד עשר דכיון דיש הכשר אורך מבוי מן הקורה עד הפירצה לא בטל ליה תורת פתח מקמאי ובמלתיה קאי וקורתו מתירתו ופירצתה מתרת כיון דלאו יותר מעשר תורת פתח עליה ומבוי אינו נפסל בפתחים הרבה אי נמי שבקו בני מבוי פתחא קמא ונפקו ועיילי בההיא פירצה משום דדרך קצרה היא להם אפי"ה לא בטלה תורת פתח וקורה מן הראשון משום דהוי פתח לד' הסמוכין לו הואיל וד' אורך ראוין לקורה דיש בהן הכשר מבוי:

ואם לאו. דאין שם פס ד'.

פחות מג'. אם הפירצה פחותה מג':

מתיר. תיקון המבוי את המבוי שהרי כלבוד דמי ואין כאן פירצה ואם הפירצה ג' אינו מתיר דכיון דממעטין בני מבוי בהילוכן ומקצרין את דרכן דרך אותה פירצה חיישינן דילמא שבקי פתחא רבה ועיילי ונפקי בההיא פירצה ובטיל ליה פתחא קמא ובטלה קורה דידיה ואין קורה למבוי זה והאי טעמא מפרש לקמן בפירקין:

ואביי לית ליה דר' אמי ודר' אסי. דהא הכשר

מבוי בדי אמות קאמר והכא נמי אי ליכא פס

ד' אמות אין קורה זו ראויה לאותו הפס ואין

כאן קורה:

סוף מבוי. כגון הא דר' אמי ור' אסי שכבר

היה מבוי ואירע בו פסול ה"נ דלמיהדר

לשויה מבוי סגי בדי טפחים:

תחילת מבוי. כגון גבי חקק דהשתא קאתי

לשויה מבוי:

בתים וחצרות. בתים פתוחין לחצירות

וחצירות למבוי שכן היה דרכן שאין בתים

פתוחין אלא לחצריהן וכל חצר האמור

בהש"ס ובמשנה אינו אלא לפני הבית אבל

שאחורי הבית מוקצה או רחבה קרי ליה:

ואי אמרת בד' הוי מבוי היאך ניתר באורך

ארבעה. מכדי מיעוט חצירות שתיים ואין פתח

פחות מד' ואיך יפתח פתח רוחבו ארבעה

במשך המבוי שאינו אלא ד' אייה מקום

הפצימין ועוד כולו פרוץ הוא:

וכי תימא דפתח ליה בדופן אמצעי. וכי

קאמר רב יוסף הכשר מבוי באורך ד' במבוי

רחב מאד קאמר ויכול לפתוח פתח החצירות

בדופן שמאחוריו:

והאמר רב נחמן נקיטינן. מסורת מאבותינו

מנהג מרביתנו:

ארכו יתר על רחבו. הוי מבוי וניתר בלחי

וקורה אבל מרובע דין חצר עליו ואמרי' לקמן

חצר צריכה פס ד' או פס משהו מכאן ופס

משהו מכאן היכא דפריצה במלואה לרה"ר

וכיון דאמרת ארכו ד' כשר הרי רחבו ד' חסר

משהו ואין שם שיעור פתח דבכולי הך

מסכתא אמרי' דאין פתח פחות מד':

בקרן זוית. טפח מן הפתח בדופן האמצעי

ושלשה טפחים בדופן המשך וכן בצידו השני

כזה:

רש"י

פְּחוֹת מְאַרְבַּע אַמּוֹת - נִידוֹן מִשּׁוֹם לְחֵי, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְחֵי אַחַר לְהַתִּירוֹ.
אַרְבַּע אַמּוֹת - נִידוֹן מִשּׁוֹם מְבוּי, וְצָרִיךְ לְחֵי אַחַר לְהַתִּירוֹ.

וְרַב יוֹסֵף?

לְאַפּוּקֵי מִתּוֹרַת לְחֵי - עַד דְּאִיכָּא אַרְבַּע אַמּוֹת,
לְמִיּוּי מְבוּי - אִפְּלוּ בְּאַרְבַּעַה טְפָחִים נְמִי הוּי מְבוּי.

9. ה, א-ב

ר"ט

לחי הבולט מדופנו של מבוי. לתוך רוחב המבוי ולא נעשה שם לשם לחי אלא הוציא בניינו בפאת ביתו כדרך שעושים משום חזוק (וכאן קורין לו פילייר: אומנה (עמוד תומך) [חסר בדפוסית התלמוד]: } פחות מד' אמות. ברוחב המבוי נידון משום לחי וסמכינן עליה ואע"ג דלאו לשם לחי איקבע דקיימא לן הלכתא כאביי בלחי העומד מאליו דכשר:

ד' אמות. אם היה בולט לתוך רוחב המבוי ד' אמות נידון משום מבוי כלומר כיון דאורך הכשר מבוי נותר בכך בעלמא ומיקרי מבוי הכא נמי נפיק מתורת לחי דלא סמכינן עליה אע"ג דאי עבדיה משום לחי הוי כשר דמשום דריבה בסתימתו לא גרע מלחי משהו הכא כיון דלאו להכי איקבע אנן במחשבה לא מצינן לאפוקיה מתורת כותל ולשווייה לחי דכיון דנפק ליה מתורת לחי ונמצא שאין תיקון למבוי זה וצריך לחי אחר להתיר המבוי אלמא מדקתני דבציר מד' אמות לא הוי מבוי לאפוקי מתורת לחי שמע מינה הכשר מבוי בד' אמות:

בהדיה. אצלו ברוחב המבוי: **באידיך גיסא.** אצל כותל האחר כנגדו:

דמטפי ביה או דמבצר ביה. גבוה ממנו או נמוך ממנו א"י או עב ממנו או דק ממנו כדי שימשך ממנו ולחוץ או הימנו ולפנים:

במבוי שמונה. שרחב שמונה אמות וכל שכן אם יותר:

אבל במבוי שבעה נותר. המבוי ואע"פ שאין זה לחי הואיל וסתימת הפתח מרובה על הפרוץ:

ומה חצר. מרובעת או רחבה יותר על אורכה שאינה ניתרת בלחי וקורה אם נפרץ כותל שעל פני רשות הרבים על פני כולו והעמיד בו לחי משהו אינו מתיר אא"כ יש בו פס ד' כדאמרין לקמן בפרקין (ד' יב.) פסי חצר צריכין שיהא בהן ארבעה:

ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ. אפילו נפרצו בה פרצות הרבה בד' מחיצותיה סביב ונשתייר שם מן העומד עד שרבו עומדים על הפרוצות מותרות בלא שום תיקון:

מבוי שניתר. פתיחת כותלו הסמוך לרשות הרבים בלחי משהו:

אינו דין שיהא נותר בעומד מרובה על הפרוץ. בלא שום סימן אחר ומיהו מבוי שמונה אע"ג דבהאי קל וחומר נמי מצי למישרייה דהא יותר מד' טפחים הוי האי פס וחצר משתרייא בפס ד' כיון דלאו לשם לחי הוקבע שם ולא לשם תיקון פס הוקבע שם כי היכי דיצא מתורת לחי יצא מתורת פס ולא מנכרא מילתא ואמרין זהו פתחו ולא נעשה בו תיקון להתירו: חצר אין פירצת י' אוסרת בה אא"כ הוי מלואו בכותל או יותר מעשר והכי קיימא לן במתניתין (לקמן ד' טו.): כל פירצה שהיא בעשר אמות מותרת:

תאמר במבוי. דאמר רב הונא בארבע לקמן (ד' ו.): **למאן קאמרין לרב הונא.** האי ק"ו אליבא דמאן קאמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע אליבא דרב הונא רביה תלמידיה דרב דהא הך שמעתין דלחי הבולט רב הונא אמרה ומילתיה דרב הונא קא מפרש רב הונא בריה דרב יהושע:

פירצתו בד' סבירא ליה. לקמן בשמעתין: **טעמא דנפשיה קאמר.** והכי קאמר במבוי שמונה קא מסתברא מילתיה דרב הונא אבל במבוי שבעה לא מסתברא כוותיה דאיכא למישריה בקל וחומר: **אי עומד מרובה על הפרוץ.** שהיו ארבע אמותיו של לחי שוחקות ונמצא פרוץ חסר מארבע הרי נותר בכך:

ואי פרוץ מרובה. נמצא שאין ד' שלימות בלחי ונידון משום לחי דהא רוב בני אדם אין יכולין לצמצם:

מאי אמרת. לאוסרו דילמא צמצם וכי הדדי נינהו ואין כאן לחי שהרי יש בו ארבע אמות ולא עומד מרובה: **הוי ספק דבריהם.** שמא צמצם ואסור ושמא לא צמצם ומותר דטלטול מבוי מדרבנן הוא וספק דבריהם להקל:

גופא:

אמר רמי בר חמא אמר רב הונא:

לחי הבולט מדופנו של מבוי:

ה,ב פחות מארבע אמות - נידון משום לחי, ואין צריך לחי אחר להתירו. ארבע אמות - נידון משום מבוי, וצריך לחי אחר להתירו.

אותו "לחי" - היכן מעמידו?

אי דמוקי ליה בהדיה - אוספי הוא דקא מוסיף עליה!

אמר רב פפא:

דמוקי ליה לאידך גיסא.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר:

אפילו תימא דמוקי לה בהדיה,

אלא דמטפי ביה, או דמבצר ביה.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

לא אמרן אלא: במבוי שמונה,

אבל במבוי שבע נותר ב' עומד מרובה על הפרוץ."

וקל וחומר מחצר:

ומה חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה, ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ, מבוי שניתר בלחי וקורה אינו דין שניתר בעומד מרובה על הפרוץ?

מה לחצר, שכן פרצתה בעשר, תאמר במבוי שפרצתו בארבעה?

קסבר רב הונא בריה דרב יהושע:

מבוי נמי, פרצתו בעשר.

למאן קאמרין?

לרב הונא.

והא רב הונא: פרצתו בארבע סבירא ליה!

רב הונא בריה דרב יהושע, טעמא דנפשיה קאמר.

רב אשי אמר:

אפילו תימא במבוי שמונה נמי לא צריך לחי,

מה נפשיך: אי עומד נפיש - ניתר עומד מרובה על הפרוץ!

ואי פרוץ נפיש - נידון משום לחי!

מאי אמרת? דשוו תרווייהו בי הדדי!

הנה ליה ספק דבריהן, וספק דבריהן להקל.

10. ה, ב - ו, א

רָשִׁי

מצידו. בכותל ארכו ולא אצל ראשו אלא שיש ארבעה עומד מן הפתח עד הפרצה:
מראשו. שהיה מבוי רחב כי אמה וסתמו עשר אמות כדתנן והרחב מעשר ימעט ונפרצה פירצה באותה סתימה:
לא תיפלוג עלאי. לומר דרב מכשר פירצת עשר בצידו דהא רב איקלע לדמחריא כו':
בקעה מצא. עמי הארצים היו ומזלזלי במצות והחמיר עליהן לעשות סייג להרחיקן מן העבירה כאדם הגודר בקעה פרוצה לשומרה:
מבוי עקום. ושני פתחיו לרשות הרבים:
תורתו כמפולש. ומבוי המפולש לרה"ר צריך צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן כדלקמן אף זה צריך לשני פתחיו לצד רה"ר לחי לכל רוח ובעקמומיתו צריך צורת פתח דפילוש שהוא מפולש לחבירו הוי כמפולש לרה"ר:
תורתו כסתום. ואין צריך בעקמומיתו כלום אלא אלו עושין לחי לפתחן ואלו עושין לחי לפתחן דלא מצרכינן צורת הפתח אלא לפתחים מפולשין זה כנגד זה לרה"ר ל"א תורתו כסתום תורת מבוי סתום וצריך לעשות לחי לעקמומיתו והיינו לחי שעושים במבוי סתום וזה קבלתי ממורי הזקן ז"ל:
אילימא ביותר מעשר. שרוחב פתיחת עקמומיתו יותר מעשר:
בהא לימא שמואל כסתום. וניסגי בלחי אטו לחי ביותר מעשר במבוי סתום מי מהני וללישנא קמא כיון דיותר מעשר הוי כחד מבוי וכי האי גוונא לא לימא שמואל דלאו מפולש הוא:
אלא לאו בעשר. אלמא פירצת צדין לרב בארבעה:
מכלל דרב הונא. אפילו בפירצה דלא בקעי רבים כגון שפרוצה למקום מטונף או למקום מקולקל בפתחים וטיט ואין דרך רבים מצויים לעבור באותה פירצה אסר נמי בארבעה:
מ"ש מדר' אמי ומדרב אסי. דאמרינן לעיל אם יש שם פס ארבעה מתיר פירצה עד עשר אלמא פירצת מבוי מצידו בעשר:
התם דאיכא גידודי. שנשתייר מן הכותל ביסוד ג' או ד' טפחים גובה על כל פני הפירצה שאינה נוחה לעבור בה:
הכא. דאסרנא אנא בדליכא גידודי גידוד לשון שפה:

אָמַר רַב חֲנִינְי בַּר רַבָּא אָמַר רַב: מְבוּי שְׁנִפְרִיז: מְצִידוֹ - בְּעֵשֶׂר, מְרֵאשׁוֹ - בְּאַרְבַּעַה.

ו,א

מאי שנא "מצידו בעשר", דאמר פתחא הוא, "מראשו" - נמי נימא פתחא הוא!

אָמַר רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: בְּקֶרֶן זְוִית, דְּפִתְחָא בְּקֶרֶן זְוִית לֹא עֲבָדִי אֵינְשִׁי.

וְרַב הוּנָא אָמַר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - בְּאַרְבַּעַה.

וְכֵן אָמַר לִיה רַב הוּנָא: לֹא תִפְלוֹג עַלֵּי דְרַב אִיקְלַע לְדִמְחָרִיא, וְעַבְד עוֹבְדָא כְּוֹתִי.

אָמַר לִיה: רַב בְּקַעָה מְצָא וְגַדְרָה בַּהּ גְּדַר.

אָמַר רַב נַחְמִי בַּר יִצְחָק: כְּוֹתִיָּה דְרַב הוּנָא מְסַתְבְּרָא, דְּאִיתְמַר: מְבוּי עֲקוּם: רַב אָמַר: תוֹרְתוֹ כְּמִפּוּלָשׁ, וְשְׁמוּאֵל אָמַר: תוֹרְתוֹ כְּסִתוּם.

בְּמַאי עֲסָקִינָן? אִילִימָא בְּיוֹתֵר מְעֵשֶׂר? בְּהָא לִימָא שְׁמוּאֵל תוֹרְתוֹ כְּסִתוּם, אֶלָּא לֹא בְּעֵשֶׂר, וְקָאמַר רַב: תוֹרְתוֹ כְּמִפּוּלָשׁ, אֶלְמָא: פִּירְצַת מְבוּי מְצִידוֹ בְּאַרְבַּעַה!

וְרַב חֲנִינְי בַּר רַבָּא?

שְׂאֵנִי הֵתָם דְּקָא בְּקַעֵי בַּהּ רַבִּים.

מְכַלְל דְּרַב הוּנָא סְבַר: אֵף עַל גַּב דְּלָא בְּקַעֵי בַּהּ רַבִּים, מַאי שְׁנָא מְדַרְבֵּי אָמִי וְרַבֵּי אָסִי?

הֵתָם - דְּאִיכָא גִידוּדֵי, הֵכָא - דְּלִיכָא גִידוּדֵי.

11. ו, א-ב

רס"י

רה"ר. משמע רחב שש עשרה אמה ועיר שמצויין בה ששים ריבוא ואין בה חומה (או) שהיה רה"ר שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר:

צורת הפתח מכאן. בראשו אחד:

ולחי וקורה. בסוף העיר: **יתר על כן.** לעיל מיניה איירי בבונה עלייה מבית לבית שבשני צידי רה"ר וכן גשרים המפולשין לרה"ר דשרי ר' יהודה לטלטולי תותיה משום פי תקרה יורד וסותם בפרק כל גגות העיר וקאמר בברייתא יתר על כן אפילו היכא דליכא פי תקרה הואיל ואיכא שתי מחיצות מעלייתא מחיצת הבית מכאן ומחיצת בית השני מכאן סגי בתקנתא פורתא:

לחי מכאן. אצל פאת הבית האחד:

ולחי מכאן. אצל פאת השני לאותו בית עצמו והויא סתימה לשני ראשי רה"ר ומותר לטלטל מבית לבית:

ירושלים. רשות הרבים שלה מכוון משער לשער ומפולש ויש בה דריסת ששים ריבוא ורחב שש עשרה אמה ואילמלא שנועלין דלתותיה בכל לילה חייבין עליה בשבת משום רה"ר אבל נעילת דלתות משויא לה כחצר של רבים ומערבין את כולה וכל זמן שלא עירבו הויא כרמלית ולא מיחייבי עלה והכי נמי אמרינן בפרק בתרא (ד' קא.) דירושלים כרמלית היא:

אבולי דמחוזא. שערי העיר מכוונים זה כנגד זה והיו בה ששים ריבוא:

חייבין עליה כו'. אלמא נעילת דלתות בעינן בכל לילה והכא קתני עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן לבית הלל:

תנו רבנן:

"כיצד מערבין דרך הרבים?"

עושה צורת הפתח מכאן, ולחי וקורה מכאן.

חנניה אומר:

בית שמאי אומרים:

עושה דלת מכאן ודלת מכאן, וכשהוא יוצא ונכנס נוכל.

ובית הלל אומרים:

עושה דלת מכאן, ולחי וקורה מכאן."

"רשות הרבים" מי מערבא!?

והתנאי:

"יתר על כן.

אמר רבי יהודה:

מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים -

עושה לחי מכאן, ולחי מכאן.

או קורה מכאן וקורה מכאן,

ונושא ונותן באמצע.

אמרו לו: אין מערבין רשות הרבים בכך."

וכי תימא: בכך הוא דלא מערבא, הא בדלתות מערבא,

והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

ירושלים, אילמלא דלתותיה ננעלות בליה חייבין עליה משום רשות הרבים!

ואמר עולא:

הני אבולי דמחוזא,

אילמלא דלתותיהן ננעלות, חייבין עליהן משום רשות הרבים.

אמר רב יהודה:

הכי קאמר:

כיצד מערבין מבואות המפולשין לרשות הרבים?

עושה צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן.

איתמר:

רב אמר:

הילכתא פתנא קמא.

ושמואל אמר:

הלכה פתנניה.

וב

12. ו, ב

כ"ז

צריך לנעול. אותו דלת יחיד :
אבולי דנהרדעא. ראשי מבואות
 מפולשין לרשות הרבים הוו :
דטימן עד פלגייהו בעפרא.
 סתומות עד חציין בעפר ואין
 אדם יכול לנועלן מפני העפר.
 טיימן כמו טמונין פלשתאי
 (בראשית כו) :
מגופות היו. לא היו כולן
 פתוחות אלא סגורות ופתוחות
 במקצת. מגופות כמו הגפת
 דלתות (ערכין ד' יא) :

[תנו רבנן:]

"ביצד מערבין דרך הרבים?

עושה צורת הפתח מבאן, ולחי וקורה מבאן.

חנניה אומר:

בית שמאי אומרים:

עושה דלת מבאן ודלת מבאן, ובשהוא יוצא ונכנס נוכל.

ובית הלל אומרים:

עושה דלת מבאן, ולחי וקורה מבאן".]

איבעיא להו:

לחנניה אליבא דבית הלל צריך לנעול או אין צריך לנעול?

תא שמע:

דאמר רב יהודה אמר שמואל:

אינו צריך לנעול.

וכן אמר רב מתנה אמר שמואל:

אינו צריך לנעול.

איכא דאמרי:

אמר רב מתנה:

בדידי הוה עובדא, ואמר לי שמואל:

אין צריך לנעול.

בעו מיניה מרב ענן:

צריך לנעול או אין צריך לנעול?

אמר להו:

תא חזי הני אבולי דנהרדעא דטימן עד פלגייהו בעפרא, ועייל ונפיק מר שמואל,

ולא אמר להו ולא מידי.

אמר רב כהנא:

הנה מגופות הואי.

פי אתא רב נחמן אמר:

פנייה לעפרייהו.

לימא קסבר רב נחמן: צריך לנעול?

לא, כיון דראויות לנעול, אף על פי שאין ננעלות.

13. ו, ב - ז, א

רש"י

מבוי עקום. שני פתחיו מפולשין לרה"ר אחת כגון זה:
ואצרכוהו דלתות. בשני עקמומיתו:
תורתו כמפולש. וכאן שני פילושין דרה"ר יש:
הלכה כת"ק. דלא בעי דלת אלא צ"ה:
בת קול. לקמן בפירקין (ד' יג): שיצאה בת קול ואמרה הלכה כבית הלל:
ורבי יהושע. בפרק הזהב בבבא מציעא (ד' נט):
ואיבעית אימא. הרוצה לעשות דקתני לאו בית שמאי ובית הלל דווקא נקט על כרחיך כב"ה בעי למיעבד אלא אפלוגתא דשאר תנאי בעלמא קאי דפליגי בעלמא בשאר מילי כגון אלו מחלוקת דבית שמאי ובית הלל כלומר כי היכי דפליגי בית שמאי ובית הלל בדברי מחלוקתן:

ההוא מבוי עקום דהנה בנהרדעא, רמי עליה חומריה דרב, וחומריה דשמואל, ואצרכוהו דלתות.

חומריה דרב, דאמר: תורתו כמפולש.

והאמר רב: הלכה כתנא קמא!?

כשמואל דאמר: הלכה כחנניה.

והאמר שמואל: תורתו כסתום!?

כרב, דאמר: תורתו כמפולש.

ומי עבדינן כתרי חומרי!?
 והא תניא:

"לעולם הלכה בבית הלל, והרוצה לעשות בדברי בית שמאי - עושה, בדברי בית הלל - עושה. מקולי בית שמאי ומקולי בית הלל - רשע. מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל עליו הכתוב אומר: "המסיל בחשך הולך" (קהלת ב, יד). אלא, אי בבית שמאי בקוליהון וכחומריהון, אי בבית הלל בקוליהון וכחומריהון."

הא גופא קשיא:
 אמרת: "לעולם הלכה בבית הלל",
 והדר אמרת: "הרוצה לעשות בדברי בית שמאי עושה!"

לא קשיא:
 כאן - קודם בת קול.
 כאן - לאחר בת קול.

ואיבעית אימא:
 הא והא לאחר בת קול:
 ורבי יהושע היא דלא משגח בבת קול.

זא

ואיבעית אימא:
 הכי קאמר:
 כל היכא דמשכחת תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי, כעין מחלוקת בית שמאי ובית הלל:
 לא ליעבד כי קוליה דמר וכי קוליה דמר, ולא כחומריה דמר וכי חומריה דמר.
 אלא, או כי קוליה דמר וכחומריה עביד, או כקוליה דמר וכחומריה עביד.

מָפֵל מְקוֹם קָשִׁיא!

אָמַר רַב נְחֵמָן בְּרַי יִצְחָק:

כּוֹלִיָּה כָּרֵב עֲבֻדָּה.

דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב:

הֵלְכָה וְאִין מוֹרִין כֵּן.

וְלָרַב אֲדָא בְּרַי אֶהָבָה אָמַר רַב דְּאָמַר: "הֵלְכָה וּמוֹרִין כֵּן", מֵאִי אֵיכָא לְמִימַר?

אָמַר רַב שִׁיבִי:

כִּי לֹא עֲבָדִין כְּחוּמְרֵי דְבֵי תְּרֵי הֵיכָא דְסִתְרֵי אֶהְדְּדִי.

כְּגוֹן בְּשֻׁדְרָה וְגוּלְגוּלְתָּה.

דִּתְנֵן:

"הַשְּׁדֻרָה וְהַגּוּלְגוּלְתָּה שְׁחֻסְרוּ.

וְכַמָּה חֻסְרוֹן בְּשֻׁדְרָה?

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים:

שְׁתֵּי חוּלְיוֹת,

וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים:

חוּלְיָא אַחַת.

וּבַגּוּלְגוּלְתָּה?

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים:

כַּמְלָא מְקַדְח,

וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים:

כְּדֵי שִׁינְטַל מִן הַחַי וְיִמּוֹת" (אהלות ב, ג).

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:

וְכֵן לְעֵינֵי טְרִיפָה.

אָבֵל הֵיכָא דְלֹא סִתְרֵי אֶהְדְּדִי עֲבָדִין.

הֵיכָא דְסִתְרֵי אֶהְדְּדִי לֹא עֲבָדִין?!

מְתִיב רַב מִשְׁרֵשִׁיא:

"מַעֲשֵׂה בְּרַבֵּי עֲקִיבָא שְׁלִיקַט אֶתְרוּג בְּאֶחָד בְּשֶׁבֶט,

וְנָהַג בּוֹ שְׁנֵי עֵישׁוּרִין;

אֶחָד כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי,

וְאֶחָד כְּדַבְּרֵי בֵּית הֵלֵל!"

רַבֵּי עֲקִיבָא גְמַרְיָה אִיסְתַּפִּיק לִיה,

וְלֹא יָדַע אֵי בֵּית הֵלֵל בְּחַד בְּשֶׁבֶט אָמַר, אֵי בְּחַמְיָסָר בְּשֶׁבֶט אָמַר,

וְעַבְדֵי הָכָא לְחוּמְרָא וְהָכָא לְחוּמְרָא.

רַש"י

מכל מקום. ברייתא (לא) מתרצה וקשיא לנהרדעי דעבוד כתרי חומרי:

הלכה. כתנא קמא:

ואין מורין כן. אלא כחנניה דבעי דלתות:

דסתון אהדדי. תרי תנאי דפליגי מר מחמיר ומר מיקל וטעמא דחומריה דמר בהאי הוי קולא בדוכתא אחריתי וטעמא דקוליה דמר בהאי הוי חומרא בדוכתא אחריתי מאן דעבד בהנך תרי דוכתי לחומרא מיקרי כסיל דהא חד טעמא הוא דהכא הוי חומרא והכא הוי קולא ואי ההוא טעמא סבירא ליה ליעביד כקוליה וכחומריה:

כגון שדרה וגולגולת. של מת דאיפליגו בה דלבית שמאי לא הוי חסרון אלא בבי חוליות ואם חסרה חוליא אחת עדיין מטמא באהל וגבי טריפה נמי לא הוי חסרון וכשירה והוי טעמא דבית שמאי חומרא לגבי מת ולבית הלל דאמרי חסרון הוא הוי חומרא לגבי טריפה ומאן דעביד בטרפה כבית הלל וכבית שמאי במת הוי כסיל דהא סתרין עובדי אהדדי דהכא הוי חסרון והכא לא הוי חסרון:

השדרה והגולגולת. גבי טומאת אהל במת תנן כמה חסרון בשדרה ותצא מתורת שדרה ותידון כשאר עצם כשעורה שאינו מטמא באהל:

כמלא מקדח. וכדי שינטל מן החי וימות מפרש להו בבכורות בפרק שלישי:

אבל היכא דלא סתון חומרי אהדדי. כגון הכא דפליגי בתרי מילי דתליין בתרי טעמא מר מחמיר בהא עקום ומר מחמיר בהא מפולש ולא סתון חומרי אהדדי עבדין:

שליקט אתרוג. כל האילן קרוי אתרוג:

שני עישורין. שניה יוצאה ושלישית נכנסת הואי שנה שניה לשמיטה מעשר ראשון ושני והשלישית מעשר ראשון ומעשר עני:

אחד כדברי בית שמאי. דאמרי באחד בשבט ראש השנה לאילן וכבר נכנסת שלשית:

ואחד כדברי בית הלל. דאמרי עד חמשה עשר בו לא הוי ראש השנה ועדיין שניה היא:

גמריה איסתפיק ליה. וכוליה כבית הלל עבד:

14. ז, א

רפ"י

[תנו רבנן:]

"כיצד מערבין דרך הרבים?"

עושה צורת הפתח מכאן, ולחי וקורה מכאן.

חנניה אומר:

בית שמאי אומרים:

עושה דלת מכאן ודלת מכאן, ובשהוא יוצא ונכנס נועל.

ובית הלל אומרים:

עושה דלת מכאן, ולחי וקורה מכאן" (א).

יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא, ויתיב וקאמר:

אמר רב יהודה אמר רב:

מחלוקת בסרטיא מכאן וסרטיא מכאן פלטיא מכאן ופלטיא מכאן.

אבל סרטיא מכאן ובקעה מכאן, או בקעה מכאן ובקעה מכאן,

עושה צורת הפתח מכאן, ולחי וקורה מכאן.

השתא סרטיא מכאן ובקעה מכאן, עושה לו צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן,

'בקעה מכאן ובקעה מכאן' מיבעיא!?

הכי קאמר:

סרטיא מכאן ובקעה מכאן - נעשה כבקעה מכאן, ובקעה מכאן.

ומסיים בה משמיה דרב יהודה, אם היה מבוי קלה לרחבה - אין צריך כלום.

מחלוקת. דמבואות המפולשין

דתייק וחנניה:

סרטיא ופלטיא. שתייהן רה"ר

כדאמרינן ביציאות השבת (שבת

ד' ו.) איזהו רה"ר סרטיא

ופלטיא סרטיא דרך הילוך בני

אדם פלטיא רחוב לשווקים

והיכא דשני ראשין מפולשין

ברה"ר הוא דפליג חנניה ואמר

בעי דלת:

בקעה. כרמלית היא ואיסורא

דרבנן הוא:

ומסיים בה. רב יוסף משמיה

דרב יהודה סתמא ולא פירש לו

רב יהודה לרב יוסף ממי קבל

האי סיוס דאם היה סוף המבוי

הזה המפולש לרה"ר כלה

לרחבה ודרך הרחבה היה המבוי

מפולש שנפרץ כותל הרחבה

שכנגדו לרה"ר. רחבה היקף

חצר שאחורי בתים קרי רחבה

מוקפת ארבע מחיצות:

אין צריך כלום. לתקן אותה

פתיחה של צד הרחבה אלא

ראש המופלש לרה"ר צריך לחי

או קורה כתורת מבוי סתום ועל

כרחיק בדנפרצה נמי רחבה כנגד

פרצת המבוי בכותל שכנגדו

לרה"ר אתא לאשמועינן

ואמפולשין דלעיל קאי דאי

ברחבה סתומה לגמרי פשיטא

דהא סתימה מעלייתא היא והא

ליכא למימר דמשום בני רחבה

איצטריך לאשמועינן דלא אסרי

אבני מבוי ואפילו לא עירבו

עמהן דהא נמי פשיטא דרחבה

לא בעיא לערובי דסתם רחבה

אין בה דיורין לצאת ולבא ואין

תשמישה תדיר כדאמרינן בפרק

שני (ד' כה.) מאן דשרי לטלטולי

מן המבוי לתוכה משום דלית

בה דיורין והלכתא כוותיה

דקיימא לן בכל התורה רב אחא

לחומרא ורבינא לקולא והלכתא

כרבינא לקולא בר מאומצא

ביעי ומזריקי ורחבה לאו דוקא

נקט והוא הדין לחצר שיש בה

דיורין וערבו אלא עובדא

ברחבה היתה כדאמרינן לקמן

עובדא הוה בדורא דרעותא כו'.

כל כניסה ויציאה דבתים

שבהשי"ס דרך החצר הוא וחצר

לפני הבתים:

15. ז, א - ח, א

רפ"י

הא דר"י. הא דסיימת משמיה דרב יהודה ולא פירש לך ממאן גמרה כדמפרש ברישא דמילתיה משמיה דרב האי סיומא ע"כ משמואל רביה גמרה:

במלואו. כותל אמצעי על פני כולו:

ונפרצה חצר כנגדו. בפחות מעשר:

חצר מותרת. דלדידה לא הוי במלואה ונשתיירו בה גיפופין מכאן ומכאן לפיכך לגבי דידה פתחים ניהו ולא אסרי עלה בני מבוי שאין מבוי אוסר על חצירות הפתוחין לו אבל חצירות אוסרין במבוי שהרי דריסת רגליהם עליו ורה"ר נמי לא אסר עלה דחצר הפתוח לו כפתח הוא:

ומבוי אסור. קס"ד מדנקט ונפרצה חצר כנגדו משום דמיחזי כמבוי מפולש קא אסר ליה ולא משום דנפרץ לחצר ורב יהודה מדנקט רחבה אשמעינן דמשום מפולש לא מיתסר וברחבה ליכא דיורין דליתסרו עליה אבל אי הוה כלה לחצר אסרי עליה ולקמן מפרש טעמייהו והיינו דקשיא דרב אדרב בתרתי אי משום מפולש אי משום הנפרץ לחצר ואסרי עליה בני חצר דנפרץ המבוי במלואו לרשות האסורה לו:

לא ידענא. ממאן גמרה:

בדורא דרעותא. כפר רועים:

שכלה לרחבה. ורחבה נפרצה בכותל שכנגדה:

אסברא לך. מילתיה דרב דגמירנא לה מיניה:

זב

אמר ליה אב"י לרב יוסף:

הא דרב יהודה דשמואל היא.

דאי דרב - קשיא דרב אדרב בתרתאי!

דאמר רב ירמיה בר אבא אמר רב:

מבוי שנפרץ במלואו לחצר, ונפרצה חצר כנגדו:

חצר - מותרת,

ומבוי - אסור.

ואמאי, ליהוי כמבוי שפלה לרחבה!

אמר ליה:

אנא לא ידענא, עובדא הנה בדורא דרעותא,

מבוי שפלה לרחבה הוה,

ואתא לקמיה דרב יהודה ולא אצרכיה ולא מידי.

ואי קשיא משמיה דרב,

תיהוי משמיה דשמואל, ולא קשיא מידי.

השתא דאמר ליה רב ששת לרב שמואל בר אבא,

ואמר ליה: לרב יוסף בר אבא:

אסברא לך: כאן - שעירבו, כאן - שלא עירבו.

דרב אדרב נמי לא קשיא:

כאן - שעירבו בני חצר עם בני מבוי,

כאן - שלא עירבו.

חא

ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא,

בין שעירבו ובין שלא עירבו פליגי,

בעירבו במאי פליגי?

בשלא עירבו במאי פליגי?

בשלא עירבו פליגי - בנראה מבחוץ, ושזה מבפנים.

בעירבו קמפליגי בדרב יוסף.

דאמר רב יוסף:

לא שנו אלא שפלה לאמצע רחבה.

אבל פלה לצדי רחבה - אסור.

רפ"י והמשך

כאן שעירבו כאן שלא עירבו. כלומר האי מבוי אסור דקאמר רב יש חילוק בדבר שפעמים אסור ופעמים מותר עירבו בני חצר עם בני מבוי בני מבוי מותרין דהא דאסר ליה רב לאו משום מפולש קאסר ליה כדמוקמינן לקמן בזה שלא כנגד זה והאי נפרצה חצר כנגדו משום רבותא דחצר נקט דאע"ג דרבים נכנסין לה בזו ויוצאין לה בזו אפילו הכי שריא הואיל ונפרצה בפחות מעשר דחשיב כפתח חצר אבל איסור מבוי לאו משום [נפרצה] דכותל שכנגדו הוא אלא משום דבני חצר אסרי עליה כי לא עירבו דכיון דלדידה הוי מלואו פירצה הוא ודיורי חצר אוסרין עליו והוא אינו אוסר עליהן כדאמרין בפרק כל גגות העיר (לקמן ד' צב.) גבי חצר גדולה שנפרצה לקטנה דיורי גדולה בקטנה כלומר אוסרים בקטנה דדידהו הוא דבטלה לגבה ואין דיורי קטנה בגדולה דלגבי גדולה פתח הוא ושתי חצירות שיש ביניהן פתח לא אסרין אהדדי כדאמרין בפרק חלון (לקמן ד' עו:) נפרץ הכותל עד עשרה אמות אם רצו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא כפתח ושניהם מותרין זה בזה:

דרב אדרב נמי לא תיקשי. כלומר מהשתא מציון למימר דרב יהודה בדורא דרעותא כרב עבדוהו כדאמרין כאן שעירבו וכאן שלא עירבו וברחבה ליכא דיורין למיסרי אמבוי: **ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דבין עירבו ובין שלא עירבו פליגי.** דאפילו בעירבו אסר רב וטעמא משום מפולש ודוקא נפרצה [חצר] כנגדו קאמר הא לאו הכי לא מיתסר מבוי משום בני חצר והא דרב יהודה דשמואל היא ושירי בעירבו כגון רחבה דלא בעיא עירוב ואע"ג דנפרצה רחבה כנגדו ואסר בלא עירבו גבי חצר אפילו לא נפרצה מדנקט רחבה ולא נקט חצר: **בעירבו.** דאיסורא משום פירצה שכנגדו היא:

במאי פליגי. מאי טעמא דרב דחשיב ליה מפולש ומאי טעמא דשמואל דלא קרי ליה מפולש:

בשלא עירבו. כי לא נפרצה מאי טעמא דשמואל דאמר בני חצר אסרי ומאי טעמא דרב דאמר לא אסרי:

בנראה מבחוץ ושזה מבפנים. דפליגי ביה אמוראי לקמן בפירקין (ד' ט:): איכא למאן דאמר נדון כנראה משני צדדין ואיכא למאן דאמר אינו נידון והכא נמי הנך גיפופי דאית לחצר העודפים על רוחב פירצת המבוי נראין מבחוץ לאותן העומדים בחצר ולא מיחזי כותל פרוץ במלואו ויותר מעשר נמי לא הוי הלכך אע"ג דשוה מבפנים שהעומדין במבוי אין רואין אותו ונראה להם כותל פרוץ במלואו אפילו הכי לרב מהני הני גיפופי לשוויה פתחא לגבי מבוי כי היכי דמשווו ליה פתחא לגבי חצר והא דתנן קטנה אסורה מוקים ליה רב בנכנסין כותלי קטנה לגדולה דליכא נראה מבחוץ והויא פרוצה במלואה אבל הכא פיתחא הוא אף למבוי ולא אסרי בני חצר למבוי ואע"ג דשאר חצירות הפתוחות למבוי בפתח הגון ודאי אוסרות עליו זו הואיל ואינה רגילה בו שהרי סתום היה מתחלה אינה אוסרת עליו כדאמר בפרק מי שהוציאווהו (לקמן ד' מט.) שאינה רגילה בו מותר ושמואל סבר אין נידון משום שיר למבוי ופירצה היא ודיורי חצר אוסרין עליו אם לא עירבו:

ובשעירבו. דאיסורא משום פירצה שכנגדו הוא פליגי בדרב יוסף דאמר לא שנו דאין צריך כלום אלא שכלה מבוי לאמצע רחבה דכיון דרוחבה של רחבה עודף על המבוי לכל צד נראה שהמבוי לרחבה כלה ואינו מושך עד רה"ר שכנגדו ולא אתי למישרי מפולש ורב סבר אפילו הכי כיון דהעומד במבוי רואה לב' ראשי רשות הרבים ובקעי רבים מרשות הרבים זו לרשות הרבים זו דרך מבוי ורחבה אסור:

אבל כלה לצדי רחבה. שכותל אורך המבוי שוה לאחד מכותלי אורך הרחבה ונראה כמבוי ארוך ומושך עד רה"ר שכנגדו. מיחזי כמפולש ואסור:

16. ח, א

רפ"י

אבל זה כנגד זה. פרצת חצר כנגד המבוי אסור והאי כנגדו דקאמר רב ואוקימנא טעמא דאיסור מבוי בשלא עירבו הא עירבו מותר האי כנגדו לאו דווקא אלא כל כותל שכנגדו קרי הכי ובצידי רחבה אפילו זה שלא כנגד זה אסור משום דכותל רחבה מאריך המבוי והוי כמבוי ארוך עד כותל רחבה שכנגדו ואסור מידי דהוה אמבוי עקום שיש יותר מעשר בעקמומית דלכולי עלמא אסור ואף על פי שאין פתחיו מכוונין הכא נמי משכנס לרחבה הרי כל רוחב הרחבה הוי עקמומית גדולה ורחבה הרבה ודמי כמבוי המפולש דרך עקמומית: **ובני לה בתים.** ברחבה ברוחב העודף על המבוי ומשוי כותלי אורכה לכותל אורך המבוי: **צידו אחד ים וצידו אחד אשפה.** וראשו אחד סתום כשאר מבוי וראשו אחר לרשות הרבים מתוקן בלחי וקורה: **אשפה.** גבוהה עשרה (ויש) שפתו גבוה עשרה: **ויעלה הים שרטון.** של חול ואבנים אצל שפתו כי כן דרכו ומתקצר רוחב הים ונעשה קרקע כרוחב פרסה או יותר: **ומי חיישינן כו'. הש"ס** הוא דמפרש מלתיה דמנא תימרא ואזיל: **זורקין לה בשבת.** ולא חיישינן שמא תתמעט אשפה מעשרה ונמצא זורקין לרשות הרבים: **לאשפה דיחיד.** וההיא אשפה דרבי אשפה דיחיד הואי: **ורבנן.** שהיו בדורו של רבי מאי הוה אמרי ביה בההוא מבוי: **פסיק ליה לסורא באוזלי.** הים היה סמוך לסורא מאחריה וראשי המבואות מפולשין לים והיה מרימר עושה רשתות ומכמורות לכל המבואות ולא רצה לסמוך על מחיצת הים: **אמר שמא יעלה הים שירטון.** ומטלטלי נמי במבואות כדמעיקרא: **פסיק.** מפסיק בינה לבין הים במחיצות אוזלי:

[דאמר רב יוסף:

לא שנו אלא שפלה לאמצע רחבה. אבל פלה לצדידי רחבה - אסור].

אמר רבה:

הא דאמרת: "לאמצע רחבה מותר", לא אמרן אלא: זה שלא כנגד זה. אבל זה כנגד זה - אסור.

אמר רב משרשיא:

הא דאמרת: "זה שלא כנגד זה - מותר", לא אמרן אלא: רחבה דרבים.

אבל רחבה דיחיד, זימנין דמימלך עליה ובני לה בתים, והוי ליה כמבוי שפלה לה לצדידי רחבה ואסור.

ומנא תימרא דשני לן בין רחבה דרבים לרחבה דיחיד?

דאמר רבין בר רב אדא, אמר רבי יצחק:

מעשה במבוי אחד שצידו אחד פלה לים, וצידו אחד פלה לאשפה. ובא מעשה לפני רבי, ולא אמר בה לא היתר ולא איסור.

איסור לא אמר בה - דהא קיימי מחיצות.

היתר לא אמר בה - כי חיישינן שמא תינטל אשפה, ויעלה הים שרטון.

ומי חיישינן שמא תינטל אשפה? והתנן:

"אשפה ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים, חלון שעל גבה - זורקין לה בשבת"

אלמא שני בין אשפה דרבים לאשפה דיחיד. הקא נמי שני בין רחבה דרבים, לרחבה דיחיד.

ורבנן מאי?

אמר רב יוסף בר אבדימי,

תנא:

"וחכמים אוסרין".

אמר רב נחמן:

הלכה כדברי חכמים.

איכא דאמרי:

אמר רב יוסף בר אבדימי:

תנא:

"וחכמים מתירין".

אמר רב נחמן:

אין הלכה כדברי חכמים.

מרימר פסיק לה לסורא באוזלי,

אמר: חיישינן: שמא יעלה הים שרטון.

17. ח, א

כ"י

בודיא. מחצלת:

ואותיבו ביה בעקמומיתה. בני ראשו אחר עשו לחי לפתחן והמחצלת לעקמומיתו ובני ראשו אחר לא עשו לפתחן לחי: **הנ'מ לחי מעליא.** כשיש לחיים משני ראשין וללשון מורי צריך עקמימותו לחי לבד מאותן שבשני ראשיו:

סיכתא. קבילי"א {קיביל"א: יתד, וו, זיז} בלע"ז:

ההוא מבוי עקום דהוה בסורא, כרוך בודיא, אותיבו ביה בעקמומיתה.

אמר רב חסדא:

הא לא כרב ולא כשמואל.

לרב דאמר: תורתו כמפולש, צורת הפתח בעי.

לשמואל דאמר: תורתו פסתום - הני מילי לחי מעליא.

אבל האי - כיון דנשיב ביה זיקא ושדי ליה, לא כלום הוא.

ואי נעיץ ביה סיכתא וחבריה - חבריה.

18. ח, א-ב

רפ"י

גופא א"ר ירמיה כו'. ואוקמה כשלא עירבו ואיסורא דמבוי משום דאסרי עליה בני החצר הוא:

לא משנתנו היא. היתר חצר תנינא ואיסור מבוי תנינא:

חצר קטנה שנפרצה. במלואה לגדולה גדולה מותרת ולא אסרי בני קטנה עילויה דלגבי גדולה פתח הוא דיש לה שיעור מכאן ומכאן והוה כשתי חצירות ופתח אחד ביניהן דלא אסרן אהדדי ולקמן מוקי לה בשאין קטנה רחבה יותר מי דאי יותר מעשר לא הוי פתח גבי גדולה:

וקטנה אסורה. דלדידה לאו פתח הוא אלא פירצה ונעשית רשותן של בני גדולה שהרי נתערבה עמהן:

א"ל. רב היתר חצר אשמעינן ואע"ג דנפרצה בכותל השני דדרסי רבים מרשות הרבים זו לרה"ר זו דרך חצר ומבוי דאי מהתם הוה אמינא משום דלא דרסי רבים דהא גדולה לא נפרצה בכותל השני:

רה"ר לטומאה. וספיקא טהור דהא ספק טומאה מסוטה גמרינן ובסוטה בכי האי חצר לאו מקום ייחוד וסתירה הוא:

אבל זה כנגד זה. לא הויא לה חצר רה"י לשבת השתא אשמעינן דכנגדו ואפילו הכי מותרת:

ולרבה. דאמר לעיל אבל זה כנגד זה הוי מבוי מפולש ואסור (אפילו חצר) הא דרב במאי מוקים לה בזה שלא כנגד זה ועל כרחיך כנגד דקאמר רב לאו דווקא דהא אוקימנא טעמיה דרב בשלא עירבו אבל עירבו אפילו מבוי מותר:

תרתיה למה לי. הא תנא לה חצר שהרבים נכנסין לה בזו כו' ומילתיה דרב למשתרייה חצר מינה מסתמא ואפילו זה כנגד זה וכל שכן בזה שלא כנגד זה ואיסור מבוי מאידך מתניתין דחצר קטנה שמעינן:

אי מהתם. מחצר שהרבים נכנסין לה כו' דקתני רשות היחיד לשבת:

הוה אמינא. האי דקרי ליה רה"י:

לזרוק. כלומר מדאורייתא רה"י הוא והזרוק מרה"ר לתוכו חייב:

אבל לטלטל. בתוכו:

אימא לא. משתריא ומדרבנן דליגזור רבנן עליה:

קמ"ל. רב מותרת:

גופא:

אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב:

מבוי שנפרץ במלואו לחצר, ונפרצה חצר כנגדו - חצר מותרת, ומבוי אסור.

אמר ליה רבה בר עולא לרב ביבי בר אבמי:

רבי, לא משנתנו היא זו?!

"חצר קטנה, שנפרצה לגדולה - גדולה מותרת, וקטנה אסורה, מפני שהיא נפתחה של גדולה!"

אמר ליה:

אי מהתם הוה אמינא:

הני מילי היכא דלא קא דרסי בה רבים.

אבל היכא דקא דרסי בה רבים אימא אפילו חצר נמי.

והא נמי תנינא!

"חצר שהרבים נכנסין לה בזו ויוצאין לה בזו-

רשות הרבים - לטומאה,

ורשות היחיד - לשבת."

אי מהתם הוה אמינא:

הני מילי זה שלא כנגד זה,

אבל זה כנגד זה, אימא - לא.

ח,ב

ולרבה דאמר זה כנגד זה - אסור,

הא דרב במאי מוקי לה?

בזה שלא כנגד זה,

תרתיה למה לי?

אי מהתם הוה אמינא:

הני מילי לזרוק, אבל לטלטל אימא לא.

קא משמע לן.

19. ח, ב

רס"י

נדל. שרץ שיש לו רגלים הרבה כדתניא בתורת כהנים (פרשת שמיני): מרבה רגלים זה נדל מבוי העשוי כנדל שפתוחין לו מבואות הרבה וראשיהן פתוחין לרשות הרבים וראשו פתוח לרשות הרבים אחר:

עושה צורת פתח לגדול. באחד משני ראשיו והאחרים קטנים משתרו בלחי וקורה בראשיהן על פני רשות הרבים:

כמאן כשמואל. דאמר מבוי עקום תורתו כסתום דהא כל מבואות קטנים הללו מבואות עקומות הן נכנס בדרך זה ויוצא בדרך זה וקאמרת לא בעי תיקון לעקמומיתו כשמואל:

ה"ג למה לי צורת פתח. אמאי אצרכת צורת פתח לגדול הא איהו נמי אין פילושיו מכוונין: **ועוד הא ההוא מבוי**. דהוה באתריה דשמואל בנהרדעא וחשו ליה לדרב כדאמר לעיל רמו עליה חומריה דרב וחומריה דשמואל:

עושה צורת פתח לכולהו. הקטנים:

מהך גיסא. בעקמומיתן לצד מבוי גדול:

ואידך גיסא. לרשות הרבים משתרי בלחי או קורה:

איתמר:

מבוי העשוי כנדל:

אמר אביי:

עושה צורת הפתח לגדול, והנה כולהו מישתרו בלחי וקורה.

אמר ליה רבא:

כמאן?

כשמואל, דאמר: תורתו כסתום.

למה ליה צורת הפתח?

ועוד, הא ההוא מבוי עקום דהנה בנהרדעא וחשו ליה לדרב!

אלא אמר רבא:

עושה צורת הפתח לכולהו להאי גיסא,

ואידך גיסא מישתרו בלחי וקורה.

20. ח, ב

רפ"י

צידו אחד ארוך. ונמשך כותלו לרה"י יותר מכותל השני: **אם פחות מד' אמות.** עודף זה על חבירו מניח קורה באלכסון וישתמש כאן בארוכה וכאן בקצרה: **ארבע אמות אינו מניח קורה.** על ראש כותל הארוך אלא כונס לפניו מראשו כנגד ראש כותל הקצר ומניחה: **ובאלכסון לא הוי היכירא.** שהרואה בני מבוי נמשכין ומשתמשין ברה"י חוץ מכנגד כותל הקצר אומר מותר להשתמש ברשות הרבים לפי שאין אותו העודף דומה שיהא מן המבוי: **שאינ באלכסונו יותר מעשר.** שהמבוי קצר לרחבו הרבה ואין ברוחו ובארבע אמות הנמשכין להצטרף יותר מעשר: **אבל יש באלכסונו יותר מעשר.** נמצא פתחו רחב מעשר שהרי כל תחת הקורה הוי פתח:

אמר רב כהנא בר תחליפא,
משמיה דרב כהנא בר מניומי,
משמיה דרב כהנא בר מלכיו,
משמיה דרב כהנא רביה דרב,
ואמרי לה: רב כהנא בר מלכיו היינו רב כהנא רביה דרב:
מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר,
פחות מארבע אמות - מניח את הקורה באלכסון,
ארבע אמות - אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר.

רבא אמר:
אחד זה ואחד זה - אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר.

ואימא טעמא דידי,
ואימא טעמא דידהו.

"אימא טעמא דידי":
קורה טעמא מאי?
משום היכר,
ובאלכסון לא הוי היכר.

"אימא טעמא דידהו":
שקורה משום מאי?
משום מחיצה,
באלכסון נמי הוי מחיצה.

אמר רב כהנא:
הואיל ושמעתינא דכהני היא,
אימא בה מילתא:
הא דאמרת: מניח הקורה באלכסון,
לא אמרן אלא שאין באלכסונו יותר מעשר,
אבל יש באלכסונו יותר מעשר - דברי הכל אינו מניח אלא כנגד הקצר.

21. ח, ב

כ"י

מהו להשתמש תחת הקורה.
 אכל מבואות קאי:
קורה משום מחיצה. וחודו הפנימי יורד וסותם הלכך אסור דמן המחיצה ולפנים בעי אשתמושי:
מר סבר היכירא. להנך מגוואי בעינן וצד הפנימי הוי להו היכר ואסור להשתמש מן ההיכר ולחוץ:
מלבר. לבני רשות הרבים דהיינו צד החיצון:
מר סבר חודו הפנימי יורד וסותם. נמצא תחת הקורה מן המחיצה ולחוץ ואסור:
הכל מודים. במבוי שאין בו קורה והכשירו בלחי שאסור להשתמש בין לחיים כלומר כנגד הלחי והאי דנקט בין לחיים אמבואות טובא קאי:

איבעיא להו:
 מהו להשתמש תחת הקורה?

רב ורבי חייא ורבי יוחנן אמרו:
 מותר להשתמש תחת הקורה.

שמואל ורבי שמעון בר רבי ורבי שמעון בן לקיש אמרו:
 אסור להשתמש תחת הקורה.

לימא בהא קמיפלגי:
 דמר סבר: קורה משום היכר,
 ומר סבר: קורה משום מחיצה.

לא,
 דכולי עלמא קורה משום היכר,
 דהא בהא קמיפלגי:
 דמר סבר: היכרא מלגיו.
 ומר סבר: היכרא מלבר.

ואיבעית אימא:
 דכולי עלמא משום מחיצה,
 והא בהא קמיפלגי:
 דמר סבר: חודו הפנימי כיורד וסותם.
 ומר סבר: חודו החיצון יורד וסותם.

אמר רב חסדא:
 הכל מודים בבין לחיים-שאסור.

22. ח, ב - ט, א

רש"י

נעץ שתי יתדות קבילי"ש {קבילי"ש: יתדות, וויס, זיזים} נעוצות בכותל בעוביו שלצד רה"ר ונמצאת קורה שעליהן בולטת ונמשכת לחוץ יותר מן הכתלים וחודה הפנימי דבוק וסמוך לכותל:

לדברי האוסר. להשתמש תחת הקורה בכל מבואות דטעמא משום חודו הפנימי יורד וסותם:

מתיר. כאן להשתמש במבוי הזה אגב הך קורה שאינה על גבי מבוי דכיון דחודו הפנימי סותם נמצאת סתימת הקורה דבוקה לכתלים וסתימה מעלייתא היא:

לדברי המתיר. להשתמש תחת הקורה אלמא חיצון יורד וסותם אוסר כל המבוי הזה עד שיביאו קורה אחרת דאין הסתימה מחוברת לכתלים ויש אויר ביניהם והכא לאו מחיצה ממש הוא להכשיר הפסק אויר שמכאן ומכאן ע"י לבד:

משוכה. משמע רחוקה היא מן הכתלים:

או תלויה. שאין ראשיה מונחים על גבי הכתלים אלא תלויה באויר שקצרה משתי רוחותיה וכגון שנעץ קנה כל שהוא באמצע פתח המבוי ונתן על גבו את הקורה: רבן שמעון סבירא ליה בכל דוכתא פחות מדי' כלבוד דמי:

משוכה מבחוץ. שנמשכה לתוך רשות הרבים כגון האי בעיין דלעיל דשתי יתדות:

תלויה מבפנים. שקצרה משתי רוחות ואינה מגעת לכתלים אלא נתלית באויר ואמרין לבד להאריך ראשיה:

אידי ואידי מבפנים. ותרוייהו בקורה קצרה עסקינן:

משוכה מרוח אחת. ראשה אחד על הכותל וראשה השני אינו מגיע לכותל שכנגדו:

רב אשי אמר. משום ב' רוחות לא איצטריכא ליה דכיון דתנא משוכה מרוח אחת הוא הדין משתי רוחות אלא חדא קתני משוכה והיא תלויה שקצרה היא מהגיע לכתלים ועוד תלויה היא למעלה מגובה כותלי המבוי:

והיכי דמי כגון שנעץ שתי יתדות עקומות על גבי ב' כותלי מבוי. ועקמימותיהן נוטות זו כלפי זו להיותן סניף להאריך הקורה משני צידיה כשתנתן עליהם והם עצמם אינם ראויות להכשר קורה שאין בהן רוחב טפח כשיעור הכשר קורה דמתניתין:

ואין בעקמומתן שלשה. ואיכא למימר לבד מראשי הקורה ולכתלים ואין בגובהן של יתדות ממעל לכתלים שלשה טפחים דאי הוה בגובהן שלשה טפחים הוה מיפסלא דקורה על גבי כתלים בעינן אבל השתא בפחות משלשה אמרינן חבוט השפל כאילו מונחת על הכותל:

לבד. לשון סניף להאריך ובלע"ז אפשיק {אפשי"ט: מסונף}:

בעא מיניה רמי בר חמא מרב הסדא: נעץ שתי יתדות בשני כותלי מבוי מבחוץ, והניח קורה על גביהן, מהו?

אמר ליה:

לדברי המתיר - אסור.

לדברי האוסר - מותר.

רבא אמר:

לדברי האוסר, נמי אסור.

בעינן קורה על גבי מבוי, וליכא.

איתיביה רב אדא בר מתנה לרבא:

"היתה קורתו משוכה או תלויה,

פחות משלשה - אין צריך להביא קורה אחרת.

שלשה - צריך להביא קורה אחרת.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

פחות מארבעה - אין צריך להביא קורה אחרת,

ארבעה - צריך להביא קורה אחרת."

מאי לאו "משוכה" - מבחוץ, ו"תלויה" - מבפנים!

ט, א

לא, אידי ואידי מבפנים.

"משוכה" - מרוח אחת.

"תלויה" - משתי רוחות.

מהו דתימא: מרוח אחת - אמרינן לבד, משתי רוחות - לא אמרינן לבד, קא משמע לן.

רב אשי אמר:

משוכה והיא תלויה,

כגון: שנעץ שתי יתדות עקומות על שני כותלי מבוי,

שאין בגובהן שלשה,

ואין בעקמומתן שלשה.

מהו דתימא: או "לבד" אמרינן, או "חבוט" אמרינן,

לבד וחבוט - לא אמרינן.

קא משמע לן.

23. ט, א-ב

רפ"י

נידון ככרמלית. ואסור לטלטל שם :
מסתברא מילתיה דר' יוחנן. דאמר פוק תני לברא אלא מותר הוא אתחת קורה קאמר ליה דקסבר חודו החיצון יורד וסותם :

אבל בין לחיים. במבוי שאין שם קורה מודה דאסור :

מקום שאין בו ד' על ד'. עומד בין רשות הרבים לרשות היחיד הואיל וליכא מקום חשוב לאו רשות באנפי נפשיה הוא ובטיל להכא ולהכא והיינו מקום פטור :

לכתף עליו. משאות :
ובלבד שלא יחליפו. דלא לימרו דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד ואתי למישרי הוצאה בשבת ובין לחיים נמי אפילו חשבת ליה מקום בפני עצמו בטל להכא ולהכא ושרי :

בגבוה שלשה. דמינכרא אבל בין לחיים דלא מינכרא דוכתא אי שריית לטלטל התם אתי להחליף ולאפוקי לרשות הרבים :

תוך הפתח. כגון מבוי שיש פצימין רחבים לפתחו מכאן ומכאן והן הן לחיים שלו צריך להעמיד לחי אחר מבחוץ אם ירצה להשתמש בין הפצימין :

דאית בהו ארבע. ברוחב הפצימין במשך המבוי דכל ד' רשות באנפי נפשיה היא וכרמלית היא ומדרבנן אסורה :

לכרמלית. לבקעה דשייך ומצטרף למינו שחוצה לו :

יצויבא. אזרחי :
מצא. כרמלית שבין לחיים שלא היה בו שיעור כרמלית :

את מינו. שחוצה לו :
וניעור. נתחזק על ידי מינו וניעור משנתו שהיה בתחלה בטל אצל שאינו מינו ודוגמתו בבכורות (ד' כב.) טומאה שבטלה וחזרה וניעורה :

אבל פתוח לרשות הרבים. שלא זה מינו ולא זה מינו ולכאן וכאן בטלה :
ואת לא תסברא דבין לחיים. לר' יוחנן אסור :

והאמר ר' יוחנן מבוי שרצפו בלחיים. במשך המבוי מראשו לצד סופו בשתיים ושלש אמות :

בפחות מארבעה. שאין בין לחי ללחי ד' אבל יש ביניהן ג' :

באנו למחלוקת רבן שמעון ורבנן. דאיפלגו לעיל במשלשה ועד ד' אי אמרינן לבוד או לא מאותו מחלוקת אנו למידין שאף בהכשר מבוי זה יש מחלוקת ביניהן ורבי יוחנן לא מפרש מילתיה והשתא קא מפרש רב הונא בריה דרב יהושע דעל כרחיק הא דקאמר רבי יוחנן דשייכא פלוגתא דרבן שמעון ורבנן הכא לא משכחת לה אלא בתשמיש שכנגד הלחיים דלרבן שמעון הוה כוליה כחד לחי ואין משתמש במבוי אלא עד חודו הפנימי של לחי הפנימי אבל משם ולחוץ הוי בין לחיים ואסור ולרבנן לא הוי כחד לחי ובלחי החיצון משתרי מבוי ומותר להשתמש בכל המבוי עד חודו הפנימי של חיצון דכנגד חיצון לחודיה הוי בין לחיים אלמא לרבי יוחנן בין לחיים אסור דאי בין לחיים לרבי יוחנן מותר מאי שייכא פלוגתייהו דרבן שמעון ורבנן להכא בין הוה כוליה כחד בין לא הוה כוליה כחד כנגד כולם הוא משתמש :

תני רבי זכאי קמיה רבי יוחנן:
"בין לחיים ותחת הקורה - נידון ככרמלית".

אמר ליה:
 פוק תני לברא.

אמר אביי:
 מסתברא מילתיה דרבי יוחנן תחת הקורה,
 אבל בין לחיים - אסור.

ורבא אמר:
 בין לחיים נמי - מותר.

אמר רבא:
 מנא אמינא לה?
 דכי אתא רב דימי, אמר רבי יוחנן:
 מקום שאין בו ארבעה על ארבעה - מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו, ובלבד שלא יחליפו.

ואביי?

התם - בגבוה שלשה.

אמר אביי:
 מנא אמינא לה?
 דאמר רב חמא בר גוריא אמר רב:
 תוך הפתח - צריך לחי אחר להתירו.

וכי תימא: דאית ביה ארבעה על ארבעה,
 והאמר רב חנין בר רבא אמר רב:
 תוך הפתח, אף על פי שאין בו ארבעה על ארבעה - צריך לחי אחר להתירו.

ורבא?

התם - פתוח לכרמלית.

אבל לרשות הרבים מאי שרי?
 "יצויבא בארעא וגויורא בשמי שמיא"?

מצא מין את מינו וניעור.

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא:
 ואת לא תסברא דבין לחיים אסור?
 והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
 מבוי שרצפו בלחיים פחות פחות מארבעה - באנו למחלוקת רבן שמעון בן גמליאל ורבנן;
 לרבן שמעון בן גמליאל דאמר: אמרינן לבוד, משתמש עד חודו הפנימי של לחי הפנימי.
 לרבנן דאמרי: לא אמרינן לבוד, משתמש עד חודו הפנימי של חיצון.
 אבל בין לחיים - דכולי עלמא אסור!

ורבא?

התם נמי דפתוחה לכרמלית.

אבל לרשות הרבים מאי? שרי?!
 "ציבא בארעא וגירא בשמי שמיא!"

אין, מצא מין את מינו וניעור.

רב אשי אמר:

גגון שרצפו בלחיים בפחות פחות מארבעה ובמשך ארבע אמות.
 לרבן שמעון בן גמליאל דאמר: אמרינן לבוד, הנה ליה מבוי, וצריך לחי אחר להתירו.
 ולרבנן דאמרי: לא אמרינן לבוד, לא צריך לחי אחר להתירו.

ולרבן שמעון בן גמליאל, להוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים!

מידי הוא טעמא אלא לרבי יוחנן,

הא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן:

נראה מבחוץ, ושוה מבפנים - אינו נידון משום לחי.

רפ"י

רב אשי אמר. לעולם בין לחיים לרי יוחנן מותר והאי דאמר רבי יוחנן דשייכא פלוגתייהו דרבן שמעון ורבנן להכא כגון דהוה משך רציפה זו ד' אמות באורך המבוי:

לרבן שמעון. יש לבוד בפחות מד' והוה ליה חד לחי ואמרינן לעיל (ד' ה.) ד' אמות נידון משום מבוי ויצא מתורת לחי:

וצריך לחי אחר להתירו. מבוי זה שבין לחיים אבל מלחי הפנימי ואילך מיהו שרי לטלטולי במבוי דלהנהו ודאי נראה לחי ועוביו נידון להם בלחי וניתר בו מבוי כך שמעתי ולי נראה שאפילו מפנימי ולפנים אינו ניתר דלחי הפנימי ולפנים לרבי יוחנן אינו מתיר כלל אבל לרבנן כל חד וחד באנפי נפשיה הוא ומשתי מבוי בלחי קמא:

ולרבן שמעון. נהי נמי דכולי חד הוא ונידון משום מבוי אפילו הכי היכי שמע ר' יוחנן מדרבן שמעון דבעי לחי אחר להתירו לישתרי האי מבוי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים דהא מסתמא אי אוקמא ללחי קמא משכו קמעא כלפי חוץ שכן דרך כל מעמידי לחיים כדי שיראה. מבפנים ומבחוץ שהוקבע שם לשם לחי דאם אינו מושך קצת רוחב הלחי להלאה מכותלי המבוי מעט אלא בשוה להן נראה כמוסיף על רוחב עובי כותל המבוי ואינו ניכר מבחוץ שהוא לחי אלא בפנים ניכר שאינו מן הכתלים לפי שחודו נראה בפנים וכיון דראשון קצתו נמשך לחוץ כי הדר השווהו מבפנים ברציפת לחיים הללו ועשאו כותל מיהא לישתרי מבוי בההיא בליטה קמיתא הנראית מבחוץ דהא אמרינן לקמן נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי:
מידי הוא טעמא. כלומר מי מותבינן האי תיובתא אלא לרבי יוחנן דיליף מלבוד דרבן שמעון פסולא להאי מבוי:
אינו נידון. הלכך אי אמרינן לבוד בעי לחי אחרינא:

ט,ב

24. ט, ב - י, א

רפ"י

איתמר גרסיין:

נראה מבפנים ושוה מבחוץ. שהעמיד הלחי רחבו לצד אורכו של מבוי ולא משך קצת רחבו קימעא כלפי חוץ אלא השהו חודו החיצון לעובי כותלי המבוי ודומה כמי שמוסיף על רוחב הכתלים ואינו נראה מבחוץ כלחי אבל חודו הפנימי נראה מבפנים שעביו בולט לתוך רוחב המבוי:

נראה מבחוץ ושוה מבפנים. שמשך כל הלחי לחוץ וחודו הפנימי נכנס בכותלי המבוי ואינו נראה מבפנים אלא דומה כמוסיף על אורך הכותל אבל מבחוץ ניכר שאינו מכותל המבוי שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל:

כותל שצידו אחד כנוס מחבירו. שנכנס הבנין ומיעטו מעביו דהשתא בולט ויוצא ממנו כמין עמוד שקורין פליייר {פליייר: אומנה (עמוד תומך)}:

בין. שכניסתו נראית בפנים ושוה מבחוץ ששקוע הכותל מאחרי ונראית הפגימה בפנים: **בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים**. כגון ששקוע הכותל מלפניו שאין הכניסה נראית לעומדים בפנים אלא לבני רשות הרבים:

ורבי יוחנן. דאמר לעיל בהדיא אינו נידון: **מי לא שמיע ליה הא**. מתני' דר' חייא ואפ"ה לא סבר לה הכא נמי היכי מסיימת מיניה דר' חייא הוא דאמר נידון דילמא איהו נמי שמיע ליה ולא סבר לה:

חצר קטנה שנפרצה לגדולה קטנה נמי תשתרי. דלא ליסרו בני גדולה עליהו אלא ליהוי נמי פתחא לגבה להיות כשני חצירות ופתח ביניהם ואע"ג דשוה מבפנים שהעומד בתוכה רואה כל כותלי אורכה שוין שאין שם מכותל רחבה לפיאותיה כלום והוי מלואה הרי מבחוץ בתוך הגדולה נראין לה שוירין וכותל זה מכאן ומכאן אותו עודף שהגדולה עודפת על הקטנה דהא גדולה בהו משתריא משום דלדידה נראית מבפנים:

בנכנסין כותלי קטנה. ובולטין לתוך הגדולה בשתים וגי' אמות דהנך גיפופי דפשו להו מגדולה שעומדין מאחרי פירצת הקטנה נראין שלא מאותו כותל היה:

ונימא לבוד ותשתרי. כלומר אי נראה מבחוץ מהני ליהוי כאלו ראשי כניסה של כותלי קטנה סנופיי לצד כותלי אורך הגדולה דהדר הוה להו הכניסה ליה גיפופי נראין מבחוץ דקס"ד אין הגדולה רחבה מן הקטנה אלא מעט פחות מגי' לכאן ופחות מגי' לכאן דהשתא אין ריוח שבין הכניסות לכותלי אורכה של גדולה גי' טפחי וכלבוד דמי:

וכי תימא דמיפלגי. כניסות מחיצות מכותל אורך הגדולה:

טובא. טפי משלשה שהיתה גדולה רחבה מן הקטנה הרבה:

קטנה בעשר וגדולה בי"א. שאין גדולה עודפת על הקטנה אלא אמה אחת הרי שלשה טפחים לכאן ושלשה טפחים לכאן ועובי כניסות הכתלים ממעטין את השלשה מכל צד דאיכא לבוד:

במופלגין מכותל זה בשנים ומזה בארבע. שלא היתה קטנה מכוונת כנגד אמצעיתה של גדולה אלא משוכה שני טפחים לצד אחד ויש מהאמה עודפת שני טפחים לכאן וארבעה לכאן והכניסות דקות ונשאר מצד אחד יותר משלשה ריוח:

ונימא לבוד מרוח אחת. והרי כאן שויר אחד נראה מבחוץ ותשתרי ביה קטנה דנישוויה להאי פירצה פתח דהא עשר הוא דהויא:

רבי היא דאמר בעינן. שני שוירין לחצר של עשר הנפרצת במלואה:

איתמר:

נראה מבפנים ושוה מבחוץ נידון משום לחי.

נראה מבחוץ ושוה מבפנים:

רבי חייא ורבי שמעון ברבי,

חד אמר: נידון משום לחי.

וחד אמר: אינו נידון משום לחי.

תסתיים דרבי חייא הוא דאמר: "נידון משום לחי",

דתני רבי חייא:

"כותל שצידו אחד כנוס מחבירו,

בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים,

ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ - נידון משום לחי".

תסתיים.

ורבי יוחנן מי לא שמיע ליה הא!?

אלא שמיע ליה ולא סבר לה,

רבי חייא נמי לא סבר לה!

האי מאי!?

בשלמא רבי יוחנן לא סבר לה משום הכי לא תני לה,

אלא רבי חייא אי איתא דלא סבר לה, למה ליה למיתנא?

אמר רבה בר רב הונא:

נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי.

אמר רבה:

ומותבינן אשמעתין:

"חצר קטנה שנפרצה לגדולה:

גדולה - מותרת,

וקטנה - אסורה, מפני שהיא נפתחה של גדולה" (שבת צב.).

ואם איתא, קטנה נמי תשתרי ב' נראה מבחוץ ושוה מבפנים!"

אמר רבי זירא:

בנכנסין כותלי קטנה לגדולה.

וליא לבוד ותשתרי!

וכי תימא: דמפלגי טובא,

והא תני רב אדא בי אבימי קמיה דרבי חנינא:

"קטנה - בעשר,

וגדולה - באחת עשרה!"

אמר רבינא:

במופלגין מכותל זה בשנים,

ומכותל זה בארבעה.

וליא לבוד מרוח אחת, ותשתרי!

רבי היא דאמר:

בעינן: שני פסין.

יא

רס"י

חצר ניתרת בפס אחד. אם נפרצה לרשות הרבים ונשתייר בה מצד א' מותרת ובשאינן הפירצה יותר מעשר עסקינן דאי יותר מעשר לא מהני ליה מחיצה להאי חצר:

האי מאי אי אמרת בשלמא. מתני' כדחיה שמעינן לה מעיקרא במכוונת קטנה כנגד אמצעיתה של גדולה ומהאמה היתירה נשארו שלשה לכאן ושלשה לכאן וי"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים משני רוחות ואפילו הכי קטנה אסורה דנראה מבחוץ ושוה מבפנים לא מהני ורבי בשני פסין דחצר כרבי יוסי סבר לה דאמר במתני' אין לחי פחות מרוחב שלשה וכל שכן פסין דחצר דבעי רוחב כדבעי רבי יוסי בלחי:

ודרבינא. דאוקמא במופלגין מזה בשנים ומה בארבעה ליתא דא"כ לא הוה משתריא גדולה דפס ב' טפחים לא מהני וכיון דליתא לדרבינא ליתא נמי לדרבי זירא דאוקמא בכנסין דכיון דמכוונת שלשה מכאן ושלשה מכאן כניסה מאי מהניא הא כי נכנסין נמי איכא למשרייה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים משתי רוחות ולא שרינן לה דמוקמינן ליה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי משום הכי יהיב תנא שיעור לעודפה של גדולה שתהא יתירה על הקטנה אמה כי היכי דניהוו לה לגדולה שלשה מכאן ושלשה מכאן משום דרבי שני פסין בעי ורחבי' שלשה כרבי יוסי ומשום היתר גדולה נקט לה:

אלא אי אמרת נראה מבחוץ. מהני וקטנה דאסירא היינו טעמא משום דאיתא לדרבי זירא בכנסין ולדרבינא במופלגין וליכא לבד משני רוחות ואפילו הכי גדולה משתריא בגיפופין הנשארים לה מאחורי הכניסות ואף על פי שרוחב האחד אינו אלא ב' טפחים דלא סבר לה כר' יוסי:

גדולה בי"א. דיהיב תנא שיעורא לעודפה אמה למה לי:

אי למשרייה לגדולה. דליהוי לה שיעור משני צדדין קאתי: **בעשר ושני טפחים סגי.** דהא רבי לא סבר לה כר' יוסי:

ואי למיסרה לקטנה קאתי. כדי שירחקו כותלי אורח הגדולה מכניסתה של קטנה ד' טפחים מצד האחד דלא לימצו למימר לבד למשרייה ולאגמוריה דאי לאו הכי הוה שרינן לה בקטנה בנראה מבחוץ על ידי לבד: **לישמעינן.** גדולה רחבה הרבה ומיפלגי טובא דהוי מילתא דפסיקא דהא לאו מילתא דפסיקא היא הואיל ומופלגי מכותל זה בשלשה ומכותל זה בשלשה ואי הגדולה רחבה הרבה הוה תני הוה גמרינן מינה טפי דמשום הפלגה מיתסרא והא ליכא למימר דדק תנא בשיעורין לאשמועינן דבהכי הוא דמיתסרא ובבציר מהכי לא דהא בי' וד' טפחים נמי מיתסרא וכגון דמופלגת בחצי טפח מכאן ובשלשה וחצי מכאן דמשתריא גדולה בגיפוף משהו מכאן ושלשה וחצי מכאן וקטנה מיתסרא דליכא לבד משני רוחות:

אלא לאו ש"מ. על כרחך דוקא שלשה מכאן ושלשה מכאן למשרייה לגדולה נקט לה ואפ"ה קטנה אסורה דנראה מבחוץ לא מהני ש"מ:

לא שמיע לי הא שמעתא. דרבה בר רב הונא מרב הונא אבוה דנראה מבחוץ נידון משום לחי:

לחי המושך עם דופנו של מבוי. לחוץ שנראה כמאריך את דופן המבוי שמעמיד חודו כנגד עובי הדופן דמיכסי חודו בעוביו של דופן דשוה מבפנים ונראה מבחוץ שאין חודו של לחי מכסה כל עובי הדופן שרחב ממנו:

בכולו. בכל המבוי שהרי אין כאן לחי:

שמע מינה משך מבוי ארבע. מדקאמר נידון משום מבוי:

בין לחיים אסור. מדקאמר עד חודו הפנימי:

ושמע מינה נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי. מדקאמר נידון משום לחי:

תיובתא והלכתא. דהא אותביניה מחצר קטנה שנפרצה לגדולה:

דתני רבי חייא כוותיה. כותל שצידו אחד כנוס כו':

דתניא:

"חצר ניתרת בפס אחד,

רבי אומר:

בשני פסין."

האי מאי?

אי אמרת בשלמא: נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי, ורבי סבר לה כרבי יוסי,

והרבי זירא ודרבינא ליתא,

משום הכי: **"קטנה - בעשר - גדולה - באחת עשרה",**

משום דרבי סבר לה כרבי יוסי.

אלא אי אמרת: נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי,

והרבי זירא ודרבינא איתא,

ורבי לא סבר לה כרבי יוסי,

"גדולה באחת עשרה" למה לי?

ממה נפשך: אי למשרייה לגדולה קאתי בעשר ושני טפחים סגי.

ואי למיסרה לקטנה קאתי לאשמועינן דמפלגי טובא!

אלא לאו שמע מינה: נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי.

שמע מינה.

אמר רב יוסף:

לא שמיע לי הא שמעתא.

אמר ליה אביי:

את אמרת ניהלן,

ואהא אמרת ניהלן דאמר רמי בר אבא אמר רב הונא:

לחי המושך עם דפנו של מבוי,

פחות מארבע אמות - נידון משום לחי, ומשתמש עם חודו הפנימי.

ארבע אמות - נידון משום מבוי, ואסור להשתמש בכולו.

ואת אמרת לן עלה:

שמע מינה תלת:

שמע מינה: בין לחין אסור.

ושמע מינה: משך מבוי בארבע,

ושמע מינה: נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי.

והלכתא:

נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי.

תיובתא והלכתא!?

אין,

משום דתני רבי חייא כוותיה.

25. י, א

רפ"י

עד כמה. יהא רחב ולא יהא צריך למעט לרבי יהודה: **פסי ביראות שהתרתה בהן.** שלש עשרה אמה ושליש דתנן בפרק שני (לקמן יז): עושין פסין לביראות שברשות הרבים והן עמוקין עשרה ואסור למלאות מהן ולהניח על שפתן שמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים והתירו חכמים לעשות ארבעה דיומדין לארבע פיאות ולשווייה בין הפסין רשות היחיד ומותר למלאות ושרי רבי יהודה להרחיק זה מזה מלא שני רבקות של ארבעה ארבעה בקר ועוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה דהווי להו שלש עשרה אמה ושליש לשמונה בקר: **והיא הנותנת.** מדה זו שאתה מביא בה איסור ליותר משלש עשרה אמה ושליש למבוי משום טעמא דלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד היא הנותנת טעם להתיר דהתם הוא דאיכא עומד מועט משום הכי לא התרתה בו יותר משלש עשרה אמה ושליש אבל מבוי דרובו סתום שרי ביה טפי: **אי נמי לאידך גיסא.** דלא תיתי ליה מפסי ביראות דאילו התם הוא דהקלת בה קולא דמכשרת ליה בפרוץ מרובה על העומד אקיל נמי קולא אחרינא דלהוי חשוב פתח עד שלש עשרה אמה ושליש: **כלל כלל לא.** טפי מעשר לא:

והרחב מעשר - ימעט.

אמר אביי:

תנא:

"הרחב מעשר ימעט,

רבי יהודה אומר:

אינו צריך למעט."

ועד כמה?

סבר רב אחי קמיה רב יוסף למימר:

עד שלש עשרה אמה ושליש.

וקל וחומר מפסי ביראות,

ומה פסי ביראות שהתרתה בהן פרוץ מרובה על העומד,

לא התרתה בהן יותר משלש עשרה אמה ושליש,

מבוי שלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד אינו דין שלא תתיר בו יותר משלש עשרה אמה ושליש!

והיא הנותנת,

פסי ביראות שהתרתה בהן פרוץ מרובה על העומד - לא תתיר בהן יותר משלש עשרה אמה ושליש,

מבוי שלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד, תתיר בו יותר משלש עשרה אמות ושליש!?

אי נמי לאידך גיסא

פסי ביראות דאקילת בהו חד קולא אקיל בהו קולא אחרינא,

מבוי כלל כלל לא!

26. י, א-ב

רפ"י

אין הלכה כאותה משנה. דאתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לקנה: **ומעמידו לאורכו של מבוי.** באמצע הפתח דכיון דאיכא הכשר מבוי באורכו של פס הוו להו כשתי מבואות ונעשה הפתח האחד למבוי זה והפתח השני למבוי השני: **מרחיק שתי אמות.** מן הכותל ומתחיל לעשות שם פס ועושה משלש אמות לסתום הפתח ונמצאו חמש אמות אלו סתומות שפרצת שתי האמות ניתרת בעומד מרובה עליהן והיכא דהוי רוחב כ' יעשה כן אף לצד השני או יעשה פס שש אמות וירחיק ד' אמות וניתר צידו אחד בעומד מרובה על הפרוץ: **ואמאי.** מצרכת ליה לסתום ג' האמות כאחד:

יעשה פס אמה ומחצה. לפיאה אצל הכותל וירחיק ב' אמות ויעשה פס אמה ומחצה אצל פתח גדול וכיון דלא שרית ליה בהכי משום דפרוץ מרובה על העומד שמכאן ועל העומד שמכאן אלא אם כן תצרפם יחד להיות שניהן רבין עליו שמעיי מינה מדלא מצטרפת להו עומד מרובה על הפרוץ בין ב' הרוחות כשתצרפם לא הוי עומד מרובה אלא זיל לגבי כל חד וחד ונמצא פרוץ רבה עליו ומבטלו ונמצא פתח רחב מעשר:

לעולם אימא לך. בעלמא אי לא הוה קאי עומד זה בין שני פראים מצטרפין העומדין לבטל פרוץ היחידי אבל הכא אתי אורא דהאי גיסא דבי האמות ואורא דפתח הגדול ומבטלי ליה לפס אמה ומחצה שביניהן: **שמע מינה פרוץ כעומד אסור.** ופלוגתא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע היא בשלהי פירקין ושמעת מהכא דרב יהודה כרב הונא סבירא ליה ולפיכך כל אמת פרוץ אוסרת עומד שאצלה ונמצא שאין כאן סתימה:

דהאי גיסא. פתח גדול: **ודהאי גיסא.** אמה הפרוץ ומבטל ליה לאמה העומד שאצל הפתח:

וירחיק אמה מן הכותל ויעשה פס אמה ומחצה כו'. דהשתא לא מצטרף אורא אמה עם אורא הפתח לבטל אמה ומחצה דהא בטיל ליה אורא דזוטר מיניה והכי הוי שפיר טפי שלא תהא פירצה שתי אמות כאחת:

אין הכי נמי. דהכי שפיר טפי וכולי האי לא אטרחהו:

דילמא שביק פתחא רבה. ובטיל תורת פתח מיניה ובטיל לחי המתוקן בו ונמצא מבוי זה בלא תיקון:

מאי שנא מדר' אמי ור' אסי. דאמרי לעיל (ד' ה.) במבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו ג' אינו מתיר ואע"ג דאין פירצה פחותה מעשר אמות אוסרת במבוי קאסרי ליה אינהו משום דלמא עיילי ונפקי בההיא פירצה שלשה ובטיל קמא מפתח ובטיל תיקונו:

התם. איכא למיחש להכי משום דההיא פירצה קטנה מצידו של מבוי היא וממעטי בהילוכא אבל הכא בראש המבוי הוא ולא ממעטי בהילוכא:

תני לוי:

"מבוי שהוא רחב עשרים אמה, נועץ קנה באמצעיתו, ודיו".

הוא תני ליה והוא אמר לה: דאין הלכה כאותה משנה.

איכא דאמרי:

אמר שמואל משמיה דלוי:

אין הלכה כאותה משנה.

אלא, היכי עביד?

אמר שמואל משמיה דלוי:

עושה פס גבוה עשרה במשך ארבע אמות, ומעמידו לארכו של מבוי.

יב

אי נמי, כדרב יהודה,

דאמר רב יהודה:

מבוי שהוא רחב חמש עשרה אמה,

מרחיק שתי אמות ועושה פס שלש אמות.

ואמאי?

יעשה פס אמה ומחצה, וירחיק שתי אמות, ויעשה פס אמה ומחצה.

שמע מינה:

עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות - לא הוי עומד!

לעולם אימא לך:

הוי עומד,

ושאני הכא, דאתי אורא דהאי גיסא ואורא דהאי גיסא, ומבטל ליה

ויעשה פס אמה וירחיק אמה, ויעשה פס אמה וירחיק אמה, ויעשה פס אמה, ושמע מינה העומד כפרוץ - אסור!

לעולם אימא לך מותר,

ושאני הכא דאתא אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה.

וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה, וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה,

אין הכי נמי,

וכולי האי לא אטרחהו רבנן

וליהוש דלמא שביק פיתחא רבה, ועייל בפתחא זוטא!

אמר רב אדא בר מתנה:

חזקה אין אדם מניח פתח גדול ונכנס בפתח קטן.

ומאי שנא מדרבי אמי ודרבי אסי?

התם - קא ממעט בהילוכא.

הכא - לא קא ממעט בהילוכא.

27. יב

רס"י

עור העסלא. כדמפרש עור העשוי לבית הכסא של שרים חלל הנקב שבו מצטרף להיות עומד טפח שלם ואם יש תחתיו כזית מת וכלים מטמאים באהל ובפחות מטפח אין אהל דתנן (אהלות פ"ג משנה ז) טפח על טפח ברום טפח מביא את הטומאה:

וכמה. יהא בנקב שיהא בטל אצל העומד שסביביו במנחות פרק התכלת (ד' מא): אמרינן טפח דאורייתא ד' בגודל חמש באצבע שית בוטרת:

ברברבתא. בגודל: **בוטרת.** באצבע קטנה:

לדידך הוי עומד. דהא אין באחד מן העומדין לבטל החלל עד שיצטרפו שניהן לבטלו:

לרבינ. דנקט החלל פחות מן אחד העומדין:

לא הוי עומד. להצטרף לבטל הפרוץ:

לדידי הכי מיבעי לי למימר כו'. ולמינקט חלל יותר על כל אחד מהעומדין ואפ"ה ליצטרפי לרבות עליו ולבטלו אבל השתא משום דפרוץ כעומד הוא בכל חד וחד:

אלא אי פלגינן בפרוץ כעומד פלגינן. דלרבינ דנקט אצבע ומחצה מכאן ואצבע ריוח באמצע וממעט ליה לפרוץ מעומד שבצד אחד לא הוי עומד אלא אם כן כל אחד ואחד מרובה על הפרוץ:

תנן התם:

"עור העסלא וחלל שלו מצטרפין בטפח" (תוספתא כלים ב"ב א,ד).

מאי "עור העסלא"?

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: עור כסוי נשל בית הכסא.

וכמה?

כי אתא רב דימי אמר:

אצבעיים מכאן ואצבעיים מכאן, ואצבעיים ריוח באמצע.

כי אתא רבינ אמר:

אצבע ומחצה מכאן, ואצבע ומחצה מכאן, ואצבע ריוח באמצע.

אמר ליה אביי לרב דימי:

מי פליגינ?

אמר ליה:

לא,

הא - ברברבתא,

הא - בוטרתא,

ולא פליגינ.

אמר ליה:

לאי, פליגינ, ובעומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות פליגינ,

לדידך - הוי עומד משתי רוחות,

ולרבינ - מרוח אחת הוי עומד, משתי רוחות לא הוי עומד. \

דאי סלקא דעתך לא פליגינ,

לרבינ הכי איבעי ליה למימר: אצבע ושליש מכאן, ואצבע ושליש מכאן ואצבע ושליש ריוח באמצע.

ואלא מאי, פליגינ?

לדידי הכי איבעי לי למימר:

אצבע ושני שלישים מכאן, ואצבע ושני שלישים מכאן, ואצבעיים ושני שלישים ריוח באמצע.

אלא אי איכא למימר דפלגינ:

בפרוץ כעומד פלגינ.

רפ"י

דמהניא ברחבה. להכשיר רחב
מעשר:
ואמלתרא דמהניא בגובהה.
להכשיר גבוה מעשרים:

28. י, ב - יא, א
"אם יש לו צורת הפתח, אף על פי שרחב מעשר - אינו צריך למעט".

אשפחון צורת הפתח - דמהניא ברחבו,
ואמלתרא - דמהניא בגבהו.

יא, א איפכא מאי?

תא שמע:

דתניא:

"מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה - ימעט.
ואם יש לו צורת הפתח - אינו צריך למעט".

אמלתרא ברחבו - מאי?

תא שמע:

דתניא:

"מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה - ימעט,
והרחב מעשר - ימעט,
ואם יש לו צורת הפתח - אינו צריך למעט,
ואם יש לו אמלתרא - אינו צריך למעט".

מאי לאו אסיפא

לא, ארישא.

29. יא, א-ב

רס"י

אתנייה צריך למעט. אפילו יש לו צורת פתח:
מדברי רבינו. רב דאמר צורת פתח לא מהניא:
שרובה פתחים. בארבע דפנותיה:
אינה ניתרת בצורת פתח. ואפילו פתחים קטנים מעשר כי היכי דלא מהניא צורת פתח לשוויה יותר מעשר פתחא לא מהני נמי לפרוץ מרובה על העומד בפתחים קטנים:
מה ליותר מעשר. דין הוא שלא יועיל צורת פתח בו. שכן חמור איסורו שלא הותר בשום מקום בשבת ואפילו בפסי ביראות ואליבא דר' מאיר דאמר בפי שני (לקמן יז): וביניהן כמלא שתי רבקות של ג' בקר דהיינו עשר אמות דכל פרה אמה ושני שלישי אמה:
תאמר בפרוץ מרובה על העומד. בפרצות של עשר או פחות שהרי הותר בפסי ביראות ואפילו לרבי מאיר דמחמיר בהו ואסר ביותר מעשר מיהו פרוץ מרובה מודי דשרי וכ"ש לר' יהודה דמכשיר בייג אמה ושליש:
לימא מסייע ליה. למ"ד לא מהניא צורת הפתח בעומד פחות מן הפרוץ:
שרובן ס"ד. כיון דרובן פתחים וחלונות הוה ליה פרוץ מרובה והיכי מצי תו למיתניי ובלבד שיהא עומד מרובה:
אלא שריבה בהן. שעשה בהן הרבה פתחים וחלונות סביב סביב מותר ובלבד שיהא בין פתח לפתח יותר מכדי פתח אלמא עומד מרובה על הפרוץ בעינן ואע"ג דאיכא צורת פתח בכולהו:
פיתחי שימאי. פתחין שוממין ל"א פתחים מקולקלין שמחוסרין תיקון כמו זקן אשמאי חסר מתורה:
שיקפי. מזוזות שנחלצו אבניהם מכאן ומכאן אבן יוצאת ואבן נכנסת ואין זו צורת פתח:
תיקרה. שאין כלום בנין למעלה מן הפתח אלא כל הכותל חלוק כפתח עד ראשו וצורת פתח שאמרו. קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן:
סבר לה להא דרב. דלא מהני צורת פתח ליותר .. מעשר במבוי:
בית חרוותן. שם מקום:
ומתח זמורה על גביהן. מזה לזה כעין צורת פתח:
לענין כלאים. שאם יש גפנים בתוך הקונדיסין מותר לזרוע סמוך להן חוץ למחיצה כדתנן: היה גדר בינתים זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן:
לענין שבת. לטלטל בתוכו:

["רחב מעשר אמות - ימעט.

ואם יש לו צורת הפתח, אף על פי שהוא רחב מעשר אמות אין צריך למעט"].

מתני ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב: "אינו צריך למעט".

אמר ליה: אתנייה: "צריך למעט".

אמר רב יוסף:

מדברי רבינו, נלמד:

חצר שרובה פתחים וחלונות אינה ניתרת בצורת הפתח.

מאי טעמא?

הואיל ויותר מעשר אוסר במבוי,

ופרוץ מרובה על העומד אוסר בחצר.

מה יותר מעשר האוסר במבוי - אינו יותר בצורת הפתח,

אף פרוץ מרובה על העומד, האוסר בחצר - אינו יותר בצורת הפתח.

מה ליותר מעשר האוסר במבוי, שכן לא התרת בו אצל פסי ביראות לרבי מאיר, תאמר: בפרוץ מרובה על העומד האוסר בחצר, שכן התרת אצל פסי ביראות לדברי הכל!?

לימא מסייע ליה:

"דפנות הללו שרובן פתחים וחלונות - מותר,

ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ".

ש"דובן" סלקא דעתך?!

אלא אימא:

"שריבה בהם פתחים וחלונות, ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ".

אמר רב פהנא:

כי תניא ההיא בפיתחי שימאי.

מאי "פתחי שימאי"?

פליגי בה רב רחומי ורב יוסף:

חד אמר: דלית להו שקפי,

וחד אמר: דלית להו תיקרה.

ואף רבי יוחנן סבר לה להא דרב.

דאמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק:

מעשה באדם אחד מבקעת בית חורתו,

שנעץ ארבעה קונדיסין בארבע פינות השדה,

ומתח זמורה עליהן.

ובא מעשה לפני חכמים, והתירו לו לענין כלאים,

ואמר ריש לקיש:

כדרך שהתירו לו לענין כלאים כך התירו לו לענין שבת.

רש"י

מן הצד. שמתח הזמורה מזה לזה באמצעותו ולא על ראשיהן:
לא עשה כלום. ולענין שבת אמאי התירו לו:
בשבת לא. הא בעשר לכולי עלמא פתחא הוא:
ובדרב חסדא פליגי. ריש לקיש לית ליה דרב חסדא ור' יוחנן אית ליה דרב חסדא וקסבר כי אמר רב חסדא לשבת אבל לכלאים אפילו מן הצד הוי צורת פתח דשבת חמור מכלאים:
פיאה. קליעת הזמורה המתוחה מקונדס לחבירו ודוגמתו פיאה נכרית במסכת שבת (ד' סד):
הא דרביה. הך בתרייתא משום ר' יהודה בר' חנינא אמרה וליה לא סבירא ליה:
אי אמרת בשלמא. קמיינתא על גבן משום הכי שרי לענין כלאים וביותר מעשר דאי בעשר לא מצי למימר אבל לא לשבת ועל כרחיך כרב סבירא ליה שפיר:
ומנא תימרא דשני לן. בכלאים בין עשר ליותר מעשר מן הצד:
אע"פ שבקי. רבי יהושע בהלכות כלאים שאל ממנו דבר זה:

רבי יוחנן אומר:
 לכלאים - התירו לו,
 לענין שבת - לא התירו לו.

במאי עסקינן?
 אי לימא מן הצד,
 והאמר רב חסדא:
 צורת הפתח שעשאה מן הצד - לא עשה ולא כלום!
 אלא, על גבן.

ובמאי?

אי לימא בעשר - בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא!
 אלא לאו: ביתר מעשר.

לא, לעולם בעשר, ומן הצד.
 ובדרב חסדא קא מיפלגי.

ורמי דרבי יוחנן אדרבי יוחנן,
 ורמי דריש לקיש אדריש לקיש,
 דאמר ריש לקיש משום רבי יהודה ברבי חנינא:
 פיאה מותרת לענין כלאים, אבל לא לשבת.
יא,ב ורבי יוחנן אומר:
 כמחיצות לשבת דלא, כך מחיצות לכלאים דלא.

בשלמא דריש לקיש אדריש לקיש לא קשיא:
 הא - דידיה,
 הא - דרביה.
 אלא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן קשיא!
 אי אמרת בשלמא:
 התם - על גבן.
 הקא - מן הצד, שפיר.
 אלא אי אמרת:
 אידי ואידי מן הצד, מאי איכא למימר?

לעולם, אידי ואידי מן הצד,
 התם - בעשר,
 הקא - ביותר מעשר.

ומנא תימרא דשני לן בין עשר ליותר מעשר?

דאמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש:
 לא כך היה המעשה?
 שהלך **רבי יהושע** אצל **רבי יוחנן בן נורי** ללמוד תורה,
 אף על פי שבקי בהלכות כלאים,
 ומצאו שיושב בין האילנות, ומתח זמורה מאילן לאילן.
 ואמר לו: רבי, אי גפנים כאן, מהו לזרוע כאן?
 אמר לו: בעשר - מותר, ביותר מעשר - אסור.

בְּמַאי עֲסָקִינָן?

אֵילִמָּא עַל גְּבוֹן, יוֹתֵר מַעֲשֵׂר אָסוּר!?

וְהִתְנַיָּא:

"הֵיוּ שָׁם קִנְיֵי הַדּוֹקְרָנִיו, וְעָשָׂה לָהֶן פִּיאָה מִלְמַעְלָה, אֲפִילוּ בְיוֹתֵר מַעֲשֵׂר - מוֹתֵר!"

אֱלָא לָאוּ - מִן הַצַּד,

וְקָאָמַר לֵיהּ: בְּעֵשֶׂר - מוֹתֵר, בְּיוֹתֵר מַעֲשֵׂר - אָסוּר.

שְׁמַע מִינָהּ.

רש"י

קניי הדוקרניו. משופין כדקר

יתד הנעוץ בקרקע:

רפ"י

30. יא, ב

כדי להעמיד בה דלת. כל שהוא ואפילו יכול להעמיד בה דלת של קשין דיה קשין של שבליים : **אבקתא.** חור שציר הדלת סובב בו ואע"פ שאינה צריכה דלת מיהו חזיא לדלת בעינן :

גופא:

אמר רב חסדא:

צורת הפתח שעשאה מן הצד - לא עשה ולא כלום.

ואמר רב חסדא:

צורת הפתח שאמרו צריכה שתהא בריאה כדי להעמיד בה דלת, אפילו דלת של קש.

אמר ריש לקיש משום רבי ינאי:

צורת הפתח צריכה היכר ציר.

מאי "היכר ציר"?

אמר רב אמי:

אבקתא.

אשכחניהו רב אחא בריה דרב אמי לתלמידי דרב אשי, אמר להו:

אמר מר מידי בצורת הפתח?

אמרו ליה:

לא אמר ולא כלום.

31. יא, ב

כ"י

צריכין ליגע. קנה שעל גבן לקנים שבצדדין או אפילו תלויה למעלה מהן באויר:

עובדא בי ריש גלותא. שהקיף להתיר רחבה לטלטל בה ועשה בהן פתחים הרבה יותר מעשר ועשה להן פיאה ולא נגעו לקנים של מטה:

כיפה. שער העשוי ככיפה: **וחכמים פוטרים.** מפני שלמעלה בעיגול הוא מצר ואינו רחב ארבעה ואין פתח פחותה מדי רוחב:

ושון שאם יש ברגליה עשרה. גובה קודם שיתחיל לעגל:

חייבת. דהא יש בה עשרה גובה ברוחב ארבעה ואפילו כל העיגול סתום נשאר שם שיעור פתח כשר אלמא אין צריכין ליגע דהא הכשירה דפתח ברגליה היא והעיגול מפסיק בין תקרה העליונה למוזות וקתני חייבת אביי לפרושי פלוגתייהו אתא לישנא אחרינא ואמר אביי גרסינן ומפירוש דאביי ילפינן דאין צריכין ליגע. הכל מודים גבוהה עשרה ואין ברגליה שלשה דלא כלום. דכל בציר משלשה גובה ארעא סמיכתא היא ואין שם מפתח זה כלום שיהא רוחב ארבעה:

אי נמי יש ברגליה גובה שלשה. וסתם רגליה רוחב ד' ואין גובהה עשרה ולא כלום דכל פחות מעשרה לא כלום ולא פתח הוא:

כי פליגי דיש ברגליה שלשה. דנפיק מתורת ארעא סמיכתא בהכשר פתח ארבעה רוחב וגובהה עשרה עם העיגול ואינה רחבה ארבעה מעוגל ולמעלה:

יש בה לחוק. ולסתור העיגול ולהרחיבו לארבעה בלא נפילת ראש העיגול העליון שהבנין ארוך לכאן ולכאן ואין הבנין כלה מכאן ומכאן למדת השער: **חוקקין להשלים.** הואיל ובגובה שלשה יש הכשר רוחב פתח רואין שבעה העליונים כאילו הן חוקקין מבפנים ונרחבים למדת הרגלים:

תנא:

"צורת הפתח שאמר: קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהו",

צריכין ליגע?
או אין צריכין ליגע?

רב נחמן אמר:
אין צריכין ליגע.

ורב ששת אמר:
צריכין ליגע.

אזל רב נחמן ועבד עובדא בי ריש גלותא כשמעתיה.
אמר ליה רב ששת לשמעיה רב גדא:

זיל, שלוף, שדינהו.

אזל, שלף, שדינהו.

אשכחיהו דבי ריש גלותא, חבשוהו.

אזל רב ששת, קם אבקא, אמר ליה: גדא, פוק תא!

נפק ואתא.

אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל אמר ליה:

תני מר מידי בצורת הפתח?

אמר ליה: אין, תנינא:

"כיפה,

רבי מאיר.

מחייב במזוזה,

וחכמים פוטרין.

ושון, שאם יש ברגליה עשרה - שהיא חייבת".

אמר אביי:

הכל מודים אם גבוהה עשרה ואין ברגליה שלשה,

אי נמי: יש ברגליה שלשה, ואין גבוהה עשרה - ולא כלום.

כי פליגי: ביש ברגליה שלשה, וגבוהה עשרה, ואין רחבה ארבעה, ויש בה לחוק להשלימה לארבעה,

רבי מאיר סבר: חוקקין להשלים.

ורבנן סברי: אין חוקקין להשלים.

אמר ליה:

אי משפחת להו, לא תימא להו לבי ריש גלותא, ולא מידי מהא מתניתא דכיפה.

32. יא, ב

רז"י

מתני'

על מבוי שהוא פחות מארבע אמות. רוחב פתחו:

גמ'

כמאן דלא כחנניה כו'. דקא סלקא דעתיה דהכי קאמר הכשר מבוי מפולש ב"ש אומרים כו':

ד' מחיצות דאורייתא. הלכה למשה מסיני היא במחיצות דבציר מדי מחיצות לא הוי רשות היחיד משום הכי בעי לחי וקורה דתיהוי מחיצה מעלייתא:

לזרוק. מרה"ר לתוכו משלש הוא דמייחייב דשלש מחיצות דאורייתא לשוויה רה"י אבל לטלטל בתוכו גזור רבנן עד דאיכא ארבע:

משנה

הכשר מבוי,

בית שמאי אומרים:

בלחי וקורה.

ובית הלל אומרים:

או לחי או קורה.

רבי אליעזר אומר:

לחיון.

משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא:

לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבוי שהוא פחות מארבע אמות,

שהוא ניתר או בלחי או בקורה.

על מה נחלקו?

על רחב מארבע אמות ועד עשר,

שבית שמאי אומרים: לחי וקורה,

ובית הלל אומרים: או בלחי או בקורה.

אמר רבי עקיבא:

על זה ועל זה נחלקו.

גמרא

כמאן?

דלא כחנניה,

ולא כתנא קמא.

אמר רב יהודה:

הכי קאמר: הכשר מבוי סתום כיצד?

בית שמאי אומרים: לחי וקורה,

ובית הלל אומרים: או לחי או קורה.

"בית שמאי אומרים: לחי וקורה",

למירא: דקא סברי בית שמאי: ארבע מחיצות דאורייתא?

לא, לזרוק - משלש הוא דמייחייב.

לטלטל - עד דאיכא ארבע.

"בית הלל אומרים: או בלחי או בקורה".

לימא קא סברי בית הלל: שלש מחיצות דאורייתא?

לא, לזרוק - משתים הוא דמייחייב,

לטלטל - עד דאיכא שלש.

רס"י

לאובלין. מקום:

33. יא, ב - יב, א

"רבי אליעזר אומר: לחיין".

איבעיא להו:
רבי אליעזר לחיין וקורה קאמר?
או דילמא לחיין בלא קורה קאמר?

תא שמע:

יבא "מעשה ברבי אליעזר שהלך אצל רבי יוסי בן פרידא תלמידו^א לאובלין,
ומצאו שיושב במבוי שאין לו אלא לחי אחד;
אמר לו: בני, עשה לחי אחר.
אמר לו: וכי לסותמו אני צריך?
אמר לו: ישתם, ומה בכך.

אמר רבן שמעון בן גמליאל:
לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבוי שהוא פחות מארבע אמות - שאינו צריך כלום,
על מה נחלקו?
על רחב מארבע אמות ועד עשר.
שבית שמאי אומרים: לחי וקורה,
ובית הלל אומרים: או לחי או קורה".
קתני מיהת "וכי לסותמו אני צריך?!",
אי אמרת בשלמא: לחיין וקורה משום הכי אמר: "וכי לסותמו אני צריך?!",
אלא אי אמרת: לחיין בלא קורה, מאי לסותמו?

הכי קאמר:
וכי לסותמו בלחיין אני צריך?

רש"י

34. יב, א

הכי קאמר אינו צריך לא לחי ולא קורה כו'. והאי כלום דקאמר אהנך תוספת דמוספי בית שמאי ורבי אליעזר אדבית הלל קאי:
וכמה. יהא פחות רוחבו מארבע אמות ויהא צריך תיקון:
עד ארבעה. טפחים אפילו אינו רחב אלא אמה או חמשה או ארבעה טפחים צריך לחי אבל בפחות מארבעה אינו צריך כלום:

אמר מר:

"אמר רבן שמעון בן גמליאל:**לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבוי שפחות מארבע אמות - שאינו צריך כלום."**

והא אנו תנן:

"משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא:**לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבוי שהוא פחות מארבע אמות, שהוא נידר או בלחי או בקורה!"**

אמר רב אשי:

הכי קאמר:

אינו צריך לחי וקורה כבית שמאי, ולא לחיין כרבי אליעזר, אלא: או לחי או קורה, כבית הלל.

וכמה?

אמר רב אחלי, ואיתימא רב יחיאל:

עד ארבעה.

35. יב, א

רס"י

בפסי חצר. אם נפרצה למקום האסור לה צריכה שיור משני צידיה:

מאן מודים. דקאמר ר' ירמיה רבי ומאי הלכתא דקאמר רב נחמן דמשמע מכלל דפליגי אף בפסי חצר:

מאן פליג עליה רבנן. בני מחלוקתו של רבי:

וגדולה באחת עשרה. דליכא אלא שלשה מכאן ושלשה מכאן וקתני גדולה מותרת:

מימי. עלה מן היס:

רבי היא וסבר לה כר' יוסי. דאמר לחי רחב שלשה טפחים בעי ורבי יוחנן אליבא דרבנן קאמר דפס דקאמרי רבנן ארבעה טפחים הוא ובשני רוחות סגי בשני משהויין:

אמר רב ששת אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: מודים חכמים לרבי אליעזר בפסי חצר.

ורב נחמן אמר: הלכה כרבי אליעזר בפסי חצר.

אמר רב נחמן בר יצחק: מאן מודים?

רבי. "הלכה" מקלל דפליגי.

מאן פליג עליה?

רבנן.

דתניא:

"חצר ניתרת בפס אחד.

דבי אומר:

בשני פסין".

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: חצר צריכה שני פסין.

אמר ליה רבי זירא לרבי אסי: מי אמר רבי יוחנן הכי?

והא אתה הוא דאמרת משמיה דרבי יוחנן: פסי חצר צריכין שיהא בהן ארבעה.

וכי תימא: ארבעה מכאן וארבעה מכאן,

והתני רב אדא בר אבימי קמיה דרבי חנינא,

ואמרי לה קמיה רבי חנינא בר פפי:

"קטנה - בעשר, וגדולה באחת עשרה!"

כי סליק רבי זירא מימי פרשה:

ברוח אחת - ארבעה,

משתי רוחות - משהו לכאן ומשהו לכאן.

והדתני אדא בר אבימי

רבי היא,

וסבר לה רבי כרבי יוסי.

36. יב, א

רס"י

לשון ים שנכנס לחצר הוה. ופרצו הדופן במלואו: ולא אצרכוה אלא פס אחד. בראש הכותל ומותר למלאות מן המים לפנים ממקום המחיצה ולא אמרינן קא ממלא מכרמלית לרשות היחיד: שהקילו חכמים במים. למלאות מהן על ידי תיקון. כל שהוא: כדבעא מיניה כו'. אלמא יש להקל במים שאין במקום אחר להכי נקט חורבה דדרכה להיות שם מחיצות תלויות: אלא במים. כגון גוזזטרא שהיא למעלה מן הים בפרק כיצד משתתפין (לקמן ד' פז:): מכל מקום. דשמואל אדשמואל קשיא: פירשוה. לדשמואל האי דקאמר בפס אחד היינו ארבעה טפחים והאי דקאמר שני פסים בקטנים כל דהו: בשלשה ומשהו סגי. דאימעט מארבעה ותו לא בעי מידי: דהא אמר רב אחלאי. לעיל דפחות מארבעה לא צריך כלום: כאן בחצר. חצר מרובע או רחבו יותר מארכו אע"ג דאימעט מארבעה לא סגי בהכי: מבוי. ארכו יותר על רחבו: דרב אחלאי תנאי היא. לקמן מפרש להו וליכא למיקם עלה דמילתא הילכך בעינן רוב הדופן עומד:

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: חצר ניתרת בפס אחד.

אמר ליה אביי לרב יוסף: מי אמר שמואל הכי?

והא אמר ליה שמואל לרב חנניה בר שילא: את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן, או בשני פסין!

אמר ליה:

ואנא לא ידענא,

דעובדא הוה בדורא דרעותא,

לשון ים הנכנס לחצר הוה.

ואתא לקמיה דרב יהודה,

ולא אצרכיה אלא פס אחד.

אמר ליה:

לשון ים קאמרת,

קל הוא שהקילו חכמים במים.

כדבעא מיניה רבי טבלא מרב:

מחיצה תלויה, מהו שתתיר בחורבה?

אמר ליה:

אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים,

קל הוא שהקילו חכמים במים.

מכל מקום קשיא!

כי אתו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב פירשוה:

מרוח אחת - בארבעה.

משתי רוחות - משהו לכאן ומשהו לכאן.

אמר רב פפא:

אי קשיא לי, הא קשיא לי:

דאמר ליה שמואל לרב חנניה בר שילא:

את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן או בשני פסין,

למה לי "רוב דופן"? בפס ארבעה סגי!

וכי תימא: מאי "ברוב דופן"? בדופן שבעה, דבארבעה הוה ליה רוב דופן?

למה לי ארבעה, בשלשה ומשהו סגי!

דהא אמר רב אחלי ואיתימא רב יחיאל: עד ארבעה!

איבעית אימא:

כאן - בחצר,

כאן - במבוי.

ואיבעית אימא:

רב אחלי גופיה תנאי היא.

37. יב, א-ב

רפ"י

שנכנס לחצר. דרך פירצת הכותל וכשלא נפרץ במלואו עסקינן מדמפליג בעשרה ליותר מעשרה:
אלא אם כן. עשו מחיצה לגדור פירצת כותל החצר עד עשרה:
אבל עשרה אין צריך כלום. שהרי יש שזור מכאן ומכאן:
מימלא הוא דלא ממלאינן. משום דמטלטל מכרמלית לרשות היחיד:
הא טלטולי מטלטלינן. בהאי חצר:
במלואה. לאו דווקא אלא כל יותר מעשרה קרי ליה מלואה:
דאית ליה גידודי. מה שנשאר מן הפרצה בגובה עשרה אבל היס כיסהו:

תנו רבנן:

"לשון ים הנכנס לחצר - אין ממלאין הימנו בשבת, אלא אם כן יש לו מחיצה גבוה עשרה טפחים. במה דברים אמורים: שפירצתו ביותר מעשר⁷, אבל עשר - אין צריך כלום."

'ממלא' - הוא דלא ממלאינן, הא 'טלטולי' - מטלטלינן, והא נפרצה חצר במלואה למקום האסור לה!

יבב, הקא במאי עסקינן? דאית ליה גידודי.

⁷ ע"פ כת"י מינכן ודפוסים ישנים. אמה לשון נקבה ולכן 'עשר' ולא 'עשרה'.

38. יב, ב

רפ"י

הכשירו בלחי. תיקנו בלחי:
הזורק לתוכו. מרה"ר:
חייב. דקסבר לחי משום מחיצה:
הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור. דקורה משום היכר וקסבר ארבעה מחיצות דאורייתא בין לקולא בין לחומרא:
חצירות של רבים. שפתוחין בתים הרבה לחצר ואוסרים בני הבתים זה על זה שאין יכולין להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב מפני שהבית רשות מיוחדת לו וחצר רשות חבירו מושל בה ונמצא מוציא מרשות לרשות ורבנן גזור שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד גזירה דילמא אתי לאפוקי מרשות היחיד לרשות הרבים אבל בחצר מותר לטלטל בה כדאמרין במסכת שבת בפי רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי כו' (ד' קל):
שאינו ראוי לשיתוף. מפולש:
לחי משום מחיצה. וקסבר שלשי מחיצות דאורייתא:
הזורק למבוי כו'. אלמא לחי משום מחיצה:
אינו צריך אלא לחי. שאינו מפולש:
חייב. ואע"ג דלית ליה לחי דשלש מחיצות דאורייתא:
לחי ודבר אחר. צורת הפתח כתורת מפולש:
הזורק לתוכו פטור. ואע"ג דעבד לחי:
יתר על כן. לעיל מיניה איירי בבונה עלייה על גבי שני בתים בפרק כל גגות (לקמן צה.):
לחי מכאן כו'. אלמא לחי משום מחיצה ואפילו רבנן לא פליגי עליה אלא ברשות הרבים אבל במבוי מפולש. לא:
שתי מחיצות. של שני בתים לבד הלחיים והלחיים דקא מצריך ר' יהודה משום היכר בעלמא:

אמר רב יהודה:
 מבוי שלא נשתתפו בו,
 הכשירו בלחי, הזורק לתוכו - חייב.
 הכשירו בקורה, הזורק לתוכו - פטור.

מתקיף לה רב ששת:
 טעמא ד"לא נשתתפו בו",
 הא נשתתפו בו - אפילו הכשירו בקורה נמי חייב!
 וכי כפר זו עשה אותו רשות היחיד או רשות הרבים?
 והתניא:
**"חצירות של רבים ומבואות שאינן מפולשין,
 בין עירבו, ובין שלא עירבו,
 הזורק לתוכן - חייב!"**

אלא אי איתמר, הכי איתמר:
אמר רב יהודה:
 מבוי שאינו ראוי לשיתוף,
 הכשירו בלחי - הזורק לתוכו חייב.
 הכשירו בקורה - הזורק לתוכו פטור.

אלמא קסבר:
 לחי - משום מחיצה,
 וקורה - משום היכר.

וכן אמר רבה:
 לחי - משום מחיצה,
 וקורה - משום היכר.

ורבא אמר:
 אחד זה ואחד זה - משום היכר.

איתיביה רבי יעקב בר אבא לרבא:
**"הזורק למבוי,
 יש לו לחי - חייב,
 אין לו לחי - פטור!"**

הכי קאמר:
 אינו צריך אלא לחי,
 הזורק לתוכו - חייב
 לחי ודבר אחר: הזורק לתוכו - פטור.

איתיביה:
"יתר על כן אמר רבי יהודה:
**מי שיש לו שני בתים בשני צידי רשות הרבים,
 עושה לחי מכאן, ולחי מכאן, או קורה מכאן, וקורה מכאן,
 ונושא ונותן באמצע.
 אמרו לו:
 אין מערבין רשות הרבים בכך!"**

התם קסבר רבי יהודה:
 שתי מחיצות מדאורייתא.

39. יב, ב

רש"י

בלחי משהו. אלא בפס ד' כחצר:
בקורה טפח. כשאר מבוי ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי:
כמה מכונין. לסייען הוא בא:
ובתים וחצירות. שתי חצירות פתוחות לתוכו ובית פתוח לכל חצר שכן היו דירותיהן לפני כל בית היה חצר:
עגולה לא. בתמיה משום דעגולה היא משתריא בלחי משהו:
ואי לא הויא לה חצר. ובעיא פס והאי מרובעת לאו למעוטי עגולה אתא אלא למעוטי ארכה יתר על רחבה:
וכמה. יהא אורכה יותר דנפקא לה מדין חצר ומשתריא בלחי משהו:
עד דאיכא פי שנים. הואיל וחצר היתה לא נפקא מדינא עד דאיכא פי שנים:
חביבי. ר' חייא שהוא אחי אביו ואמו של רב:

אמר רב יהודה אמר רב:
 מבוי שארכו כרחבו - אינו ניתר בלחי משהו.

אמר רב חייא בר אשי אמר רב:
 מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בקורה טפח.

אמר רבי זירא:
 כמה מכונין שמעתא דסבי:
 כיון דארכו כרחבו הנה ליה כחצר, וחצר אינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ארבעה.

אמר רבי זירא:
 אי קשיא לי, הא קשיא לי:
 ליהוי האי לחי כפס משהו ונשתרי!

אשתמיטתיה הא דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:
 פסי חצר צריכין שיהא בהן ארבעה.

אמר רב נחמן:
 נקטינן: איזהו מבוי שניתר בלחי וקורה?
 כל שארכו יתר על רחבו, ובתים וחצרות פתוחים לתוכו.
 ואיזו היא חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה, אלא בפס ארבעה?
 כל שמרובעת.

"מרובעת" - אין, עגולה - לא!?

הכי קאמר:
 אי ארכה יתר על רחבה - הנה ליה כמבוי, ומבוי בלחי וקורה סגיא.
 ואי לא - הנה לה חצר.

וכמה?

סבר שמואל למימר:
 עד דאיכא פי שנים ברחבה.

אמר ליה רב:
 הכי אמר חביבי: אפילו במשהו.

40. יב, ב – יג, א

[משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא:

לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבוי שהוא פחות מארבע אמות, שהוא נותר או בלחי או בקורה.

על מה נחלקו?

על רחב מארבע אמות ועד עשר,

שבית שמאי אומרים: לחי וקורה,

ובית הלל אומרים: או בלחי או בקורה].

רבי עקיבא אומר: על זה ועל זה נחלקו".

יג, א

רבי עקיבא היינו תנא קמא!

איכא בינייהו:

דרב אחלי, ואיתימא: רב יחיאל.

ולא מסיימי.

תניא:

"אמר רבי עקיבא:

לא אמר רבי ישמעאל דבר זה,

אלא אותו תלמיד אמר דבר זה,

והלכה באותו תלמיד".

הא גופה קשיא:

אמרת: "לא אמר רבי ישמעאל דבר זה" - אלקמא לית הלכתא כוותיה,

והדר אמרת: "הלכה באותו תלמיד"!

אמר רב יהודה אמר שמואל:

לא אמרה רבי עקיבא, אלא לחדד בה התלמידים.

ורב נחמן בר יצחק אמר:

נראין איתמר.

רס"י

רבי עקיבא היינו ת"ק. דקתני הכשר מבוי ב"ש אומרים כו ולא מפליג בין קצר לרחב:

דרב אחלי. מבוי פחות מדי טפחים חד מינייהו אית ליה דבארבעה ומארבעה ולמעלה פליגי אבל פחות מדי. אין צריך כלום:

ולא מסיימי. הי מינייהו אית ליה דרב אחלי והי מינייהו לית ליה לדרב אחלי והיינו דאמר לעיל דרב אחלי גופיה תנאי היא:

לא רבי ישמעאל אמר דבר זה. מוחזק אני בו שהוא חכם ומעולם לא אמר דבר זה:

לא אמרה רבי עקיבא. להאי הלכה כאותו תלמיד אלא לחדד את התלמידים ששימו לבם לתורה ויאמרו פלפול מלבם לפיכך שיבחו בפניהם:

נראין איתמר. נראין דברי אותו תלמיד:

41. יג, א

רפ"י

קנקנתום. אדרמיניט {אדרמיניט: צבע שחור (העשוי מנחושת גפרתית)} : **אסרה עלי.** ולקמן מפרש : **מחסר אות אחת.** וה' אלהים אמת אם תחסר אליף הרי אתה מחריב וידבר ה' אם תוסיף אות אחת ותכתוב וידברו נמצאת מחריב: **דבר אחד יש לי.** לקמן מפרש מאי קמהדר ליה: **כתב שיכול למחוק.** וקנקנתום רישומו ניכר מאד: **מאי קאמר ליה.** רבי ישמעאל: **ומאי קא מהדר ליה.** רבי מאיר אזהר ליה על חסר ויתר ומהדר ליה קנקנתום יש לי: **קשיא שימוש אשימוש.** דקאמר לעיל קמיה רבי ישמעאל שימש תחילה והכא תני איפכא: רבי עקיבא היה חריף טובא ולא מצי ר' מאיר למיקם אליביה: **וגמר גמרא.** משניות שקיבל מרבתי: **והדר אתא לקמיה דרבי עקיבא.** שהיה חריף לפלפל ולדקדק במה שלמד להשיב תשובות ומשניות זו על זו ולתרוץ:

אמר רבי יהושע בן לוי: כל מקום שאתה מוצא: **"משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא" - אינו אלא רבי מאיר, ששימש את רבי ישמעאל ואת רבי עקיבא.** דתניא: **"אמר רבי מאיר: בשהייתי אצל רבי ישמעאל הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר, בשבאתי אצל רבי עקיבא אסרה עלי."** איני?! והאמר רב יהודה אמר שמואל משום **רבי מאיר:** **"בשהייתי לומד אצל רבי עקיבא הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר, וכשבאתי אצל רבי ישמעאל אמר לי: בני, מה מלאכתך? אמרתי לו: לבלר אני. אמר לי: בני, הוי זהיר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים היא, שמא אתה מחסר אות אחת או מוסיף אות אחת - נמצאת מחריב את כל העולם כולו. אמרתי לו: דבר אחד יש לי וקנקנתום שמו, שאני מטיל לתוך הדיו. אמר לי: וכי מטילים קנקנתום לתוך דיו? והלא אמרה תורה: **"וְכָתֹב ... וּמָחָה"** ⁸ (במדבר ה, כג), **"כתב" - שיכול להמחות.**"**

מאי קאמר ליה? ומאי קא מהדר ליה?

הכי קאמר ליה: לא מבטיח בחסירות וביתרות דלא טעינא, דבקי אנא, אלא אפילו מיחש לזבוב נמי, דילמא אתי ויתבי אתגיה דדל"ת, ומחיק ליה, ומשווי ליה רי"ש, דבר אחד יש לי וקנקנתום שמו שאני מטיל לתוך הדיו.

קשיא שימוש אשימוש, קשיא אסרה אאסרה.

בשלא "שימוש אשימוש" לא קשיא: מעיקרא אתא לקמיה דרבי עקיבא, ומדלא מצי למיקם אליביה, אתא לקמיה דרבי ישמעאל, וגמר גמרא, והדר אתא לקמיה דרבי עקיבא, וסבר סברא.

אלא "אסרה אאסרה" קשיא! קשיא.

⁸ וְכָתֹב את האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים

42. יג, א-ב

רפ"י

חוץ מפרשת סוטה. אפילו בספר תורה דקסבר אם בא למחוק לה מן התורה מוחק: שבמקדש. מגילה של כל סוטה וסוטה: אין מגילתה כשירה כו'. סוטה שנכתבה מגילתה ואמרה טמאה אני ופטורה אין מגילתה כשירה לסוטה אחרת אלמא כתיבה לשמה בעינן וה"ה נמי דאין מוחקין לה מן התורה: ונמלך. וחזר בו מלגרש אותה: פסול. אלמא וכתב לה משמע לשמה הכי נמי כתיב ועשה לה משמע לשמה: התם כתיב לה. לגבי כתיבה: הכא. כתיב לה לגבי עשייה עשייה היינו מחיקה: על סוף דעתו. לא יכלו להבין באיזה דבריו נכונים ובאיזה אין דבריו נכונים שהיה נותן דעת מיושב והגון על אין הלכה כהלכה:

תנא:

"רבי יהודה אומר:

רבי מאיר היה אומר:

לכל מטילין קנקנתום לתוך הדיו, חוץ מפרשת סוטה.

ורבי יעקב אומר משמו:

חוץ מפרשת סוטה שבמקדש".

מאי בינייהו?

אמר רב ירמיה:

למחוק לה מן התורה איכא בינייהו.

והני תנאי, כי הני תנאי:

דתנאי:

"אין מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת.

רבי אחי בר יאשיה אומר:

מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת".

אמר רב פפא:

דילמא לא היא,

עד כאן לא קאמר תנא קמא התם,

אלא כיון דאינתיק לשום רחל, תו לא הדרא מינתקא לשום לאה,

אבל גבי תורה דסתמא מיכתבא, הכי נמי דמחקינן.

אמר רב נחמן בר יצחק:

דילמא לא היא,

עד כאן לא קאמר רבי אחי בר יאשיה אלא דאיכתיב מיהת לשום סוטה בעולם,

אבל גבי תורה, דלהתלמד כתיבא, הכי נמי דלא מחקינן.

ולית ליה לרבי אחי בר יאשיה, הא דתנן:

"כתב גט לגרש את אשתו ונמלך ומצאו בן עירו,

ואמר: שמך בשמי ושם אשתך בשם אשתי - פסול לגרש בו" (גיטין כד.)!

יג,ב

הכי השתא!?

התם "וכתב לה" (דברים כד, א) - בעינן כתיבה לשמה,

הכא "ועשה לה" (במדבר ה, ל) - בעינן עשייה לשמה, ועשייה דידה מחיקה היא.

אמר רבי אחא בר חנינא:

גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו,

ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו?

שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו.

שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים,

על טהור טמא ומראה לו פנים.

תנא:

"לא רבי מאיר שמו אלא רבי נהוראי שמו,

ולמה נקרא שמו רבי מאיר?

שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה.

ולא נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו.

רס"י

דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה.
 כשלמדתי לפניו ישבתי בשורה
 של אחריו:
נחש שממית. אדם ובהמה
 ומביא טומאה בעולם:
טהור. כשמת דהא שמונה
 שרצים כתיבי:
הכי גרסינן מעשה קוץ בעלמא
 קעביד:

**ואמרי לה: רבי אלעזר בן ערך שמו,
 ולמה נקרא שמו נהוראי?
 שמנהיר עיני חכמים בהלכה".**

אמר רבי:

האי דמחדדנא מחבראי, דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה,
 ואילו חזיתיה מקמיה - הנה מחדדנא טפי.
 דכתיב: **"והיו עיניך ראות את מודריך"** (ישעיה ל, ט).

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן:

תלמיד היה לו לרבי מאיר, וסומכוס שמו,
 שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה: ארבעים ושמונה טעמי טומאה,
 ועל כל דבר ודבר של טהרה: ארבעים ושמונה טעמי טהרה.

תנא:

"תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ במאה וחמשים טעמים".

אמר רבינא:

אני אדון ואטהרנו.

ומה נחש שממית ומרבה טומאה - טהור,
 שרץ שאין ממית ומרבה טומאה - לא כל שכן?!

ולא היא,

מעשה קוץ בעלמא קעביד.

43. יג, ב

רפ"י

עלובין. סבלנין:

ושונין דבריהן ודברי בית שמאי. כשהיו ב"ש מביאין ראייה לדבריהם מן התורה ובי"ה מביאין ראייה ממקרא אחר והיו ב"ה דורשין את המקרא של ב"ש למה בא ולא היה קל בעיניהם כאותה ששינו במסכת ברכות (ד' י:): ב"ש אומרים בערב כל אדם יטה ויקרא ובבקר יעמוד שנאמר בשכבך ובקומך ובי"ה אומרים כל אדם קורא כדרכו שנאמר ובלכתך בדרך אם כן למה נאמר בשכבך ובקומך בשעה שדרך בני אדם שוכבין ובשעה שדרך בני אדם עומדין:

שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן. דקאמרי להו מעשה שהלכו זקני ב"ש והדר זקני ב"ה:

הדוחק את השעה. מתיגע להעשיר ולהתגדל ורואה שאינו מצליח ואעפ"כ חוזר והולך למרחקים ומכניס עצמו לגבוהות:

שעה עומדת ל"ו. לאחר זמן עתידה לעמוד לו שעה מצלחת: **יפשפש מעשיו.** שעשה כבר ויבדוק עבירות שבידו ויתודה וישוב:

ימשמש במעשיו. כגון אם בא מצוה לידו יחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ולא יניח לעשותה בשביל ההפסד שהרי שכרה עתיד לבוא ואם באת לידו עבירה יחשב שכרו שמשתכר בה עכשיו כנגד הפסדה העתיד ליפרע ממנו:

אמר רבי אבא אמר שמואל:

שלוש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל,

הללו אומרים: הלכה כמותנו,

והללו אומרים: הלכה כמותנו.

יצאה בת קול ואמרה:

אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, והלכה כבית הלל.

וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים,

מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן?

מפני שנזחין, ועלובין היו,

ושונין דבריהן ודברי בית שמאי,

ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן.

כאותה ששינונו:

"מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית,

בית שמאי: פוסלין,

ובית הלל: מכשירין.

אמרו בית הלל לבית שמאי:

לא כף היה מעשה,

שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל לבקר את רבי יוחנן בן החורנית,

ומצאוהו יושב ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית.

אמרו להו בית שמאי:

משם ראיה?

אף הן אמרו לו: אם כף היית נוהג - לא קיימת מצות סוכה מימך.

ללמדך שכל המשפיל עצמו - הקדוש ברוך הוא מגביהו,

וכל המגביה עצמו - הקדוש ברוך הוא משפילו.

כל המחזיר על הגדולה - גדולה בורחת ממנו,

וכל הבורח מן הגדולה - גדולה מחזרת אחריו.

וכל הדוחק את השעה - שעה דוחקתו.

וכל הנדחה מפני שעה - שעה עומדת לו".

תנו רבנן:

"שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל:

הללו אומרים: נוח לו לאדם שלא נבך א יותר משנבך א,

והללו אומרים: נוח לו לאדם שנבך א יותר משלא נבך א.

נמנו וגמרו: נוח לו לאדם שלא נבך א יותר משנבך א,

עבשיו שנבך א יפשפש במעשיו.

ואמרי לה: ימשמש במעשיו".

44. יג, ב - יד, א

רש"י

מתני'

רחבה כדי לקבל אריח. שתהא דומה לקביעות לבנות עליה בנין:

ואריח חצי לבנה של ג' טפחים.

נמצא אריח טפח ומחצה רוחב:

דייה לקורה ברוחב טפח כדי לקבל אריח זה ברחבו. ובגמרא

פריך טפח ומחצה בעי:

היתה של קש כו'. רבי יהודה קאמר לה:

עקומה. שאין אריח יכול לעמוד עליה:

עגולה. ואין אריח יכול לעמוד עליה אבל עבה היא שאם תחלק

יהא רחבה טפח:

רואין אותה כאלו היא מרובעת.

נפסלת או חלוקה ואי זו היא מדת עגולה להכשיר:

כל שיש בהקיפה ג' טפחים.

שצריכה חוט ארוך ג' טפחים להקיפה סביב בידוע שיש בה

רוחב טפח אם תחלק:

גמ'

מלבין לה. לקורה בטינא ממרח

בטיט בשיפוע מלא אצבע מכאן

וכנגדו מכאן ומשוה אותה לקורה:

מלבין לשון לבנים:

משנה

הקורה שאמרו - רחבה כדי לקבל אריח.

ואריח - חצי לבנה של שלשה טפחים.

דייה לקורה שתהא רחבה טפח, כדי לקבל אריח לרחבו.

רחבה כדי לקבל אריח בריאה, כדי לקבל אריח.

רבי יהודה אומר:

רחבה אף על פי שאין בריאה.

היתה של קש ושל קנים - רואין אותה כאילו היא של מתכת.

עקומה - רואין אותה כאילו היא פשוטה.

עגולה - רואין אותה כאילו היא מרובעת.

כל שיש בהיקפו שלשה טפחים - יש בו רוחב טפח."

ידא גמרא

"טפח"!?!

טפח ומחצה בעי!

כיון דרחב לקבל טפח,

איך חצי טפח - מלבין ליה בטינא, משהו מהאי גיסא ומשהו מהאי גיסא, וקיימא.

45. יד, א

רפ"י

ומעמיד הקורה. אם הניחה על גבי יתדות אין צריכין שיהו בריאין לקבל קורה ואריח אלא לקבל קורה לבד דהא לא יהבי אריח עלה ובקורה הוא דבעינן קביעות כי היכי דתיהוי היכר מעליא אבל מעמידה לא תלי היכרא בדידהו:
אחד זה ואחד זה. קורה בעינן בריאות דאריח ומעמידה בעו בריאות דקורה ואריח:

אמר רבה בר רב הונא:

"קורה שאמרדו" - צריכה שתהא בריאה כדי לקבל אריח,
 מעמידי קורה - אינן צריכין שיהיו בריאין כדי לקבל קורה ואריח.

ורב חסדא אמר:

אחד זה ואחד זה - צריכין שיהיו בריאין כדי לקבל קורה ואריח.

.46 יד, א

רש"י

מחצלת. להיות מחיצה לייפות
 כח התירו:
שהגדיים בוקעין בה. הואיל
 וגובהה שלשה הויא מחיצה
 תלויה ואינה מתרת:

אמר רב ששת:
 הניח קורה על גבי מבוי,
 ופרס עליה מחצלת, והגביה מן הקרקע שלשה, -
 קורה - אין כאן,
 מחיצה - אין כאן.

"קורה - אין כאן" - דהא מיפסא
 "מחיצה - אין כאן" - דהויא לה מחיצה שהגדיים בוקעין בה

47. יד, א

רפ"י

המתאימות. שהשכיבן זו אצל זה כמו תאומים:
אחת למעלה ואחת למטה. ובין שתיים כדי לקבל אריח זה אצל זה אלא שאחת מעמידים [שלה] גבוהים משל חברתה וגבוהים ממנה:
רואין את העליונה כו'. עד שיהא זה אצל זה בשוה:
למעלה מעשרים אמה. מן הקרקע דאין שם הכשר קורה:
ולא תחתונה למטה מי'. סמוך לקרקע:
דאית ליה רואין. נמי כאבוה דאמר במתניתין רואין אותה כאילו היא של מתכת:

תנו רבנן:

"קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל זה, וכן שתי קורות, אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל זה, ואינן נוגעות זו בזו: פחות משלשה - אין צריך להביא קורה אחרת. שלשה - צריך להביא קורה אחרת. רבן שמעון בן גמליאל אומר: פחות מארבעה - אין צריך להביא קורה אחרת, ארבעה - צריך להביא קורה אחרת. וכן שתי קורות המתאימות, לא בזו כדי לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח, אם מקבלת אריח לרחבו טפח - אין צריך להביא קורה אחרת, ואם לאו - צריך להביא קורה אחרת. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם מקבלות אריח לארבע שלשה - אין צריך להביא קורה אחרת, ואם לאו - צריך להביא קורה אחרת. היו אחת למעלה ואחת למטה, רבי יוסי ברבי יהודה אומר: רואין את העליונה כאילו היא למעלה, ובלבד שלא תהא עליונה - למעלה מעשרים אמה, ותחתונה - למטה מעשרה".

אמר רב:

רבי יוסי ברבי יהודה סבר לה כאבוה בחדא, ופליג עליה בחדא.

"סבר לה כאבוה בחדא" - דאית ליה רואין, ופליג עליה בחדא" - דאילו רבי יהודה סבר: למעלה מעשרים, ורבי יוסי ברבי יהודה סבר: בתוך עשרים - אין. למעלה מעשרים - לא.

כ"י

.48 יד, א

"רבי יהודה אומר:
רחבה אף על פי שאינה בריאה".

מתני ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב:
"רחבה אף על פי שאינה בריאה".

אמר ליה:
אתנייה: רחבה ובריאה.

והאמר רבי אילעאי אמר רב:
רחבה ארבעה, אף על פי שאינה בריאה!

רחבה ארבעה שאני.

כ"י

היינו הך. דתנא ברישא רחבה
אע"פ שאינה בריאה ולמה לי תו
היתה של קש דאינה בריאה
רואין אותה כאילו היא של
מתכת:

בריאה במינה אמרינן. שרגיל
להיות באותו המין בריאה כגון
קורה של עץ כי אינה בריאה נמי
אמרינן רואין כאילו היא בריאה
אבל של קש ושל קנים דאינה
בריאה במינה אימא לא אמרינן
רואין:

49. יד, א

"היתה של קש [ושל קנים - רואין אותה כאילו היא של מתכת]".

מאי קא משמע לן?

דאמרינן "רואין" - היינו הך!

מהו דתימא: במינה אמרינן, שלא במינה - לא אמרינן.

50. יד, א

רש"י

פשיטא. דהכא נמי אמרינן
 רואין דמנאי שנא הא מדרישא:

"עקבנמה - רואין אותה באילו היא פשוטה".

פשיטא!

קא משמע לן כדרבי זירא.

דאמר רבי זירא:

היא בתוך המבוי ועקמומיתה חוץ למבוי,
 היא בתוך עשרים ועקמומיתה למעלה מעשרים,
 היא למעלה מעשרה ועקמומיתה למטה מעשרה,
 רואין, כל שאילו ינטל עקמומיתה, אין בין זה לזה,
 שלשה - אין צריך להביא קורה אחרת,
 ואם לאו - צריך להביא קורה אחרת.

הא נמי פשיטא!

היא בתוך מבוי, ועקמומיתה חוץ למבוי - איצטריקא ליה.
 מהו דתימא: ליחוש דילמא אתי לאמשוכי בתרה.
 קא משמע לן.

ר"י

.51 יד, א

"עגולה - רואין אותה באילו היא מרובעת".

הא תו למה לי?

סיפא איצטריקא ליה: "כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח".

מנא הני מילי?

אמר רבי יוחנן, אמר קרא:

"ויעש את הים מוצק, עשר באמה משפתו עד שפתו, עגל סביב, וחמש באמה קומתו וקו שלשים באמה יסב אתו סביב" (מלכים א, ז, כג).

והא איכא שפתו!

אמר רב פפא: שפתו: "שפת פרח שושן" כתיב ביה,

דכתיב: "ועביו טפח ושפתו ממעשה שפת מוס פרח שושן אלפים בת ימיל" (מלכים א, ז, כו).

והאיכא משהו!

כי קא חשיב מגואי, קא חשיב.

משפתו עד שפתו. חללו שלו לבד עובי דופנותיו עשר אמות וכתוב וקו שלשים באמה יסוב אותו אלמא לכל אמה רוחב בעיגולא איכא שלש אמות היקף:

והאיכא עובי שפתו. דהוה עדיף על י של חלל ואפילו הכי וקו שלשים הוא דבעי ותו לא:

פרח שושן. דק מאד כפרח שושן זו:

ועביו טפח. בשולי דפנותיו מלמטה אבל מלמעלה דק מאד כמעשה שפת כוס פרח שושן: מגואי קא חשיב קרא לההוא קו לי להיקף דגואי חשיב ליה שאין עובי שפתו מוקף בו אלא קו שלשים הוא מקיף חלל שלשים:

52. יד, א-ב

רש"י

מקוה טהרה. ארבעים סאה:
במים. משמע מים מחוברין יחדיו:
כמה הוה להו. להנך עשר על עשר ברום
 חמש אמות כמה גובה יש בהן באמה על
 אמה בריבועו של מקוה:
ת"ק גרמידי. כיצד חלקהו לעשר
 רצועות הרי לכל רצועה עשר אמות
 אורך ברוחב אמה ורום חמש חתכם
 לחתיכות של אמה אמה הרי מאה
 חתיכות של אמה על אמה ברום חמש
 אמות שים זו על זו אמה על אמה ברום
 חמש הוה ת"ק אמות:
לתלת מאה. גובה:
מאה. מקואות שלש אמות למקוה:
הני מילי בריבוע. אם היה מרובע שיהא
 בו אורך ורוחב לצדדין כבאמצעיתו
 ויהיו רצועותיו שוות ב"י אמות רצועה
 כדפרישית:
ים שעשה שלמה עגול היה. כדכתיב
 עגול סביב ונמצא שאין אורך הרצועות
 עשר אמות אלא רצועה האמצעית לבדה
 דכל דבר עגול רחב באמצעיתו וקצר לכל
 צדדיו:
מכדי כמה מרובע יתר על העגול רביע.
 דהא כל עיגול שרחבו אמה יש בו היקף
 שלש אמות כדתנן במתני' ואם היה
 מרובע אמה על אמה היה לו היקף ד'
 אמות אמה לכל רוח נמצא מרובע יתר
 על העגול רביע הלכך האי ים עגול
 דשערינה בחמש מאות אמין במרובע
 בעינן לבצורי רבעא מינייהו אימעית להו
 ארבע מאה לתלת מאה דאינון מאה
 מקואות ולמאה אמין דאישתייר הוה
 עשרים וחמש מקואות ארבע אמות
 למקוה דהני ארבע תלת הוה דהוה שהרי
 אמות קצרות הן:
שלש אמות תחתונות מרובעות. ויש בהן
 י' רצועות של י' על. ' שהן מאה אמה
 ברום ג' ברוחב אמה דהיינו תלת מאה
 אמין גובה באמה על אמה והן מאה
 מקואות:
ושתי עליונות עגולות. ואי הוה מרובעות
 הוה להו מאתן גרמידי השתא דאינון
 עגולות כי בצרת ריבועא פשו להו ק"י
 דאינון נ' מקואות:
נהי דאיפכא לא מצית אמרת. דליהוי
 תחתונות עגולות ועליונות מרובעות
 דשפתו עגול כתיב אלא שתיים עגולות
 מנא לן דילמא חדא הוה דהויא עגולה
 ותו לא וטפי מק"י מקואות הוה
 מחזיק:
לא סלקא דעתך. שיהא מחזיק יותר
 מק"י מקואות:
מעשר הבת מן הכור. כור שלשים סאין
 וכי הוי הבת מעשר דיליה אשתכח דג'
 סאין הויא:
דהוה להו. הנך אלפים בת:
ו' אלפים סאין. שהן ק"י מקואות ד'
 אלפים הוי מ' מאות סאין שהן ק'
 מקואות של מ' סאין ואלפים סאין נ'
 מקואות:
מחזיק בתים שלשת אלפים. בים
 שעשה שלמה כתיב בדברי הימים:
לגודשא. כשמודדין בו יבש:

תני רבי חי'א:
"ים שעשה שלמה היה מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה".

מכדי, מקוה כמה הוה?
 ארבעים סאה.
 כדתניא:

"וְרַחֵץ" ¹⁰ בְּמֵי מְקוּה.
"כָּל בְּשׂוֹר" - מֵיִם שֶׁכָּל גּוֹפּוֹ עוֹלָה בְּהֵן.
וְכִמָּה הֵן?
אִמָּה עַל אִמָּה בְּרוֹם שְׁלֹשׁ אַמּוֹת.
וְשִׁיעֲרוֹ חֲכָמִים, מִי מְקוּה - אַרְבָּעִים סָאָה."

יד, ב

כמה הוה להו?
 חמש מאה גרמידי,
 לתלת מאה - מאה, למאה וחמשים - חמשים - בארבע מאה וחמשים סגיא!

הני מילי בריבועא,
 ים שעשה שלמה - עגול היה.

מכדי כמה מרובע יתר על העגול?
 רביע.

לארבע מאה - מאה.
 למאה - עשרים וחמשה.
 הני מאה ועשרים וחמשה הוה להו!

תני רמי בר יחזקאל:
"ים שעשה שלמה"
שלש אמות תחתונות - מרובעות
ושתיים עליונות - עגולות".

נהי דאיפכא לא מצית אמרת, ד"שפתו עגול" (מלכים א, ז, כג) כתיב,
 אלא אימא חדא?

לא סלקא דעתך,
 דכתיב: **"אלפים בת יכיל"**¹¹ (מלכים א' ז, כו).
"בת" כמה הוה?
 שלש סאין.
 דכתיב: **"מעשר הבת מן הכור"**¹² (יחזקאל מה, יד),
 דהוה להו שיתא אלפי גרין.

והא כתיב: **"מחזיק בתים שלשת אלפים"** (דברי הימים ב, ד, ה)!

ההוא לגודשא.

אמר אביי:
 שמע מינה: האי גודשא, תלתא הוי.

⁹ מסורת הש"ס, וכך גירסת כתב"י וראשונים.
¹⁰ ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הערב
¹¹ ועביו טפח ושפתו כמעשה שפת כוס פרח שושן אלפים בת יכיל
¹² וחק השמן הבת השמן מעשר הבת מן הכור עשרת הבתים חמר כי עשרת הבתים חמר

רש"י

יתנן נמי:

"שידה, תיבה, ומגדל, בַּוֹרֵת קֶשׁ, וּבַוֹרֵת הַקְּנִים וּבוֹר סְפִינָה אֲלֶכְסַנְדְּרִית,

אִף עַל פִּי שֵׁשׁ לָהֶן שׁוּלִים, וְהֵן מַחְזִיקוֹת אַרְבָּעִים סָאָה בְּלַח, שֶׁהֵן פּוֹרְיִים בְּיָבֵשׁ - טְהוּרִין" (כלים טו, א).

שידה. כמין ארגז תלוי בעגלה למרכב נשים חשובות:

מגדל. מנשטייר {מישטיייר: מזנון לשמירת אוכל}:

ובו ספינה אלכסנדריית. עושה בה כעין בור ונותן שם מים מתוקים:

טהורין. לפי שגדולים יותר מדאי ואין תורת כלי עליהן שהרי אין מטולטלין מלא וריקן:

שהן כוריים ביבש. שאדם יכול לגדוש אלמא גודשא תילתא ובכלי שגובהו כחצי ארכו ורחבו קאמר כים:

53. יד, ב

רש"י

מתני':

גמ'

לחיין דעלמא. אכל מבואות

קאי:

אי הכי. רישא דקתני הקורה

שאמרו כו' ליתני נמי הקורות

שאמרו ואימא מאי קורות

קורות דעלמא:

לחיין שנחלקו בהן ר"א

וחכמים. דלר"א תרתי ולרבנן

חדא זהו שיעורן כדמפרש מיהו

סתמא לא כמר דייקא ולא כמר

דייקא:

הסרביל. קוי"ט {שמלה, כותונת

(הבגד העיקרי של גבר ואשה

בימי-הביניים):

משנה

לחיין שאמרו:

גובהן - עשרה טפחים,

ורחבן ועוביין - כל שהוא.

רבי יוסי אומר:

רחבן - שלשה טפחים.

גמרא

"לחיין שאמרו" כו'.

לימא תנו סתמא כרבי אליעזר,

דאמר לחיין בעינן?

לא,

מאי "לחיין"?

לחיין דעלמא.

אי הכי, "קורה" נמי, ניתני 'קורות'!

ומאי קורות? קורות דעלמא!

הכי קאמר:

אותן לחיין שנחלקו בהן רבי אליעזר וחכמים,

גובהן - עשרה טפחים,

ורחבן ועוביין - כל שהוא.

וכמה כל שהוא?

תני רבי חי'א:

"אפילו נחוט הסרביל".

54. יד, ב

רש"י

לחצי מבוי. שהכניס הלחי לפנים הרבה עד חצי אורכו של מבוי כזה:
אין לו אלא חצי מבוי. שאסור להשתמש אלא מן חציו ולפנים: **יש לו.** דאין לו לא איצטריך לאשמעינן אלא הא אתא לאשמעינן דהימנו ולפנים מיהא מותר להשתמש:
למעלה. כגון קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת לכותל אחר דאיפליגו בה רשב"ג ורבנן (לעיל ע"א):

תנא:

"עשה לחי לחצי מבוי - אין לו אלא חצי מבוי".

פשיטא!

אלא אימא: יש לו חצי מבוי.

הא נמי פשיטא!

מהו דתימא:

ליחוש דילמא אתי לאשתמושי בכוליה, קא משמע לן.

אמר רבא:

עשה לחי למבוי והגביהו מן הקרקע שלשה, או שהפליגו מן הכותל שלשה - לא עשה ולא כלום.
 ואפילו לרבן שמעון בן גמליאל דאמר: אמרינן לבוד, הני מילי למעלה,
 אבל למטה, כיון דהויא מחיצה שהגדיין בוקעין בה - לא קאמר.

55. יד, ב

ר"י

הילמי. במסכת שבת בפרק שמנה שרצים [דף קח:]: הילמי שלמוייר"א {שלמוייר"א: מי-מלח (של שימורים)} בלע"ז: **משום דקאי רבי כוותיה.** לעיל והא דתני אדא בר מניומי רבי היא וסבר לה כר' יוסי כדאוקימנא בחצר קטנה שנפרצה לגדולה: **נימוקו עמו.** טעמי ראיותיו מביא לו בכל מקום במסכת גיטין (ד' סז.) מני שבחן של חכמים וזהו שבחו של רבי יוסי: **הילכתא מאי בלחין:** **עמא דבר.** מה נהגו העם וכבר נהגו בלחי משהו: **לצמאו.** לאפוקי מאן דחנקתיה אומצא: **שהכל נהיה בדברו.** לפניו ולאחריו לא כלום: **ר"ט אומר בורא נפשות רבות.** ואני שמעתי דר"ט בא לחייב אף ברכה אחריו בורא נפשות רבות ולא נהירא דאמרינן במס' נדה (ד' נא:) יש טעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו ואמרינן לאתויי מאי והוינן בה ולרב פפא דמברך אמיא כו' ולא אמרינן ולרבי טרפון דמחייב אמיא מאי איכא למימר אלא נראה לי דרבי טרפון אלפניו קאמר:

"רבי יוסי אומר: רחבן שלשה טפחים."

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: אין הלכה כרבי יוסי: לא בהילמי, ולא בלחין.

אמר ליה רב הונא בר חיננא: בהילמי - אמרת לן, בלחין - לא אמרת לן.

מאי שנא בהילמי דפליגי רבנן עליה? לחין נמי פליגי רבנן עליה!

אמר ליה: שאני לחין, משום דקאי רבי כוותיה.

רב רחומי מתני הכי:

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: אין הלכה כרבי יוסי: לא בהילמי, ולא בלחין.

אמרו ליה: אמרת?

אמר להו: לא.

אמר רבא: האלהים! אמרה, וגמירנא לה מיניה. ומאי טעמא קא הדר ביה? משום דרבי יוסי נימוקו עמו.

אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי: הילכתא מאי?

אמר ליה: פוק חזי מאי עמא דבר.

איכא דמתני לה אהא: **"השוטה מים לצמאו, אומר: 'שהכל נהיה בדברו'."** **רבי טרפון אומר:**

"בורא נפשות רבות וחסרון על כל מה שבראת."

אמר ליה רב חנן לאביי: הילכתא מאי?

כ"י

אמר ליה:
פוק חזי מאי עמא דבר.

56. טו, א

רפ"י

העומד מאליו. שלא הוקבע שם לשם תיקון מבוי דלא הזמינוהו לכך:
היבא דלא סמכינן עליה מאתמול שהיה. שם לחי אחר ונפל בשבת:
לאישתמושי באילן. ויעלה ויתלוש ביום טוב:
היה שם. בפסי ביראות תניא בפרק שני:
חיצת הקנים. קנים מחוברים. חיצת שהיו נטועים כסדר מחיצה:
דיומד. מפרש בפי שני דיו עמודין עמוד אחד נראה כשנים שעשאו כמרזב ונוטה אחד ממחיצותיו לדרום ואחד למערב דכי עביד ד' דיומדין לדי הפיאות יש לכל מחיצה ב' אמות עומד אמה מכאן ואמה מכאן:
כדבעא מיניה. בפרק שני:
המסיד. נופו נוטה סמוך לארץ ראש הנוף בפחות מגי לקרקע ועיקרו במקום שמחובר לאילן גבוה עשרה:
אין מטלטלין בו. אם היה היקפו יותר מבית סאתים כחצר המשכן ושיעור זה נתנו חכמים לכל היקף המתוקן ואינו מתוקן כל צרכו כגון למחיצה שאין בה שתי וערב בהאי פירקא (ד' טז): ולהיקף שלא הוקף לדירה בפי שני (ד' כד.) והכא נמי אי בעומד מאליו מוקמת לה שפיר כו' הואיל ולא להכי עבידא יהבו ביה רבנן האי שיעורא:
משום דהוי דירה שתשמישה לאויר. לעולם שנטעו מתחילה לכך והיקף לדירה הוא אבל דירה זו אינה עשויה לצורך תוכה אלא לצורך אויר שחוצה לה לדור שם שומרי השדות ועשויי להציל מן החמה ואין מטלטלין בדירה זו אלא בית סאתים כדתניא בפי שני (ד' כב.) כלל אמר ר"ש בן אלעזר כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסוהר ומוקצה וחצר ואפילו י' כורים מותר וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יותר מבית סאתים אסור דלאו דירה הוא דעל כרחו הוא דר שם:

טו, א

איתמר:

לחי העומד מאליו,

אבוי אמר:

הוי לחי.

רבא אמר:

לא הוי לחי.

היבא דלא סמכינן עליה מאתמול - פולגי עלמא לא פליגי דלא הוי לחי. כי פליגי היבא דסמכינן עליה מאתמול.

אבוי אמר:

הוי לחי, דהא סמכינן עליה מאתמול.

רבא אמר:

לא הוי לחי, כיון דמעיקרא לאו אדעתיה דהכי עבידי, לא הוי לחי.

קא סלקא דעתך: כי היכי דפליגי בלחי, פליגי נמי במחיצה.

תא שמע:

"העושה סופתו ביו האילנות,

ואילנות דפנות לה - ב'שירה" (סוכה כד:).

הכא במאי עסקינן:

שנטעו מתחילה לקד.

אי הכי, פשיטא!

מהו דתימא: ליגזור דילמא אתי לאשתמושי באילן,

קא משמע לן.

תא שמע:

"היה שם אילן או גדר או חיצת הקנים - נידון משום דיומד".

הכא נמי, במאי עסקינן: שעשאון מתחילה לקד.

אי הכי, מאי קא משמע לן?

קא משמע לן:

חיצת הקנים - קנה קנה פחות משלשה טפחים,

כדבעא מיניה אבוי מרבה.

תא שמע:

"אילן המיסיד על הארץ.

אם אין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים - מטלטלין תחתי" (שבת צט:).

הכא נמי, במאי עסקינן:

שנטעו מתחילה לקד.

אי הכי, ליטלטל בכולו,

אלמא אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

אין מטלטלין בו אלא בית סאתים.

משום דהוי דירה שתשמישה לאויר,

וכל דירה שתשמישה לאויר - אין מטלטלין בה אלא בית סאתים.

רס"י

שבת בתל. קדש עליו היום וקנה

שם שביתתו:

גבוה עשרה. דאמרינן גוד אסיק

מחיצותיו כל סביבותיו והרי

הוא מוקף:

וכן נקע. אחד מנקיקי

הסלעים.. והוא מדי אמות עד

בית סאתים. הואיל ושבת

באויר מחיצותיו נעשית ביתו

וכולו כארבע אמותיו הוא הלכך

מהלך את כולו וחוצה לו אלפים

אמה אבל אי הוה טפי מבית

סאתים אין מחיצותיו מועילות

לו שהיקף שאינו עשוי לדירה

אינו מועיל אלא לבית סאתים

להכי נקט מארבע אמות ואילך

דאם היה פחות מדי אמות מאי

מהלך את כולו איכא ומחיצותיו

מאי מהני בלאו מחיצה נמי

מקום לכל אדם ד' אמות בפרק

מי שהוציא וכו' (לקמן ד' מא):

ושיבולות מקיפות אותה.

שהניח גבוליה סביב מלקצור

ושבלים גבוהין י' עסקינן:

תל ונקע מאי איכא למימר.

מימות עולם הן:

היוצאות מן הגדר. זו למעלה

מזו:

למיסר בניינא. שאם ירצה

לעשות מחיצה מכותל זה לכותל

שכנגדו יתקשר באבנים הללו

שכן דרך הבנאין לעשות ובענין

אחר אינו יכול לדבק בנין חדש

בבנין ישן:

לסמוך אדיקלא. דקל היה עומד

אצל פתח המבוי:

תא שמע:

"**לשבת בתל שהוא גבוה עשרה, והוא מארבע אמות ועד בית סאתים,**

וכו בנקע שהוא עמוק עשרה, והוא מארבע אמות ועד בית סאתים,

קמה קצורה, ושיבולות מקיפות אותה,

מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה."

וכי תימא: הכא נמי שעשה מתחילה לכה,

בשלמא קמה לחי, אלא תל ונקע - מאי איכא למימר?

אלא,

במחיצות כולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה,

כי פליגי בלחי.

אבני לטעמיה, דאמר: לחי משום מחיצה, ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה.

ורבא לטעמיה, דאמר: לחי משום היפר, אי עבידא בידיים - הויא היפר, ואי לא - לא הוי היפר.

תא שמע:

"**אבני גדר היוצאות מן הגדר,**

מובדלות זו מזו פחות משלשה - אין צריך לחי אחר.

שלשה - צריך לחי אחר."

הכא נמי, שבנאן מתחילה לכה.

אי הכי, פשיטא!

מהו דתימא: למיסר בניינא הוא דעבידא,

קא משמע לן.

תא שמע:

דתני רבי חייא:

"**כותל שצידו אחד בנוס מחברו,**

בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים,

ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ,

נדון משום לחי."

הכא נמי, שעשאו מתחילה.

אי הכי, מאי קא משמע לן?

הא קא משמע לן:

נראה מבחוץ ושוה מבפנים - נדון משום לחי

תא שמע:

דרב הוה יתיב בההוא מבואה,

הוה יתיב רב הונא קמיה,

אמר ליה לשמעיה: זיל אייתי לי כוזא דמיא.

עד דאתא נפל לחיא.

אחוי ליה בידיה, קם אדוקתיה.

אמר ליה רב הונא:

לא סבר לה מר: לסמוך אדיקלא?

כ"י

הא סמכינן הוי לחי. אלמא
הלכה כאביי:
לימא בדלא סמכינן עליה
פליגי. ואביי דשרי קשיא ליה
האי עובדא דרב לא סמך
אדיקלא ואנן קים לן הלכתא
כאביי בלחי העומד מאליו:
ומתרץ לא ס"ד. דוודאי
בדסמכינן עליה פליגי אבל לא
סמכינן דברי הכל אינו לחי
כההוא עובדא דדיקלא דרב:
ברקא. יציע:
דהוה בי בר חבו. והיה עמוד
הסומך את היציע עומד בראש
מבוי אחר:
ואפליגו בה כולי שנייהו. אביי
שרי למיסמך עליה ורבא אסר
אלמא בדסמכינן עליה פליגי
והלכתא כאביי בהא דזו היא
אחת מייע"ל קג"ם שהלכה
כאביי:

אמר: דמי האי מרבנן כמאן דלא פְּרָשִׁי אֵינְשִׁי שְׁמַעְתָּא!
מי סְּמְכִינָן עֲלֶיהָ מֵאֲתָמוּל?!
טַעְמָא דְּלֵא סְּמְכִינָן, הָא סְּמְכִינָן - הָוֵי לְחִי!
לִימָא אַבְיִ וְרַבָּא בְּדֵלָא סְּמְכִינָן עֲלֶיהָ פְּלִיגִי,
הָא סְּמְכִינָן עֲלֶיהָ - הָוֵה לְחִי.

לֵא סְּלָקָא דְּעֵתָהּ,
דְּהָהוּא בְּרַקָּא דְּהָוָה בִּי בַר חָבוּ,
דְּהָוּוּ פְּלִיגִי בְּהָ אַבְיִ וְרַבָּא כּוּלִי שְׁנִיָּהוּ.

57. טו, א-ב

רס"י

מתני'

ומטמא משום גולל. אם עשאו גולל לקבר מטמא לעולם באהל כמת עצמו ואפי' ניטל משם דתניא בפ' בהמה המקשה (חולין עב.) כל אשר יגע על פני השדה לרבות גולל ודופק: **ורבי מאיר מטהר**. וטעמא דרבי מאיר מפרש במסכת סוכה בכולהו משום דקסבר כל מחיצה העומדת ברוח חיים אינה מחיצה:

גמ'

ולא גולל לקבר. כלומר אם עשאו גולל אין שם גולל חל עליו לטמא. גולל הוא כיוסוי שנותנין דף על המת:

ספר. וכתב לה ספר כריתות ספר משמע קלף כדכתיב ואני כותב על הספר בדיו והדר קרי ליה מגילה כדכתיב (ירמיה לו) אחרי שרף [המלך] את המגילה: **מניין לרבות כל דבר**. שיכתוב הגט עליו: אי הוה כתיב וכתב לה כריתות בספר הוה משמע מגילה אבל השתא דכתיב ספר האי ספר ספירות דברים הוא והכי משמע וכתב לה דברי כריתות אבל לא קבע לו מקום לכותבו וממילא משמע בכל מקום שירצה יכתבנו:

וכתב לה מאי דרשי ביה. כיון דספר לאו קלף משמע ממילא הא לא קבע ליה קלף ובכל דבר משמע ולמה ליה למיכתב וכתב לרבות כל דבר לכתוב ונתן לה ספר כריתות:

ואינה מתגרשת בכסף. אם נתן לה כסף ואמר התגרשי בו: **והיתה לאיש אחר**. היינו קדושין:

מה הויה בכסף. דגמרינן במסכת קידושין (דף ב.) קיחה קיחה משדה עפרון: **מספר כריתות**. מדכתיב כריתות סמוך לספר:

משנה

בכל עושין לחיין אפילו בדבר שיש בו רוח חיים. **ורבי מאיר: אוסר.**

ומטמא משום גולל.

ורבי מאיר מטהר.

וכותבין עליו גיטי נשים.

ורבי יוסי הגלילי פוסל.

טוב

גמרא

תניא:

"רבי מאיר אומר:

כל דבר שיש בו רוח חיים - אין עושין אותו:

לא דופן לסופה,

ולא לחי למבוי,

לא פסין לבידאות,

ולא גולל לקבר.

משום רבי יוסי הגלילי אמרו:

אף אין כותבין עליו גיטי נשים."

מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי?

דתניא:

"ספר"¹³ (דברים כד, א) - **אין לי אלא ספר.**

מנין לרבות כל דבר?

תלמוד לומר: "וכתב לה" מכל מקום.

אם נן מה תלמוד לומר "ספר"?

לומר לה: מה ספר דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל,

אף כל דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל."

ורבנן?

מי כתיב: 'בספר'?

"ספר" כתיב - לספירות דברים בעלמא הוא דאתא.

ורבנן,

האי **"וכתב לה"** מאי דרשי ביה?

ההוא מבעי ליה: ככתיבה מתגרשת, ואינה מתגרשת בכסף.

סלקא דעתך אמינא: הואיל ואיתקש 'יציא' ל'הויה'¹⁴

מה הויה - בכסף, אף יציאה - בכסף.

קא משמע לן.

ורבי יוסי הגלילי,

האי סברא מנא ליה?

נפקא ליה מ'**ספר קריתת**' - ספר כורתה, ואין דבר אחר כורתה.

¹³ כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושילחה מביתו ויצאה מפיתו והלקה והיתה לאיש-אחר (דברים כד, ב).

רש"י

לדבר הכורת בינו לבינה. שלא יטיל תנאי בגט שיקשרם יחד אלא דברי הבדלה יהו:
לעולם אין זה כריתות. דהא כל ימיה קשורה בו שמחמתו היא נמנעת מלשתות יין ותנאי זה תלוי והולך לעולם ואין זה הבדלה אבל מכאן ועד שלשים יום הרי זה כריתות מיד שהרי דברי הבדלה הן לסוף שלשים יום ומותרת מיד לאיש אחר:

ורבנן?

האי "ספר כריתת" מיבעי ליה לדבר הכורת בינו לבינה.

לכדתנא:

"הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין,
 על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם - אין זה כריתות.
 כל שלשים יום - הרי זה כריתות".

ורבי יוסי הגלילי?

נפקא ליה מ'פרת' "כריתת".

ורבנן?

'פרת' "כריתת" לא דרשי.

58. טו, ב - טז, ב

רש"י

מתני'
ולא יהו פרצות יתירות על הבנין. ואפילו הן פרצות קטנות פחותות מעשר:
כל פרצה שהיא כעשר מותרת מפני שהיא כפתח. ושיהא בעומד רב עליהן:
יתר מכאן אסורה. פרצה אחת אוסרת כל ההיקף אפילו כולו עומד כדמפרש בברייתא לקמן:

גמ'
פרוץ כעומד. כל ההיקף כולו עשוי כן:
אגמריה רחמנא למשה. כדאמר בריש פירקין (דף ד.ד.) מחיצות והלכותיהן הלכה למשה מסיני: שפודין וארוכות המטה פסולין לסכך בהן לפי שכלים הן ומקבלין טומאה ותנן (סוכה דף יא.) כל דבר המקבל טומאה אין מסככין בו:

ארוכות. אשפונדי"ש {אשפונדי"ש: לבזבזים, קרשים (שבשפת המיטה) לאורדן}:

אם יש ריוח ביניהן כמותן. לסכך שם בסכך כשר אלמא פרוץ כעומד מותר דהא הכא פסול ככשר הוא ושרי וקשיא נמי הא לרב הונא:

בנכנס ויוצא. שיהא שפוד יכול ליכנס וליצא בריוח שבינתים דהשתא הוי ריוח טפי משיעור שפוד ואינו מצומצם:

והא אפשר לצמצם. דקס"ד דהאי דקא מתרץ בנכנס ויוצא הכי קמתרץ דכל כמותן בנכנס ויוצא הוא דאין דרך לצמצם לכך פריך והא אפשר לצמצם ולכוין שלא יהא לו ריוח יותר ואנן כמותן תנן:

אמר ר' אמי. מתניתין בלא צמצם אלא במעדיף ריוח יותר משיעור שפודין וכמותן דקתני כשיעור שפודין בנכנס ויוצא: אם היו: שפודין נתונין שתי נותן לסכך כשר ערב דאפילו לא העדיף הריוח איכא סכך כשר טפי דכיון דנותנו ערב אי אפשר לעמוד אלא אם כן ראשו אחד מונח על השפוד מכאן וראשו אחד מונח על השפוד מכאן:

עביטין. כר שתחת אוכף הגמל כדמתרגמינן (בראשית לא) בכר הגמל בעביטא דגמלא:

שליפין. משואות:

קולחות. קלחי ירקות:

משנה

שׁוּיָרָא שְׁחִנְתָּהּ בְּבִקְעָה, וְהִקִּיפוּהָ כְּלֵי בְּהֵמָה - מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ, וּבְלִבְדָּ שִׁיחָא גְדֵר גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים, וְלֹא יִהְיוּ פִּירְצוֹת יְתֵרוֹת עַל הַבְּנִין. וְכָל פִּירְצָה שֶׁהִיא כְּעֵשֶׂר אַמּוֹת - מוֹתֵרֶת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּפֶתַח. יֵתֵר מִכָּאן - אָסוּר.

גמרא

איתמר:

פרוץ כעומד:

רב פפא אמר: מותר.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר: אסור.

"רב פפא אמר: מותר".

הכי אגמריה רחמנא למשה: לא תפרוץ רובה.

"רב הונא בריה דרב יהושע אמר: אסור".

הכי אגמריה רחמנא למשה: גדור רובה.

תנן

"ולא יהו פירצות יתרות על הבנין".

הא כבנין מותר!

לא תימא: הא כבנין - מותר,

אלא אימא: אם בנין יתר על הפירצה - מותר.

אבל כבנין, מאי? אסור?!

אי הכי, ליתני: לא יהו פירצות כבנין.

קשיא.

תא שמע:

"המקרה סופתו בשפודין, או בארוכות המטה,

אם יש ריוח ביניהן כמותן - בשירה" (סוכה טו.)!

הכא במאי עסקינן:

כשנכנס ויוצא,

והא אפשר לצמצם.

אמר רבי אמי:

במעדיף.

רבא אמר:

אם היו נתונין ערב - נותנו שתי,

שתי - נותנו ערב.

תא שמע:

"שׁוּיָרָא שְׁחִנְתָּהּ בְּבִקְעָה:

טזא, וְהִקִּיפוּהָ בְּגַמְלִין, בְּאוֹנְפוֹת, בְּעַבְיָטִין, בְּשְׁלִיפִין, בְּקִנִּים, בְּקוֹלְחוֹת - מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ,

רס"י

נמצאת אתה אומר כו'. רישא במס' כלאים (פ"ד משנה ד) תנינן לה: **כל שהוא פחות מג'.** כל גדר העשוי בקנים עומדין פחות מרוחב ג': **צריך שלא יהא בין זה לזה ג' כדי שלא יזדקק הגדי בבת ראש.** כלומר להדיא בלא עכוב דדקירת גדי מבטל לה מתורת לבוד ואם אין בין זה לזה שלשה אפילו פרוץ מרובה על העומד כגון קנים של שתי אצבעות וריוח ב' טפחים בין זה לזה כשר דכל ריוח פחות מג' אמרי' לבוד וכולו הוי עומד: **ומג' ועד ד'.** ולא ד' בכלל: **צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו.** וכל כמה דלא הוי כמלואו אע"ג דהוי ריוח שלשה כיון דעומד רבה עליו ליכא למימר אתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה והווי להו פתחים: **ואם היה פרוץ כו'.** לקמן מתרץ לה אם היה פרוץ כעומד הוה ליה למיתני: **אף כנגד העומד אסור.** לזרוע דלא אלים עומד בפחות מד' למישרי כנגדו היכא דפרוץ רבה עליו: **ועד עשר.** ועשר בכלל אבל יותר מ"י כגון עומד י"ב או ט"ו לא מצי למיתני שיעור פירצתו במלואו דאפילו בציר ממלואו דאיכא פירצה יותר מעשרה מיתסר כולו כדתני סיפא: **כנגד העומד מותר.** הואיל והיקף חשוב הוא וה"ה אם היה פרוץ מרובה ולקמן מתרץ לה הרי כאן שלש מדות במדה ראשונה דקנים פחותים מג' לא קפדינן אמלואו כיון דמלואו לא הוי פירצה שלשה ואפי' איותר ממלואו לא קפדינן עד דאיכא פירצה שלשה ובמדה שניה קפדינן אמלואו דהא איכא שיעור פירצה למיהוי קרוי אור ואתי אור המרובה ומבטל לעומד דאפילו כנגדו אינו מתיר ובמדה שלישית דאיכא עומד חשוב אור לא מבטל לה לגמרי ומתיר מיהא כנגדה: **ואם היה עומד מרובה כו'.** אכולה קאי ואפילו אעומד מג' ועד ד' דהא קתני בה נמי צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו הא בציר ממלואו שרי: **נפרצה ביותר מ' אסור.** ואפי' כולו עומד: **היו שם קנים הדוקרנין.** משופין כדקר נעוצין בארץ ועשה להן פאה קלועה מלמעלה מזה לזה: **אפי' ביותר מעשר אמות מותר.** דצורת הפתח מהניא בכלאים אף ליותר מעשר: **מאי מלואו נכנס ויוצא.** והכי משמע ברייתא כל שהוא ג' ומג' ועד ד' צריך שלא יהא בין זה לזה מילואו נכנס ויוצא שלא יהא פרוץ כעומד בנכנס ויוצא דהוה ליה פרוץ מרובה ואם היה פרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור הואיל והוקף בדבר שאינו חשוב שאין בו רוחב ד': **אידי דתנא רישא פרוץ מרובה על העומד.** אסור דלא סגיא דלא קתני לה לגלויי אמלואו דלאו מצומצם קאמר דקמ"ל הא כעומד מותר אף כנגד הפרוץ: **תנא סיפא עומד מרובה על הפרוץ.** אע"ג דלא איצטריך ליה דהא מגופה שמעת מינה דאפי' יש עומד כפרוץ שרי מדתנא ליה שלא יהא פרוץ כעומד ותרצינן לה בנכנס ויוצא הא בצמצום שרי וכ"ש עומד מרובה על הפרוץ אלא משום רישא תנא סיפא ולא משום למידק מינה הא כפרוץ אסור: רישא לרב הונא לא קשיא אידי דתנא רישא: "פרוץ מרובה על העומד", תנא סיפא: "עומד מרובה על הפרוץ".

ובלבד שלא יהא בין גמל לגמל - במלא גמל, ובין אונף לאונף - במלא אונף, ובין עביט לעביט - במלא עביט!"

הכא נמי, כשנכנס ויוצא.

תא שמע:

"נמצאת אתה אומר, שלש מדות במחיצות: כל שהוא פחות משלשה -

צריך שלא יהא בין זה לזה, שלשה, כדי שלא יזדקק הגדי בבת ראש.

כל שהוא שלשה, ומשלשה עד ארבעה -

צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו, כדי שלא יהא הפרוץ כעומד.

ואם היה פרוץ מרובה על העומד - אף כנגד העומד אסור.

כל שהוא ארבעה, ומארבעה עד עשר אמות -

צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו, שלא יהא פרוץ כעומד.

ואם היה פרוץ כעומד - כנגד העומד מותר. כנגד הפרוץ - אסור.

ואם היה עומד מרובה על הפרוץ - אף כנגד הפרוץ - מותר.

נפרצה ביותר מעשר - אסור,

היו שם קנים הדוקרנים, ועושה להן פאה מלמעלה - אפילו ביותר מעשר מותר."

קתני מיהת רישא:

"משלשה עד ארבעה, ובלבד שלא יהא בין זה לזה כמלואו,"

תיובתא דרב פפא!

אמר לך רב פפא:

מאי "מלואו" - נכנס ויוצא.

הכי נמי מסתברא, מדקתני:

"אם היה פרוץ מרובה על העומד - אף כנגד העומד אסור."

הא כעומד - מותר.

שמע מינה.

לימא תיהוי תיובתיה דרב הונא בריה דרב יהושע!

אמר לך: וליטעמיה,

אימא סיפא: "אם היה עומד מרובה על הפרוץ, אף כנגד הפרוץ מותר."

הא, כפרוץ - אסור!

סיפא - קשיא לרב פפא,

רישא - קשיא לרב הונא בריה דרב יהושע.

סיפא לרב פפא לא קשיא,

אידי דתנא רישא: "פרוץ מרובה על העומד",

תנא סיפא: "עומד מרובה על הפרוץ".

רפ"י

תני נמי רישא פרוץ מרובה על העומד. אע"ג דלא איצטרך דהא אפי' כעומד נמי אסור: **בשלמא לרב פפא.** דאמר פרוץ כעומד מותר:

משום הכי לא עריב. ג' בהדי פחות מג' ולמיתני כל שהוא פחות מג' וגי צריך שלא יהא בין זה לזה ג' דלא מצוי למימר צריך שלא יהא בין זה לזה ג' דכיון דעומד ג' לא איכפת לן אי פרוץ נמי ג' דהא פרוץ כעומד מותר ומשום הכי אפסקיה לאתנייה גבי פחות מדי' למיתנא ביה כמלואו דליהוי משמע בנכנס ויוצא:

אלא לרב הונא. דאמר פרוץ כעומד אסור אפי' כנגד העומד: **ליערב.** ג' בהדי פחות מג' וליתני צריך שלא יהא בין זה לזה ג' טפחים:

משום דלא דמי. פסולא דפחות מג' לפסולא דג' דפסולא דפחות מג' לא הוי מצוי למיתלי בפרוץ מרובה על העומד דכל כמה דלא הוי פרוץ ג' אע"ג דעומד טפח ופרוץ טפחיים כשר ומכי מטא פרוץ לשלשה אשמעי' דבהכי מקרי פרוץ משום יזדקר גדי:

פסולא דסיפא. היכא דעומד ג' לא מיפסל משום דיקור גדי דאי הוה עומד מרובה לא הוה חיישינן לגדי אלא משום מאי מיפסיל בפרוץ ג' משום דהוי פרוץ כעומד ותנא לאגמורי מדות דמחיצה קאתי ומכי מצוי לחדושי טעמיה ומתלייה בפסולא אחריתא תנייה:

פחות מג' מני רבנן היא. מדקא מפליג בין פחות מג' לג' ש"מ רבנן היא דמפליג נמי בין פחות מג' לג':

אימא סיפא כל שהוא ג' ומג' ועד ד'. מדקא מפליג בין פחות מד' אם פרוץ יתר עליו אף כנגד העומד אסור וד' גופיה קתני סיפא דמתיר כנגדו ואף על גב דפרוץ יתר עליו ש"מ רבן שמעון בן גמליאל היא:

אתאן לרשב"ג וכו'. כלומר עד ד' ולא ד' בכלל דהא תנא בבא אחריתי כל שהוא ד' ומד' עד י' אמות. אתאן לרשב"ג דקא מפליג נמי בין פחות מד' לד':

ה"ג דאי רבנן מג' ועד ד' ג' וד' חד הוא. מג' ועד ד' בתמיה היכי מפליג ד' מג' דקתני עד ולא עד בכלל דתני סיפא כל שהוא ד' כו' הא לרבנן ג' וד' חד הוא:

הני מילי למעלה. כעין קורה:

רישא לרב הונא בריה דרב יהושע לא קשיא, אידי דבעי למיתני סיפא: **"עומד מרובה על הפרוץ"** תנא רישא: **"פרוץ מרובה על העומד"**.

בשלמא לרב פפא - משום הכי לא עריב להו ותני להו, אלא לרב הונא בריה דרב יהושע ליערבינהו וליתננהו: כל שהוא פחות משלשה, ושלשה צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה!

משום דלא דמי פסולא דרישא לפסולא דסיפא, פסולא דרישא - כד' שלא יזדקר הגדי בבת אחת, פסולא דסיפא - שלא יהא פרוץ כעומד.

"פחות משלשה"

מני?

רבנן היא,

דאמרי: פחות משלשה אמרינן לבוד, שלשה לא אמרינן - לבוד. אימא סיפא: **"כל שהוא שלשה ומשלשה ועד ארבעה"**. אתאן לרבן שמעון בן גמליאל דאמר: פחות מארבעה לבוד. דאי רבנן: משלשה ועד ארבעה?! שלשה וארבעה חד הוא!

טז,ב

אמר אביי:

מדרישא רבנן, סיפא נמי רבנן, ומודו רבנן דכל למישרא כנגדו, אי איקא מקום ארבעה - חשיב, ואי לא - לא חשיב.

רבא אמר:

מדסיפא רבן שמעון בן גמליאל, רישא נמי רבן שמעון בן גמליאל, וכי אמר רבן שמעון בן גמליאל אמרינן לבוד, הני מילי: למעלה. אבל למטה - הוה ליה כמחיצה שהגדיים בוקעין בה - לא אמרינן: לבוד.

תא שמע:

"דפנות הללו שרובן פתחים וחלונות - מותר, ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ".

"שרובן", סלקא דעתך!?

אלא: שריבה בהן פתחים וחלונות מותר, ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ. הא כפרוץ - אסור! תיובתא דרב פפא. תיובתא.

והילכתא כנותיה דרב פפא.

תיובתא והילכתא!?

אין,

משום דדייקא מתניתין כנותיה.

דתנן:

"לא יהיו פרוצות יתירות על הבנין"

הא כרבנן - מותר.

59. טז, ב

רפ"י

משנה

מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה, וזה למעלה מזה, ובלבד שלא יהו בין חבל לחבירו שלשה טפחים, שיעור חבלים ועוביין - יתר על טפח, כדי שיהא הכל עשרה טפחים.

מקיפין בקנים. ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים.

בשיירא דברו,

דברי רבי יהודה.

וחכמים אומרים:

לא דברו בשיירא, אלא בהוה.

כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב - אינה מחיצה,

דברי רבי יוסי ברבי יהודה.

וחכמים אומרים:

אחד משני דברים.

גמרא

אמר רב המנונא אמר רב:

הרי אמרו: "עומד מרובה על הפרוץ בשתי - הוי עומד",

בעי רב המנונא:

בערב מאי?

אמר אביי:

תא שמע:

"שיעור חבלים ועוביין יתר על טפח, שיהו הכל עשרה טפחים".

ואי איתא, למה לי יתר על טפח?

ליעביד פחות שלשה, וחבל משהו, פחות שלשה וחבל משהו, פחות מארבעה, וחבל משהו.

ותיסברא!?

האי פחות מארבעה - היכא מוקים ליה?

אי מוקים ליה תתאי - הוה ליה כמחיצה שהגדיים בוקעין בה!

אי מוקים ליה עילאי - אתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל לה!

אי מוקים ליה במיצעי - הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות!

שמענת מינה: עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד!

אלא, רב המנונא הכי קא מיבעיא ליה:

כגון דאיתתי מחצלת:

דהוי שבעה ומשהו, וחקק בה שלשה, ושבק בה ארבעה ומשהו, ואוקמיה בפחות משלשה.

רב אשי אמר:

מחיצה תלויה - איבעיא ליה.

כדבעא מיניה רבי טבלא מרב:

מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה?

אמר ליה: אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים,

קל הוא שהקלו חכמים במים.

מתני' מקיפין ג' חבלים. אשיירא שחנתה בבקעה קאי:

זה למעלה מזה. על גבי יתדות סביב מן התחתון לקרקע פחות מגי והוי כולו עומד דכלבוד דמי וממנו לאמצעי פחות מגי הרי ששה עומד פחות ב' משהויין בשני האוירין ומאמצעי לעליון פחות משלשה הרי בשלשה אוירין תשעה עומד פחות שלשה משהויין:

שיעור עובי החבלים יותר על טפח. שלשה משהויין כדי שיהו הכל עשרה טפחים:

ומקיפין בקנים. נעוצים ועומדים זו היא מחיצה של שתי אבל של חבלים הויא מחיצה של ערב:

בשיירא דברו. הקילו אצלו שאינן צריכים אלא או שתי או ערב שתי כגון קנים ערב כגון חבלים אבל ליחיד לא הקילו עד שיהא בה שתי וערב:

כל מחיצה שאינה כו'. רבי יוסי פליג עליה דאבוה דמתניתין וקאמר דאפילו לשיירא בעינן שתי וערב: אחד משני דברים. או שתי או ערב:

גמ'

הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד. אע"ג דאיכא פרצות כדתנן לעיל ולא יהו פרצות יתירות על הבנין וסתם כלי בהמה של שתי הוא שעומד על גבי קרקע:

בערב מאי. מחבלים דמתני' ליכא למילף הכשירה דהתם כולו עומד הוא דכלבוד דמי:

לעביד. אור האחד פחות משלשה וחבל משהו וכן שני דהוי להו ששה עומד והאור השלישי פחות מארבעה וחבל משהו ותיתכשר פירצת הדי בעומד של ששה:

שהגדיים בוקעין בה. ואפילו למעלה ממנו עומד י' טפחים שלימין הא קיימא לן מחיצה תלויה אינה מתרת:

עילאי. באור השלישי שהוא עליון:

אתי אוריא. דמן החבל ולרקיע:

ודהאי גיסא. שממנו ולאמצעי דהוי נמי אור כיון דהוי יותר משלשה ומבטיל ליה לחבל ואין כאן אלא ו' תחתונים:

ואי מוקי לה באמצעי. אין כאן עומד מרובה על הפרוץ אלא אם כן תצרף שתי רוחות לבטלו:

אלא. כיון דלא משכחת לה רב המנונא הכי קמיבעיא ליה: ושבק בה ד'. שלימין למעלה ומשהו למטה:

ואוקמיה. להך גיסא דמשהו פחות מגי סמוך לקרקע דהשתא הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת ואוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא נמי ליכא למימר הואיל ועומד מרובה על האור דתותיה מיניה:

מחיצה תלויה מיבעיא ליה. מחצלת עשרה שהגביהה מן הקרקע שלשה או יותר מיבעיא ליה לרב המנונא אי מבטל העומד לפרוץ שמתחתיו הואיל ופחות ממנו או לא:

אלא במים. להתיר למלאות כגון גוזזטרא שהיא למעלה מן המים בפרק כיצד משתפין (לקמן ד' פז):

60. טז, ב – יז, א

"מקיפין בקנים, ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים.
בשיירא דברו, דברי רבי יהודה".

בשיירא - אין, ביחיד לא?!

והתנא:

"רבי יהודה אומר:

כל מחיצות שבת לא התירו ליחיד יותר מבית סאתים".

כדאמר רב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אבוי:
לא נצרכא אלא ליתן להו כל צרכו,
הכא נמי, ליתן להו כל צרכו.

היכא איתמר דרב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אבוי?

אהא דתנן:

"כל מחיצה שאינה של שתי וערב - אינה מחיצה,
דברי רבי יוסי ברבי יהודה".

ומי אמר רבי יוסי ברבי יהודה הכי?

והתנא:

"אחד יחיד ואחד שיירא לחבלים.

ומה בין יחיד לשיירא?

יחיד - נותנין לו בית סאתים,

שנים - נותנין להם בית סאתים,

שלשה - נעשו שיירא, ונותנין להו בית שש.

דברי רבי יוסי ברבי יהודה.

וחכמים אומרים:

אחד יחיד ואחד שיירא - נותנין להו כל צרכו,

ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי!"

אמר רב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אבוי:

לא נצרכא, אלא ליתן להו כל צרכו.

דרש רב נחמן משום רבינו שמואל:

יחיד - נותנין לו בית סאתים,

שנים - נותנין להם בית סאתים,

שלשה - נעשו שיירא, ונותנין להו בית שש.

שבקת רבנן ועבדת כרבי יוסי ברבי יהודה?!

הדר אוקים רב נחמן אמורא עליה ודרש:

דברים שאמרת לי לפניכם טעות הו בקדי.

ברם כה אמרו:

יחיד - נותנין לו בית סאתים,

שנים - נותנין להו בית סאתים,

שלשה - נעשו שיירא, ונותנין להו כל צרכו.

יזא, רישא רבי יוסי ברבי יהודה וסיפא רבנן?!

אין, משום דקאי אבוה בשיטתיה.

רש"י

כל מחיצות שבת. בהנך מחיצות רעועות שהן דשתי או דערב קאמר שהתירום לרבים ע"י הדחק:

לא התירום ליחיד. אי הקיף בהן יותר מבית סאתים ואף על גב שהוקף לדירה שהרי לדור בהן בלילי שבת הקיפום מערב שרי: הא בית סאתים מיהא שרי:

ליתן להו כל צרכו. דהא דקאמר רבי יהודה בשיירא דברו ולא ליחיד ליתן לו כל צרכו בהנך מחיצות קאמר אבל בית סאתים ודאי יהבינן ליה הואיל ולדירה הקיפה ובהא שיירא עדיפא. דיהבינן להו כל צרכו:

לחבלים. מותר בהיקף חבלים אע"פ שאין כאן אלא ערב:

נותנים לו בית סאתים. במחיצה זו אבל במחיצה מעלייתא כמה דבעי:

שלא יהא בית סאתים פנוי. שלא יקיפו יותר מכדי צרכו בית סאתים:

ליתן להם כל צרכו. הא דקאמר רבי יוסי דמתני' דאינה מחיצה אינה מחיצה לכל צרכו אבל מחיצה היא לבית סאתים לאחד ולבית שש לשיירא:

רישא רבי יוסי ברבי יהודה. דקאמר יחיד בית סאתים דאי רבנן אפי' ליחיד כל צרכו יהבינן:

אין משום דקאי אבוה בשיטתיה. גבי יחיד קאמר רבי יהודה נמי דאין נותנין לו אלא בית סאתים במחיצת שתי או ערב:

.61 יז, א

רפ"י

שלושה בחמש אסורין. כלומר פעמים ג' אנשים אסורין אפילו בחמש סאין ופעמים שמותרים אפילו בשבע:
אורייתא נביאי וכתבי. שבועה הוא:
הוצרכו לשש והקיפו לשבע. שתי בלא ערב מותרין דליכא בית סאתים פנוי:
לא הוצרכו אלא לה' והקיפו לז' אפי' בה' נמי אסורין. דהשתא לא מהני מחיצות הואיל והוקפו לבית סאתים יותר מכדי צרכן:
מאי לאו פנוי מאדם. כגון שלושה שהקיפו ח' סאים דכי יהבת לכל חד בית סאתים אכתי פשו להו בית . סאתים פנוי בלא בעלים אבל ז' לא דכי יהבת בית סאתים לכל חד לא פש ליה אלא חד בית סאה בלא בעלים:
לא פנוי מכלים. כלומר שיש בין המחיצות בית סאתים פנוי שלא היו צריכין לו ואע"ג דאינהו שלושה אם אין צריכין אלא לבית סאתים והקיפו ד' סאין נמי בטלי מחיצות:

אמר רב גידל אמר רב:
 שלשה:
 בקמש - אסורין,
 בשבע - מותרים.

אמרו ליה:
 אמר רב הכי?!

אמר להו:
 אורייתא נביאי וכתובי, דאמר רב הכי!

אמר רב אשי:
 מאי קשיא?
 דילמא הכי קאמר:

הוצרכו לשיש, והקיפו בשבע - אפילו בשבע מותרין,
 לא הוצרכו אלא לחמש, והקיפו בשבע - אפילו בקמש אסורין.

ואלא הא דקתני: "ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי",
 מאי לאו פנוי מאדם.

לא, פנוי מכלים.

62. יז, א

רס"י

איתמר:

שְׁלֹשָׁה וּמֵת אֶחָד מֵהֶן,
שְׁנַיִם וְנִתְּוֹסְפוּ עֲלֵיהֶן:
רַב הוֹנָא וְרַבִּי יִצְחָק,
חָד אָמַר: שֶׁבֶת גּוֹרְמִין.
וְחָד אָמַר: דִּיּוּרִין גּוֹרְמִין.

תַּסְתַּיִים דְּרַב הוֹנָא הוּא דְאָמַר שֶׁבֶת גּוֹרְמִין.

דְאָמַר רַבָּה:

בְּעָאֵי מַרְבּ הוֹנָא, וּבְעָאֵי מַרְבּ יְהוּדָה:

עִירַב דְּרֶךְ הַפֶּתַח, וְנִסְתַּם הַפֶּתַח,

דְּרֶךְ הַחֲלוֹן וְנִסְתַּם הַחֲלוֹן, מֵהוּ?

וְאָמַר לִי: שֶׁבֶת, הוּאֵיל וְהוֹתֵרָה הוֹתֵרָה.

תַּסְתַּיִים.

לִימָא רַב הוֹנָא וְרַבִּי יִצְחָק בְּפִלּוּגְתָא דְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יְהוּדָה קְמִיפְלָגִי?

דִּתְנִין:

"חֲצַר שְׁנַפְרָצָה מִשְׁתֵּי רֹחוֹתֶיהָ,

וְכֹן בֵּית שְׁנַפְרָץ מִשְׁתֵּי רֹחוֹתֶיהָ,

וְכֹן מְבוֹי שְׁנִיטְלוּ קוֹדוּתֵיהֶן אוֹ לַחֲיוּ -

מוֹתְרִין לְאוֹתָהּ שֶׁבֶת, וְאַסוּרִין לְעֵתִיד לְבָא,

דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:

אִם מוֹתְרִין לְאוֹתָהּ שֶׁבֶת - מוֹתְרִין לְעֵתִיד לְבָא,

וְאִם אִסוּרִין לְעֵתִיד לְבָא - אִסוּרִין לְאוֹתָהּ שֶׁבֶת" (צד.).

לִימָא רַב הוֹנָא דְאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה,

וְרַבִּי יִצְחָק דְאָמַר כְּרַבִּי יוֹסִי?

אָמַר לָךְ רַב הוֹנָא:

אֲנָא דְאָמַרִי אֶפִּילוּ לְרַבִּי יוֹסִי.

עַד כְּאֵן לָא קָאָמַר רַבִּי יוֹסִי הֵתָם אֶלָּא דְלִיתְנָהוּ לְמַחֲצוֹת.

הֵכָא - אִיתְנָהוּ לְמַחֲצוֹת.

וְרַבִּי יִצְחָק אָמַר: אֲנָא דְאָמַרִי אֶפִּילוּ לְרַבִּי יְהוּדָה,

עַד כְּאֵן לָא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הֵתָם אֶלָּא דְאִיתְנָהוּ לְדִיּוּרִין,

הֵכָא - לִיתְנָהוּ לְדִיּוּרִין.

ומת אחד מהן. ביום השבת:

וניתוספו עליהן. בשבת:

שבת גורמת. שלשה ומת אחד מהן הואיל וגורמת שבת להתיר מותרין השנים אפי' לר' יהודה שנים והקיפו יותר מבית סאתים אע"פ שניתוספו עליהן דיורין אסורין לרבי יהודה הואיל וכשנכנסה שבת גרמה לאיסור:

דיורין גורמין. ג' ומת אחד מהן דבצרי דיורין אסורין אם הקיפו יותר מבית סאתים שנים ונתוספו עליהן מותרין דאיכא דיורין:

עירב דרך הפתח ונסתם הפתח. אם היו ב' חצרות ופתח ביניהם ועירבו דרך הפתח ונסתם הפתח או אם היו ב' חנויות ופתח ביניהם דעירבו על דעת הפתח ועכשיו נסתם בשבת שנפלה כנגדו מפולת:

מהו. מי שרי לאשתמושי דרך שאר חלונות הפחותות מד' שאין ראויות לעירוב כדאמרי בפ' חלון (לקמן דף עו.).

חצר שנפרצה. בשבת:

משני רוחותיה. מפרש בפרק כל גגות (שם ד'צד:) מאי טעמא נקט מבי רוחותיה:

שניטלה קורתו או לחיו. בשבת:

מותרין לאותה שבת. דאמרי הואיל והותרה הותרה:

רבי יוסי אומר אם מותרין כו'. ומפרשינן בפי כל גגות (שם דצה.) דר' יוסי לאיסור והכי קאמר כשם שאסורים לעתיד לבא כך אסורין לאותה שבת אלמא לא אמרי' הואיל והותרה הותרה כדרבי יצחק:

.63 יז, א

רש"י

היינו תנא קמא. רבנן קמאי דאמרי לא דברו בשיירא אלא בהווה ולעולם יחיד נמי מותר: איכא בינייהו יחיד ביישוב. דתנא קמא דקאמר לא דברו בשיירא. אלא בהווה ולעולם יחיד נמי מותר יחיד דומיא דשיירא דבדרך ולא ביישוב הואיל ויכול לעשות מחיצה הוגנת ורבנן בתראי אמילתיה דרבי יוסי ב"ר יהודה קא מהדרי דקאמר איהו אינה מחיצה לא בדרך ולא ביישוב ואמרי ליה רבנן אחד משני דברים או שתי או ערב מחיצה היא אחד יחיד ואחד רבים בן בדרך בין ביישוב:

"חכמים אומרים:
אחד משני דברים".

היינו תנא קמא!

איכא ביניהו:
יחיד ביישוב.

64. יז, א

רפ"י

מתני'

במחנה. היוצאת למלחמה :
מביאין עצים. ואין חוששין לגזל:
ומלערב. עירובי חצירות אם הקיפו אלו ואלו ומחיצה מפסקת ביניהם ויש שם פתח אין צריכין לערב:

גמ'

למלחמת הרשות. סתם מלחמת רשות ממלחמת יהושע ואילך שהיא היתה מלחמת מצוה :
עצים יבשים. וכל שכן לחים :
עשרה תנאים. בבא קמא בפי מרובה (דף פ.):
שיהו מרעין בחורשין. שיהא כל אדם מוליך בהמותיו לרעות ביער. של חברו ולא יקפיד בעל היער משום דלאו לקצירה קאי :
הכא בתלושין. אע"פ שתלשום הבעלים לצרכן להיסק ויש בהם משום גזל אצל אחרים מותר לאנשי מחנה :

משנה

ארבעה דברים פטרו במחנה:
מביאין עצים מכל מקום.
ופטורין: מרחיצת ידים, ומדמאי, ומלערב.

גמרא

תנו רבנן:
"מחנה היוצאת למלחמת הרשות, מותרין בגזל עצים יבשים.
רבי יהודה בן תימא אומר:
אף חונין בכל מקום.
ובמקום שנהרגו שם נקברין."
"מותרין בגזל עצים יבשים."

האי תקנתא דיהושע הוה!
 דאמר מר:
 עשרה תנאים התנה יהושע,
 שיהו מרעין בחורשין, ומלקטין עצים משדותיהן!

התם - בהיזמי והיגי,
 הכא - בלשאר עצים.

אי נמי,
 התם - במחוברין.
 הכא - בתלושין.

אי נמי,
 התם - לחין,
 הכא - ביבשים.

65. יז, א-ב

רס"י

מת מצוה קונה מקומו. אחד מי' תנאין שהתנה יהושע הוא : **דאית ליה קוברין.** שיש לו יורשין : **באיסרטיא.** דרך כבושה : **מפניהו.** ואי סלקא דעתך קנה מקומו היכי מצי למשקליה מהתם : **במת מוטל על המיצר.** שמושכב ברוחב הדרך ממיצר למיצר מתוך שניתן רשות לפנותו מפני כהנים ועושי טהרות שלא יאהילו עליו מפניהו לכל רוח שירצה :

"רבי יהודה בן תימא אומר:

חונין בכל מקום, ובמקום שנהרגים שם נקברים".

פשיטא!

מת מצוה הוא, ומת מצוה קונה מקומו!

לא צריכא,

אף על גב דאית ליה קוברין,

דתניא:

"איזהו מת מצוה?

כל שאין לו קוברין.

קורא ואחרים עונין אותו - אין זה מת מצוה".

יז, ב

ומת מצוה קנה מקומו?

וקא תניא:

"המוצא מת מוטל בסרטיא - מפניהו וקוברו לימין אסרטיא או לשמאל אסרטיא.

שדה בור ושדה ניר - מפניהו לשדה בור,

שדה ניר ושדה זרע - מפניהו לשדה ניר,

היו שתיהן, נירות, שתיהן זרעות, שתיהן בורות - מפניהו לכל רוח שיירצה!"

אמר רב ביבי:

הכא - במת מוטל על המיצר עסקינן.

שמתוך שניתנה רשות לפנותו מן המיצר, מפניהו לכל רוח שיירצה.

רש"י

.66. יז, ב

שמלח סדומית יש כו'. ואמור רבנן (ברכות דף מ.) אחר כל אכילתך אכול מלח ומשום מלח שטבל בו אצבעו תיקנו מים אחרונים:
כי קורטא בכורא. בכור מלח יש מעט מאותו מלח סדומית כמין קורט קטן:
כייל מלחא מאי. מדד מלח לחמרים צריך ליטול ידיו או לא:
כל שכן. דצריך:

"ופטורין מרחיצת ידים."

אמר אביי:
 לא שנו אלא ממים ראשונים, אבל מים אחרונים - חובה.

אמר רב חייא בר אשי:
 מפני מה אמרו מים אחרונים חובה?
 מפני שמלח סדומית יש, שמסמא את העינים.

אמר אביי:
 ומשתכחא פקורטא בכורא.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:
 כייל מילחא, מאי?

אמר ליה:
 הא לא מיבעיא.

.67 יז, ב

כ"י

אכסניא. חיל הבא למלך ישראל
להלחם על אויביהם וישראלים
הם:

דמאי. ספק מעושר ספק אינו
מעושר דרוב עמי הארץ מעשרין
הן וחומרא דרבנן היא וגבי הנך
אקילו . רבנן:

"וּמְדַמְאִי".

דְתַנּוּ:

"מֵאֲכִילִין אֶת הָעֵנִיִּים דְּמַאי,
וְאֶת אַכְסְנֵיָא דְּמַאי".

אָמַר רַב הוּנָא:

תְּנָא:

"בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים:

אִין מֵאֲכִילִין אֶת הָעֵנִיִּים דְּמַאי,

וְאֶת אַכְסְנֵיָא דְּמַאי.

וּבֵית הַלַּל אוֹמְרִים:

מֵאֲכִילִין אֶת הָעֵנִיִּים דְּמַאי,

וְאֶת אַכְסְנֵיָא דְּמַאי".

68. יז, ב

רש"י

לוקין על עירובי תחומין. דכתיב אל יצא איש ממקומו ומהכא ילפינן תחומין בפי מי שהוציאוהו (לקמן דף נא.). (ש"ב"אל"). לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא דס"ד אל יוציא הוא ונפקא לן הוצאה מרשות לרשות מיניה וההיא אב מלאכה היא וממיתין עליה: **וכל לאו שניתן לאזהרת.** שלא יעשה כן שמתחייב עליו מיתת ב"ד אין לוקין עליו אפי' לא התרו בו למיתה והתרו בו למלקות דהשתא לא מיקטיל אפי' הכי לא לקי דלאזהרת מיתה ניתן ולא למלקות: **אל יצא כתיב.** ואין כאן לשון הוצאת משוי:

"ומלערב".

אמר רבי ינאי:
לא שנו אלא עירובי חצירות,
אבל עירובי תחומין - חייבין.

דתני רבי חייא:

"לוקין על

עירובי תחומין דבר תורה"¹⁵.

מתקיף לה רבי יונתן:
וכי לוקין על לאו ש"ב"אל"?

מתקיף רב אחא בר יעקב:

אלא מעתה: "אל תפנו אל האבת ואל הידענים" (ויקרא יט, לא),
הכי נמי דלא לקי?!

רבי יונתן הכי קשיא ליה:

לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין,
וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו.

אמר רב אשי:

מי כתיב: 'אל יוציא'?
"אל יצא" כתיב.

הדרן עלך מבוי שהוא גבוה

¹⁵ "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" (שמות טז, כט)